МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародних фінансів

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	**05 Соціальні та поведінкові науки**
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	**051 «Економіка»**
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	**«Міжнародна економіка»**

Форма навчання: _____денна_____
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці»**

(назва теми)

здобувача _____Козелецької Валерії Олександрівни_____

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: ____д.е.н., професор кафедри міжнародних фінансів,_____
_____Савчук Наталія Володимирівна_____

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

_____

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

_____

(підпис)

Київ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет Міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	**05 Соціальні та поведінкові науки**
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	**051 «Економіка»**
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	**«Міжнародна економіка»**

ПОГОДЖЕНО
Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»
_____ Столярчук Я.М.
(підпис) (ініціали, прізвище)
«_____»_____ 20___ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри міжнародних фінансів
_____ Мозговий О.М..
(підпис) (ініціали, прізвище)
«_____»_____ 20___ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти _____Козелецькій Валерії Олександрівні___
(прізвище, ім'я, по батькові)
_____денної_____ форми навчання
очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «_10_» __02__2022 р .№ 182-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:
_____

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади функціонування офшорних зон
(назва розділу)	
Розділ 2	Аналіз проблем функціонування офшорних зон в країнах Європи, шляхи їх вирішення та перспективи розвитку
(назва розділу)	

Об'єкт дослідження:	офшорні зони усього світу та в межах Європи як території, що мають особливе економіко-правове середовище, характеристики та особливості
Предмет дослідження:	економічні відносини, що виникають внаслідок функціонування офшорних зон Європи у світовій економіці
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	формування понять і знань шляхом дослідження діяльності офшорних зон у світовому фінансовому середовищі

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

Дослідити поняття та сутність офшорних зон, їх розташування та особливості їх діяльності

У розділі 2

Проаналізувати проблеми функціонування офшорних зон та шляхи їх вирішення

Завдання підготував
науковий керівник

_____ _____Савчук Н.В._____
(підпис) *(ініціали, прізвище)*

«_____» _____ 20___ р.

Завдання одержав здобувач

_____ _____Козелецька В.О._____
(підпис) *(ініціали, прізвище)*

«_____» _____ 20___ р.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача навчально-наукового інституту /факультету
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
Козелецької Валерії Олександрівни
(прізвище, ініціали)
на тему
«Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці»

1. Актуальність теми: пов'язана з тим, що офшорні території мають різноманітні пільги, такі як низьке оподаткування, легке фінансове та державне регулювання, високий рівень таємниці, вони набули високу популярність серед нерезидентів країн, де розташовані юрисдикції і іноді можуть використовуватися зі злочинними намірами.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: представлена робота є самостійним дослідженням, яка виконана на підставі великої кількості статистичних та аналітичних джерел, в тому числі і іноземних.

3. Наявність самостійних розробок автора: самостійні розробки автора відсутні.

4.Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій. При дослідженні було узагальнено сутність та ознаки офшорних зон, визначено історичне підґрунтя їх виникнення та розвитку, що було умовно поділено на п'ять етапів. Також було згруповано офшорні зони по характерним кожному особливостям, що підтвердило факт поширеної кількості юрисдикцій, їх спеціалізацій та особливостей. Висновки заслуговують на увагу.

5. Наявність недоліків: В роботі є редакційні зауваження. Робота дуже велика за обсягом.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота відповідає вимогам щодо написання кваліфікаційної бакалаврської роботи і допускається до захисту перед екзаменаційною комісією

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор,
професор каф. міжнародних фінансів

Н.В. Савчук

_____ _____
(підпис) *(прізвище, ініціали)*

"10" червня 2022 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 102 сторінки, 6 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел з 72 найменувань, додатки (А, Б).

«Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є офшорні зони усього світу та в межах Європи як території, що мають особливе економіко-правове середовище, характеристики та особливості.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають внаслідок функціонування офшорних зон Європи у світовій економіці.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – формування понять і знань шляхом дослідження діяльності офшорних зон у світовому фінансовому середовищі.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

– розкриття теоретичних основ діяльності офшорних зон;

– визначення ключових офшорних центрів на території Європи та діапазон їх діяльності з урахуванням впливу на міжнародну економіку;

– аналіз основних фактичних проблем, що становлять загрозу світовій безпеці;

– аналіз антиофшорного регулювання та способів зменшення негативного впливу офшоризації;

– виявити можливість створення нових та подальший розвиток вже існуючих на території Європи;

– оцінити фінансові результати діяльності корпорації, її рентабельність та ділову активність.

Теоретична та методична значущість отриманих результатів. На базі попередніх напрацювань та досліджень було узагальнено теоретичні аспекти та згруповано офшорні зони по характерним кожному особливостям. Детально було розглянуто принципи роботи офшорних юрисдикцій Європи, а саме їх законодавство, преференції у податковій сфері, регулюванню та контролю, визначено переваги та недоліки використання та діяльності офшорних зон, Було визначено інструменти та

методи антиофшорного регулювання та подальший розвиток існуючих зон, та перспективи створення нових.

Описана і застосована методика може бути використана у подальших роботах та дослідженнях щодо діяльності офшорних юрисдикцій у світі.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2022.

Рік захисту роботи 2022.

Ключові слова: офшорна зона, офшорні юрисдикції, банківська таємниця, анонімність, офшорні схеми, податкова конкуренція, ухилення від сплати податків, відмивання грошей, антиофшорне регулювання.

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН 6

1.1. Поняття, сутність та класифікація офшорних зон та їх характерні риси 6

1.2.Основні офшорні центри країн Європи, їх розташування та масштаби діяльності міжнародного бізнесу 19

1.3.Функціонування офшорних зон в країнах Європи та їх вплив на міжнародну економічну діяльність 47

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН В КРАЇНАХ ЄВРОПИ, ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ та ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ .. 59

2.1.Податкова конкуренція та використання офшорних зон як спосіб ухилення від сплати податків 59

2.2.Антиофшорне регулювання та способи обмеження операцій, які проводяться через офшорні зони 76

2.3.Перспективи створення та розвитку офшорних зон в країнах Європи в умовах глобалізації 90

ВИСНОВКИ 97

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 100

ДОДАТКИ 106

ВСТУП

Дипломна робота присвячена функціонуванню офшорних зон, оскільки їх розвиток на протязі двох десятиліть мав стрімкий злет. Завдяки тому, що офшорні території мають різноманітні пільги, такі як низьке оподаткування, легке фінансове та державне регулювання, високий рівень таємниці, вони набули високу популярність серед нерезидентів країн, де розташовані юрисдикції і іноді можуть використовуватися зі злочинними намірами. Тож, *актуальність* зумовлена не тільки розгляду офшорних зон з практичної точки зору, а й всебічним аналізом задля виявлення характеристик, проблем і шляхів їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Перші дослідження, що висвітлювали особливості роботи офшорних юрисдикцій були звітами антиофшорних регулюючих організацій таких як IMF, FATF та OECD. Саме вони й надали перші визначення поняттю офшорна зона. Потім з'явився більш детальний науковий аналіз з метою виявлення закономірностей та тенденцій роботи офшорів в світовій економіці. Сюди відносяться роботи таких вчених як G. Zucman, McKee D., Darbar S., Sinha N., James S. Henry, V. Kiose, M. Levin, P. E. Ahairwe, J. Niels. Незабаром й вітчизняні вчені та науковці намагалися висвітлити особливості та характерні риси функціонування офшорних зон – сюди можна віднести роботи Гочар О.А., Столярчук Я., Макаренко М., Бевза Д.О., Репік С. В., Іванова Л. С., Комар І.С. На сучасному етапі оцінює функціонування офшорів Financial Secrecy Index, Tax Justice Network. Також питання та проблеми офшорних юрисдикцій обговорюється на форумах та зустрічах, таких як Financial Stability Forum, G7, G20. Незалежним дослідженням ще з 2013 року займається ICIJ – Міжнародний консорціум журналістів-розслідувачів.

Метою дослідження є формування понять і знань шляхом дослідження діяльності офшорних зон у світовому фінансовому середовищі. Для досягнення мети при дослідженні було поставлено такі *завдання*, як розкриття теоретичних основ діяльності офшорних зон, визначення ключових офшорних центрів на території Європи та діапазон діяльності з урахуванням впливу на міжнародну економіку, аналіз

основних фактичних проблем, що становлять загрозу світовій безпеці та з'ясування антиофшорного регулювання та способів зменшення негативного впливу офшоризації і виявлення можливості створення нових та розвиток вже існуючих на території Європи.

Об'єктом дослідження в даній дипломній роботі є офшорні зони усього світу та окремо в межах Європи як території, що мають особливе економіко-правове середовище, характеристики та особливості. *Предметом дослідження* є економічні відносини, що виникають внаслідок функціонування офшорних зон Європи у світовій економіці.

Методи дослідження полягають в різноплановому застосуванні порівняльного, історичного, розрахункового, системного методів задля виявлення трансформації та еволюції розвитку офшорів, загальнонаукові методи аналізу статей і монографій, синтезу, індукції і дедукції, конкретизації та абстракції, класифікаційний та прогностичний, ситуативний, а також вивченні практичних кроків шляхом застосування сучасних інформаційних технологій, нормативно-правових актів та документів, науково-дослідницьких видань та публікацій, статистичних даних та матеріалів та інформаційних ресурсів мережі Інтернет.

Теоретична та методична значущість отриманих результатів. При дослідженні було узагальнено сутність та ознаки офшорних зон, визначено історичне підґрунтя виникнення та розвитку, що було умовно поділено на п'ять етапів. Також було згруповано офшорні зони по характерним кожному особливостям, що підтвердило факт поширеної кількості юрисдикцій, їх спеціалізацій та особливостей. Більш детально було звернено увагу на офшорні зони країн Європи, що відзначаються гнучким законодавством, податковими преференціями, конфіденційністю та контролю. Також було розглянуто використання офшорних схем, як вигідний спосіб уникнення оподаткування і фінансових ризиків для підприємців та компаній. Але незаперечним є той факт, що окрім позитивних сторін використання офшорів, є й негативні - ухилення від сплати податків, податкова конкуренція та незаконне відмивання грошей, що сприяють злочинності. Офшори приховують великий

масштаб прихованих, відмитих грошей, що з кожним роком зростає. Задля більшого розуміння процесу було розглянуто механізми та методи приховування слідів. Було також висвітлено проблему з ухиленням від сплати податків через використання правових лазівок. Отож, у зв'язку з цим було визначено антиофшорні організації, інструменти та способи регулювання у справах відмивання коштів та ухилення від податків і, дійшовши до висновку, стало зрозумілим подальший розвиток існуючих офшорних центрів, їх спеціалізація та визначено ймовірність створення нових офшорів.

Інформаційна база дослідження. Значний вклад у розробку теоретичних концепцій та аспектів у напрямку розкриття особливостей офшорних зон внесли вітчизняні вчені Гочар О.А., Столярчук Я., Поручник А., Туролєв Г., Богатирьов О., Макаренко М., Бевза Д.О., Репік С. В., Комар І.С, та такі іноземні, як Вороніна А.М., D. McKee, S. Darbar, N. Sinha, J. S. Henry, G. Zucman, V. Kiose, M. B. Davis, G. Rigon, A. Alstadsæter, R. Tavares, M. Levin, P. E. Ahairwe, J. Niels. Також було використано такі джерела як звіти, дослідження та статистичні дані IMF, FATF, OECD, Financial Secrecy Index, Financial Stability Forum, Tax Justice Network, World Bank, Eurostat, ICIJ, IRS, G7, G20, the Guardian.

Структура роботи викладена логічно та у послідовності щодо розвитку і еволюції офшорних зон, тенденцій та впливу на світову економіку і майбутніх перспектив. У першому розділі розглянено підходи до поняття, що розкриває сутність офшорних зон, історія та еволюція розвитку, їх класифікація та характерні риси. Також було розглянуто масштаби функціонування основних офшорних центрів Європи та їх вплив на міжнародну економічну діяльність. Другий розділ розкриває основні проблеми функціонування офшорних юрисдикцій – податкова конкуренція, відмивання грошей та ухилення від сплати податків. У зв'язку з цим досліджено методи та інструменти, що допомагають у здійсненні антиофшорного регулювання і подальший розвиток та перспективи створення нових офшорних територій на території Європи.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН

1.1. Поняття, сутність та класифікація офшорних зон та їх характерні риси

Офшорні зони за своєю суттю є досить особливим видом вільних економічних зон, оскільки офшорний бізнес набув світових масштабів та став невіддільною частиною світової економічної системи та національних економік як розвинених, так і країн, що розвиваються. Підтвердженням цього являється суперечки та неможливість дійти до консенсусу в єдиному визначенні самого їх поняття. Було використано багато варіантів цього терміну, включаючи «податкова гавань», «податковий рай», «офшор», «офшорна юрисдикція», «податковий притулок», Міжнародний фінансовий центр (IFC), Міжнародний банківський центр (IBC), офшорні банківські центри тощо. Усі ці терміни загалом позначають одне й те саме поняття офшорного фінансового центру або зони.

Загалом, можна умовно поділити усі варіанти на дві групи визначень: концептуальні визначення, тобто ті, які були запропоновані науковцями, та оперативні визначення, тобто ті, що призначені для практичного застосування і переважно запропоновані МВФ. Але навіть серед концептуальних визначень існує певна плутанина. Це пояснюється тим, що вітчизняні й іноземні автори досить по різному використовують ці терміни, навіть у написанні. З англійської мови offshore перекладається як «за берегами», або ж за межами держави, громадянином якого є власник компанії, розміщений у безподатковій зоні. До того ж іноземні науковці надають перевагу використанню та оперуванню такими термінами як «податкова гавань» або «податковий рай», замість більш офіційного - «офшорна фінансова зона» або «офшорна юрисдикція». Саме тому деякі тлумачення терміну зачіпають лише певні характеристики, упускаючи з уваги особливості діяльності офшорів.

Офшорні фінансові центри (OFC – Offshore Financial Centres), попри свою назву, не обов’язково є островами, гаванями тощо. Одним із визначень OFC є юрисдикція, на фінансовий сектор якої припадає значна — і непропорційна — частка її національної економіки. Більшість фінансових операцій, які здійснюються установами, розташованими в цій юрисдикції, здійснюються від імені клієнтів, які проживають в інших юрисдикціях/державах [1, с. 32]. Тобто, офшорна зона по суті є територією держави або її частиною, у межах якої діє особливий пільговий режим оподаткування, реєстрації та ліцензування для компаній-нерезидентів, при цьому обов’язковим є здійснення підприємницької діяльності за межами даної держави.

МВФ в двохтисячному році в своєму дослідженні, як офшори вплинули на міжнародні фінансові ринки на початку 1970-тих років, визначив сутність офшорних зон як будь-який фінансовий центр, де відбувається офшорна діяльність, тобто надання фінансових послуг банками та іншими агентами нерезидентам та/або в іноземній валюті. Такі послуги включають в себе запозичення грошей від нерезидентів і надання кредитів (наприклад кредитування корпоративних клієнтів та інших фінансових установ, що фінансуються шляхом зобов'язань в відділеннях банку-кредитора в іншому місці, або учасникам ринку; взяття вкладів від фізичних осіб, а також інвестування доходів на фінансових ринках в інших країнах, управління фондом, страхування, траст, податкове планування тощо) [2, с. 4-6]. Це визначення охоплює всі основні фінансові центри у світі.

Більш практичним визначенням є опис OFC як центр, де основна частина діяльності фінансового сектора є офшорна на обох сторонах балансу (тобто контрагенти більшості фінансових інститутів зобов'язань і нерезиденти), де угоди ініціюються в іншому місці, і де більшість залучених установ, контролюються нерезидентами [3, с. 4]. Як зазначено вище, поточні визначення OFC недостатньо відображають внутрішню особливість феномену OFC, який є причиною його існування — надання фінансових послуг нерезидентам, а саме експорт фінансових послуг. Саме тому МВФ виділив основні характерні риси, для охоплення особливості саме офшорних фінансових зон [1, с. 32-33]:

- юрисдикції, що мають велику кількість фінансових установ, які зайняті переважно в бізнесі з нерезидентами, поза як існує заборона на здійснення комерційних операцій на території країни реєстрації;
- фінансові системи із зовнішніми активами та зобов'язаннями, що призначені для фінансування вітчизняної економіки та не є внутрішнім фінансовим посередництвом;
- центри, що надають усі перечислені, або деякі із них, послуги: низьке або нульове оподаткування, що є основною характерною рисою офшорної юрисдикції і передбачають собою або повне звільнення від сплати податків, або за досить низькими ставками (1-2%), помірне чи легке фінансове регулювання та лояльність державного регулювання, високий рівень банківської та комерційної таємниці та анонімність реальних власників компанії, відсутність валютних обмежень і зборів для іноземних інвесторів.

Для компаній, зареєстрованих в офшорних зонах характерні наступні ознаки [9, с. 25]:

- можуть займатися будь-якими видами діяльності, окрім тих, що вимагають процедури ліцензування;
- мають обмежену відповідальність;
- власниками компанії є тримачі акцій – іменних і на пред'явника, - які обирають директорів, що приймають усі поточні рішення;
- власниками можуть бути юридичні та фізичні особи;
- компанія здійснює свою діяльність за межами країни реєстрації і не мають жодного джерела доходу на своїй території;
- у країні реєстрації компанія має зареєстровану (юридичну) адресу та агента;

- підприємство має право відкрити банківські рахунки без будь-яких обмежень, якщо в країні реєстрації немає податків і обов'язкових перевірок, про це не вимагається інформувати органи влади.

Загалом, офшорні зони виникли ще задовго до того, як саме поняття у 50-х роках XX століття вперше з'явилося як термін. Перша згадка про офшорні зони відноситься до часів стародавньої Греції. На той час в Афінах було запроваджено податок на експорт і імпорт товарів. Таким чином, купці, щоб не платити мито, стали продавати свої товари на прилеглих островах, за двадцять миль, для уникнення оподаткування. Таким чином, ці острова ставали «офшорними зонами» для ввезення і вивезення товарів без сплати мита. Можливо навіть у зв'язку з цим виникло й поняття як «податковий острів». Також науковці припускають, що за часів середньовіччя Фландрія була «офшорним центром», оскільки мала низькі податки або ж взагалі їх відсутність на місцеві та імпортні товари. У вісімнадцятому столітті американські колоністи вели свою торгівлю через латиноамериканських партнерів, що сприяло створенню зон безмитної торгівлі у Гібралтарі, Люксембурзі та Бангкоку. Цей етап можна умовно позначити як нульовий, що тривав до кінця 1950-х років і протягом якого було створено прообрази офшорних юрисдикцій. Він характеризується тим, що ще не було сформовано «офшорного бізнесу», але вже існували методи та способи створення автономних утворень, які користувалися пільгами та привілеями [4, с. 22].

У класичному ж розумінні зародження офшорного бізнесу відбулося в кінці 1950-х до початку 1980-х років. Тоді ж і з'являється сам термін «офшор», коли одна американська компанія перевела свою діяльність на територію з мінімальним оподаткуванням для уникнення економічного та податкового контролю з боку держави. Як відомо, саме у той період держави збільшували податкове навантаження методом введення обмежень на потік капіталу. Як результат, віддалені території, особливо більшість британських колоній і підвладних територій, почали отримувати незалежність від своїх метрополій та створювати більш гнучкі та вигідні умови для ведення бізнесу. Деякі з них ввели своє податкове законодавство, яке дозволяло вести

їм пільгову політику у сфері оподаткування. Саме тому їх вважали найсприятливішими зонами зниження податкового тягаря, тому що 80% фінансових потоків того часу припадало саме на Об’єднане Королівство.

У Європі ж, переважно, виник офшорний міжбанківський ринок (на протязі 1960-х - 1970-х рр.), через обмеження на асортимент фінансових продуктів, контроль капіталу, високе оподаткування в країнах OECD. Люксембург почав залучати інвесторів з Німеччини, Франції та Бельгії за рахунок низького рівня ставки податку на прибуток, також відсутністю податку для нерезидентів щодо дивідендних доходів та відсотків і політики банківської таємниці та анонімності [2, с. 4-6]. З середини 1970-х років центром надлишку нафти на Близькому Сході став Бахрейн, як результат прийняття банківських законів та надання податкових стимулів сприяти включенню офшорних банків. Пізніше й Багамські острови, і Кайманові забезпечили схожі умови.

Щодо Азії, то створення офшорних міжбанківських ринків припало на 1968 рік, коли Сінгапур запустив ринок азіатського долара і представив азіатські валютні підрозділи, що дозволило банкам займатися міжнародними операціями за сприятливими податковим та регуляторним середовищем [2, с. 4-6]. Після цього більшість малих держав та країн намагалися створити схожі умови, але не мали великого успіху, бо не мали достатніх переваг перед вже встановленими центрами. Можна сказати, що цей етап характеризується незначною кількістю офшорних компаній, офшорна діяльність була вузькоспеціалізована і використовувалася переважно великими компаніями, такими як ТНК [4, с. 22].

Вважається, що піком розвитку офшорної діяльності являється кінець 80-х та початок 90-х років. Цей етап називають етапом росту, оскільки на ринку стали з’являтися малі і середні компанії та фірми, розширився перелік офшорних зон та юрисдикцій. Цим подіям сприяли процеси глобалізації та інтернаціоналізації у зв'язку з розвитком міжнародного ринку капіталів, зменшення тиску на торговельні бар’єри та контролю за обміном валют. 90-ті роки також характеризуються деякою нестабільністю світової економіки через боргові та валютні кризи та тенденцією до

зниження ступеня регулювання ринкових механізмів у промислово-розвинених державах – через офшори проходило понад 50% світових грошей, контролювалося 20% загальної вартості світового багатства, акумулювалося понад 22% зовнішніх банківських активів. Наприклад, в 1981 році створюються так звані міжнародні банківські заклади у США, а в Японії – японський офшорний ринок. Але й з розвитком офшорної діяльності деякі держави почали проявляти занепокоєння, тому на національному рівні почали прийматися заходи для обмеження можливостей офшорних компаній та кількості здійснення ними операцій [4, с. 22].

Після цього етапу почався стабілізаційний період для офшорного бізнесу. З кінця 1990-х років по 2000 рік вперше висувають вимоги для прозорості офшорного бізнесу. Через це знижується кількість офшорних компаній, що реєструються на ринку, стало дещо важко використовувати офшорні фірми, а деякі юрисдикції взагалі припиняють своє існування через виникнення антиофшорного регулювання. Проте для банківської діяльності офшори все ще залишаються досить привабливою альтернативою, оскільки банки працюють у більш жорсткорегульованих фінансових ринках [2, 4, с. 22].

Не дивно, що для офшорного бізнесу настав етап спаду. По 2004 рік зменшується кількість офшорних зон та компаній, обмежується застосування анонімних інструментів, зростає вплив ринку неофшорних банків та компаній. Саме після такого «застою» офшорна діяльність починає трансформуватися і пристосовуватися до змін у світовій економіці. З’являються нові сфери для застосування офшорних механізмів, такі як офшорний аутсорсинг послуг, операції на ринках інформаційних технологій, кептивне страхування тощо. До офшорного бізнесу починають входити треті країни [4, с. 22]. В даний час збільшилася кількість держав, що пропонують вигідні умови для ведення комерційної діяльності та гарантують повну конфіденційність інформації про власників та акціонерів. Офшори сьогодні – важлива складова частина світової економіки та національних економічних систем багатьох, навіть розвинених країн, оскільки в них концентруються значні обсяги фінансових ресурсів.

Насправді, офшорний бізнес включає в себе досить широкий спектр послуг, як фінансових, так і нефінансових. Найбільш часто ними користуються багатонаціональні корпорації та особи, з великими капіталами. До фінансового сектору послуг, що надаються в офшорних зонах, можна віднести банківську справу, страхування та цінні папери. Банківська справа являється найпоширенішим бізнесом. Більшість банків, розташованих в офшорних юрисдикціях, є філіями та/або дочірніми компаніями міжнародних банків. В основному вони займаються збором депозитів з різних ринків для подальшої їх передачі до своїх головних установ. Найпоширенішою послугою серед заможних осіб є приватний банкінг, що розуміє під собою управління активами, торгівлю іноземною валютою, пенсійне забезпечення та планування нерухомості, і послуги довірителя й зберігача [1, с. 33-35].

Фонди та хедж-фонди розміщаються в офшорних зонах в основному з метою зменшення оподаткування. Крім того, також здійснюється така діяльність як розподіл активів, коштів і їх управління, послуги зберігача та адміністрування фондів. Щодо страхової діяльності, то вона включає в себе послуги страхування життя, перестрахування та кептив. Значна частка світового ринку перестрахування та світових кептивних страхових компаній розташована саме в офшорних зонах. Також в офшорних зонах зареєстровано значна кількість компаній спеціального призначення. Вони найчастіше використовуються фінансовими (використовують для сек'юритизації) та нефінансовими корпораціями (з метою зниження витрат на залучення капіталу). Ще однією послугою, що пропонується в офшорних юрисдикціях, є захист активів та трасти включно для захисту від слабких національних банків та валют, додаткового правового захисту від судових позовів у національних юрисдикціях та для ухилення від сплати податків. Досить поширеною є послуга операцій з цінними паперами, яка включає посередництво, розміщення випусків, андерайтинг, укладання свопів, опціонів та інших інструментів хеджування [1, с. 33-35].

Наразі, як і в розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, існує досить велика кількість територій, які оголосили про свій офшорний статус. І всі вони

мають різну спеціалізацію, умови виникнення і розвитку. Одразу виникає потреба у класифікації для співвідношення та порівняння офшорних центрів. Загальноприйнятої класифікації не існує, хоча багато дослідників та організацій, що займаються питанням вивчення функціонування офшорних зон, робили спроби об'єднати офшорні юрисдикції за певними особливостями. За основною характеристикою, що дозволяє поділити їх на класи, є географічна ознака, що видно на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Розташування офшорних юрисдикцій [8]

Найбільше скупчення офшорних територій знаходиться саме в районі Карибського моря та Західної Європи, що пояснюється минулим цих територій, а саме те, що раніше вони мали статус британських та французьких колоній. Вони вважаються глобальними офшорними зонами, тобто тими, чиї компанії мають популярність серед підприємців усього світу. Це, перш за все, країни Карибського регіону - Панама, Багами, Домініка, Беліз, Британські Віргінські острови та ін.

До країн Європейського регіону відносяться Кіпр, острови Гернсі, Джерсі та Мен, Гібралтар, Швейцарія, Мадейра, Мальта, Республіка Сан-Марино, Андорра, Монако, що під тиском ЄС пішли на суттєву зміну національного законодавства, піднявши загальний рівень податкових зборів та підвищивши «прозорість» офшорного бізнесу у цьому секторі.

В Америці також досить багато офшорних зон, а саме: Айдахо, Айова, Алабама, Аляска, Арізона, Арканзас, Вайоминг, Вашингтон, Вермонт, Вірджинія,

Вісконсін, Гаваї, Делавар, Джорджія, Вірджинія, Іллінойс, Індіана, Каліфорнія, Канзас, Кентуккі, Колорадо, Коннектикут, Луїзіана, Массачусетс, Міннесота, Міссісіпі, Міссурі, Мічиган, Монтана, Мен, Меріленд, Небраска, Невада, Нью Гемпшир, Нью-Джерсі, Нью-Йорк, Нью-Мексико, Огайо, Оклахома, округ Колумбія, Орегон, Пенсильванія, Род-Айленд, Північна Дакота, Північна Кароліна, Теннессі, Техас, Флорида. Південна Дакота, Південна Кароліна, Юта.

До регіональних центрів відносимо юрисдикції, орієнтовані на роботу виключно в одному регіоні та що найбільш повно враховують особливості та специфіку того чи іншого регіону чи бізнесу, а саме близькосхідні країни — Бахрейн та Об'єднані Арабські Емірати, азіатські країни та території – Сінгапур, Гонг-Конг, Ламбуан (Малайзія), Аоминь (Макао).

Існує кілька якостей, які дозволяють розбити офшорні зони на класи (додаток А). За податковими вимогами офшорні зони ділять за чотирма класами [5]:

- **«Класичні» офшорні зони.** Їхньою особливістю є нульові податки. Вони пропонують звільнення від корпоративних податків, податку на дохід, в тому числі на податок на дохід фізичних осіб з його резидентів. Але в таких зонах існує щорічний збір, як альтернатива податку. Реєстрація компанії є досить дешевою і займає доволі мало часу, тож керувати зареєстрованими там компаніями дешевше та простіше. Більшість таких зон раніше не вимагали ведення фінансового обліку та подання інформації до органів влади, тож конфіденційність була на вищому рівні. Сьогодні в деяких країнах існує обов’язковість у веденні записів і їх поданні, тож інформація в таких зонах не так надійно захищена, ніж раніше. Такі зони зазвичай використовуються для ухилу від сплати податків. Тож, ці офшори є основною ціллю для міжнародних фінансових репресій, а отже, вони знаходяться в різноманітних чорних списках, тобто вони мають проблеми з відкриттям банківських рахунків та ризикують репутацією.

- **Низькоподаткові зони**. Такі зони називають низькоподатковими через те, що в них ставка корпоративного податку вдвічі нижча. Такі країни є привабливішими за «класичні» офшорні зони, бо вони не мають такого високого ризику репутації. В таких зонах простіше відкривати корпоративний банківський рахунок для компаній, що зареєстровані в цій зоні. Подання фінансової звітності, ведення бухгалтерського обліку та плата податків обов'язкові. Вся інформація є прозорою для банків та партнерів, тобто в таких зонах не найвищий рівень конфіденційності щодо персональної інформації, але вони використовуються для уникнення сплати подвійних податків. Особливістю є те, що аудит проводиться тільки за певних умов.
- **Юрисдикції з територіальними системами оподаткування**. Такі юрисдикції стягують податки зі своїх громадян і законних резидентів лише з доходів, отриманих у межах своєї країни. Тобто, усі доходи, що були отримані резидентом поза межами зони не будуть оподатковуватися. Тож, якщо компанія має реєстрацію у юрисдикції з територіальною системою оподаткування та отримує прибуток за кордоном, то цей прибуток не буде підлягати процедурі стягнення податку в державі. Але потрібно мати на увазі, що такі юрисдикції мають позитивну репутацію і цінують її, тож компанії мають не тільки щорічні, а й регулярні перевірки. Тут досить не просто довести, що компанія отримує дохід за кордоном, тож вона може мати 0% податок. Зазвичай ці офшорні юрисдикції характерні для країн з федеративним устроєм.
- **Офшорні юрисдикції з офшорними територіями або репутаційні офшори.** До такого класу відносять зони, які досить важко назвати офшорними юрисдикціями, оскільки в них присутні риси, не притаманні офшорним зонам (наприклад високі податки, жорсткі вимоги прозорості, реєстри публічних компаній). Але такі вимоги стосуються лише резидентів таких країн, тож якщо правильно обрати територію

(державу) і відповідно правильний тип власності компанії, то можна отримати переваги реєстрації компанії у таких зонах, а саме мінімізувати чи уникнути сплати корпоративних податків, забезпечити конфіденційність інформації тощо. Такі компанії застосовуються в побудові холдингових структур, агентських схемах та для уникнення подвійного оподаткування.

За фінансовою звітністю та конфіденційністю інформації [5, 6]:

- **Зони, що зобов'язані вести бухгалтерський облік та надавати фінансову звітність**. Зазвичай до таких груп відносять юрисдикції, що мають високу репутацію і низько податкові умови.
- **Зони, що не передбачають ведення бухгалтерського обліку та надання фінансової звітності.** Зазвичай це групи «класичних» офшорних зон.

Загалом, чим нижчі податки в країні, тим м'якше там вимоги до звітності та вищий рівень конфіденційності інформації. Але це не стосується кожної окремої країни. Юрисдикції з низьким рівнем оподаткування та юрисдикції, де застосовується територіальне оподаткування, мають різні вимоги до звітності. Захист конфіденційності також може відрізнятися в різних країнах, але загальна тенденція у світі є цілком зрозумілою. Зараз майже всі авторитетні юрисдикції обмінюються фіскальною інформацією зі своїми іноземними колегами – багато з них в автоматичному режимі.

За моделлю бухгалтерського обліку офшорні юрисдикції поділяють на [6]:

- **Континентальну модель**. Як зрозуміло із назви, до цієї моделі відносяться більшість зон Європи та Японія, де наявна стабільна політична система, розвинена економіка. Така модель характеризується тісним зв'язком самого бізнесу із банками. Обов'язковим є бухгалтерський облік, який законодавчо регулюється та спрямований на

задоволення вимог уряду щодо оподаткування згідно з національними макроекономічними запитами. Також обов'язковою є публікація інформації про компанію, але вимагається лише певна інформація, тож фінансові звіти не надто деталізовані.

- **Англоамериканську модель**. До цієї моделі можна віднести країни із стабільною політичною системою та розвиненою економікою. Для неї характерна обов'язковість обліку, який націлений на інформаційні запити кредиторів та інвесторів. Також є обов'язкове складання фінансових звітів з метою контролю ефективності використання ресурсів компанії. У такій моделі відсутні уніфікованість плану рахунків, облікових реєстрів та форм звітності, всі правила та стандарти приймаються професійними організаціями, що створює високо професійний рівень користувачів та облікових ринків та присутність сертифікації професійних кадрів.

За наявністю умов щодо подвійного оподаткування [6]:

- **Юрисдикції, що мають умови уникнення подвійного оподаткування**. Такі юрисдикції мають перевагу, оскільки це дозволяє мінімізувати оподаткування дивідендів, роялті, що сплачуються між країнами-сторонами угоди.
- **Юрисдикції, що не мають умов уникнення подвійного оподаткування**. У таких юрисдикціях зазвичай є вимога у сплаті щорічних зборів та фіксованих платежів, оскільки ці юрисдикції включають офшорні країни, тож використовуються з метою уникнення корпоративного податку.

За галузевою класифікацією, або ж «Activity based classification» [3, с. 7-24, 6]:

- **Юрисдикції, сприятливі з погляду юридичних аспектів резидентства**. У таких зонах країни надають фізичним особам можливість набуття подвійного громадянства та пільги при реєстрації

організацій, підприємствам виробничого профілю. Рівень оподаткування не досить низький, але все ж нижчий. Особливістю таких зон є економічна та політична стабільність, кліматичні та географічні фактори, тобто близькість до основних транспортних розв'язок і товаропотоків для транспортних компаній, наявність кваліфікованої робочої сили тощо.

- **Юрисдикції, що є найбільш сприятливими з погляду оподаткування фізичних осіб.** Для фізичних осіб рівень оподаткування є відносно низьким – менше 15%, також присутня невелика кількість, або повна відсутність вимог щодо надання інформації податковим органам інших країн. Як правило до таких зон входять невеликі країни з розвиненою курортною чи туристичною інфраструктурою, гарною репутацією серед податкових органів.
- **Юрисдикції, що є найбільш сприятливими для торговельно-закупівельних компаній.** Перевагою таких зон, крім податкового фактору, є близькість до світових фінансових центрів, зазвичай це туристичні, курортні, економічні, центри, залученість до загальносвітових товарних та транспортних потоків, наявність вільних економічних зон відповідного профілю.
- **Юрисдикції, сприятливі для перевізників та судноплавних компаній**. Компанії проводять морські та авіаперевезення, як власними, так і застрахованими судами та літаками під прапором офшорної держави або фірмою, що здійснює експедиторську діяльність. Перевагами є вихід до морських комунікацій, розвинена морська інфраструктура.
- **Юрисдикції, сприятливі для банківських та фінансових компаній і брокерських структур.** Тут присутні стійкі світові фінансові центри, або ж країни є самі такими центрами і мають високу репутацію.
- **Юрисдикції, сприятливі для ліцензійних компаній та фірм, що займаються роялті.** Приділена особлива увага ліцензійній діяльності

компаній, торгівлі об'єктами інтелектуальної власності, проведення діяльності банками, банківськими філіями та кредитними установами в офшорних зонах за умови ліцензування, збирання різних ліцензійних виплат за патенти, авторські гонорари та інші подібні відрахування.

- **Юрисдикції з режимом, сприятливим для інвестиційних і трастових компаній**. Для здійснення операцій грошовими активами клієнтів. Як правило сюди відносять країни англосаксонської правової системи.
- **Юрисдикції, сприятливі для страхових компаній.** Відбувається здійснення перестрахування страхових ризиків або кептив.
- **Юрисдикції, які позиціонуються на ринку аутсорсингу послуг в інформаційних технологіях, інформаційних агенств та видавничих фірм**. Такі зони характеризуються низьким рівнем оподаткування авторських винагород, низькою вартістю виробництва поліграфічної продукції, хорошими засобами комунікації.
- **Юрисдикції, сприятливі для фірм-копілок.** Це означає, що в таких зонах відбувається накопичення коштів, в основному грошових, тож перевага визначається ступенем конфіденційності інформації про власника.
- **Юрисдикції, сприятливі для транзитних торгівельних операцій**. В цих юрисдикціях діє так звана «подвійна схема», що означає, що одна компанія зареєстрована в офшорній зоні, а інша в респектабельній країні, котра слугує в якості транзиту для фінансових потоків.
- **Юрисдикції, сприятливі для холдингових компаній**. Деякі холдингові компанії при певних умовах у країнах з офшорним статусом звільняються від податків.

1.2. Основні офшорні центри країн Європи, їх розташування та масштаби діяльності міжнародного бізнесу

Європа є домом для багатьох податкових гаваней, які пропонують сприятливі умови для податку на приріст капіталу, на прибуток та корпоративних податків. Ці регіони залучили великі компанії разом із багатими приватними інвесторами, які шукають притулку від податкової політики у своїх країнах. Вони підходять для різних видів офшорного бізнесу: від банківської діяльності до заощаджень та інвестування за кордоном, від створення компанії до бізнесу, пов'язаного з інвестиціями.

Оподаткування в деяких країнах Європи дещо відрізняються. Податок на світовий дохід може бути нульовим, або взагалі дорівнювати нулю. Також у Європі можуть бути відсутні податки на спадщину, дарування, від надання нерухомості в оренду тощо. Для бізнесу тут також є значні податкові пільги (наприклад, повернення долі сплачених податків). Звичайно, у європейських офшорних юрисдикціях досить специфічна система оподаткування. Наприклад, на Кіпрі та Мальті резидент сплачує податки тільки з доходів, котрі ввозить в країну чи отримав на її території. Але якщо резидент отримав дохід всередині країни, то він платить досить високі податки – ставка сягає 20-35%, в залежності від суми доходів. Також особливістю офшорних зон Європи є те, що країни потребують офіційного статусу, а саме вид на проживання, постійне місце проживання чи громадянство.

Юрисдикції, які відносять до офшорних зон Європи, показано в табл. 1.1, – це Андорра, Кіпр, Данія, Гібралтар, Гернсі, Ірландія, острів Мен, Джерсі, Ліхтенштейн, Люксембург, Нідерланди, Швейцарія, Мальта - кожна має свої особливості та характерні риси (додаток Б).

Таблиця 1.1

Список європейських офшорних центрів

Країна	Особливі риси	Індекс фінансової таємниці
Андорра	Анонімність бенефіціарів, але обов'язкова звітність	> 1%

Продовження таблиці 1.1

Кіпр	Анонімність бенефіціарів, але обов'язкова звітність	> 1%
Люксембург	Низьке оподаткування, банківська таємниця, зберігається анонімність бенефіціарів, але обов'язкова звітність	< 10%
Нідерланди	Подвійне оподаткування	> 1%
Гернсі	Анонімність бенефіціарів, але обов'язкова звітність	> 1%
Гібралтар	Анонімність бенефіціарів, але обов'язкова звітність	> 1%
Угорщина	Анонімність бенефіціарів, але обов'язкова звітність	> 1%
Ірландія	Немає правил трансфертного ціноутворення, низький податок на прибуток підприємств, анонімність трастів та бенефіціарів	> 5%
острів Мен	Анонімність, але обов'язкова звітність	> 1%
Джерсі	Відсутність оподаткування на прибуток підприємств, анонімність бенефіціарів, але обов'язкова звітність	> 1%
Ліхтенштейн	Анонімність, але обов'язкова звітність	> 1%
о. Мадейра	Анонімність бенефіціарів, але обов'язкова звітність	> 1%
Мальта	Анонімність бенефіціарів	> 1%

Джерело: складено автором на основі [10, 11].

Андорра — князівство, розташоване в Піренеях між Францією та Іспанією з населенням невеликого міста 77 000 осіб за 200 км від Барселони. Уряди обох країн відповідають за зовнішні справи та оборону Андорри, але сама Андорра є політично нейтральною. Князівство належить до юрисдикцій без оподаткування і не є класичною офшорною зоною, оскільки пряме оподаткування не стягується з доходів капіталу чи корпорацій. Щобільше, у Князівстві не існує ні податків на багатство, ні на спадщину, ні на дарування, та навіть валютний контроль. Таким чином, для тих, хто прагне значної конфіденційності та безпеки, Андорра може бути слушною офшорною юрисдикцією для встановлення управління та контролю офшорних компаній. Банки та банківські установи пропонують досить широкий спектр професійних та конфіденційних послуг. Компанії створюються тут з метою торговельної діяльності, а також інвестиційної діяльності, транскордонної торгівлі.

Особливими характерними особливостями Андорри як офшорної юрисдикції є диференційований податок на прибуток для фізичних та юридичних осіб та найнижчий показник ПДВ - 4,5%. Наприклад, при доході менш як 24 000 євро резиденти сплачують 0% податку на прибуток. Відповідно при доході від 24 001 до 40 000 євро, резиденти сплачують лише 5%, і при доході понад 40 000 євро резиденти та нерезиденти сплачують 10% податку на прибуток [11, 12]. Для компаній, що займаються холдинговою та торговою діяльністю, а також управлінні нематеріальними активами, такими як торгові марки, знаки та патенти, податок у 2%. Реєстрація компанії в Андоррі коштує від 10 000 євро, а обов'язковий платіж – 1 500 євро. Але в князівстві не можна відкрити чисто номінально компанію, вона має бути реальною, тобто вести реальну діяльність, або ж мати якісну імітацію цієї діяльності. Щоб отримати резиденство та всі переваги податкової гавані треба жити в країні понад 183 днів на рік. Існує й другий варіант, а саме потрібно інвестувати в економіку чи нерухомість 450 000 євро, з яких 400 000 євро – це саме вклад в нерухомість Андорри чи банківський депозит, а 50 000 євро – це вклад у безвідсоткові облігації з нульовою прибутковістю. Із цих коштів держава виплачує будь-які борги резидента перед державою в майбутньому. Вкладення можна повернути, якщо відмовитись від резидентства. Але перевагою є те, що протягом 20 років держава зменшує податок на продаж нерухомості з 15% до 0% [13].

В країні існують такі типи компаній, що пов'язані з юридичної точки видів діяльності:

- Sociedad Limitata (S.L.) – аналог ТОВ із статутним капіталом 3000 євро. Такі компанії зазвичай займаються звичайним бізнесом.
- Sociedad Anonima (S.A.) – це аналог акціонерного товариства з вимогою до статутного капіталу 60 000 євро. Таку компанію реєструють, якщо в компанії є кілька або більше акціонерів (у випадку холдингу статутний капітал має становити – 120 000 євро).

Кіпр - острів у Середземному морі з населенням близько 1.2 млн осіб. Острів розділений, турецька частина вважається податковою пустелею, оскільки там присутнє високе оподаткування, що відлякує іноземних, та місцевих, інвесторів. А от південні дві третини острова, які перебувають під контролем кіпрських греків користуються високою популярністю. Ділова та фізична інфраструктура, транспортні сполучення та рівень банківської таємниці та конфіденційності добре поєднуються зі статусом острова як країни-члена ЄС, що робить острів популярною офшорною юрисдикцією для створення компаній та міжнародних банківських операцій. Кіпр не є класичною офшорною зоною, оскільки острів відноситься до країн з помірним оподаткуванням, іноземні компанії обкладаються незначним податком у 4.25% [15, с. 682-683]. Також у Кіпрі одна з найнижчих у Європі ставок податку на прибуток – 12,5%.

Особливою характеристикою Кіпру є те, що тут стягується відносно низькі ставки оподаткування з компаній і резидентів-пенсіонерів, також відсутній податок на пасивні доходи, нульові податки на дивіденди, отримані за межами Кіпру, на прибуток від акцій та інших цінних паперів та на дохід від роботи закордонної філії. Для нерезидентів є можливість набуття подвійного громадянства, що дозволено законом країни. Отримавши, можна оформити статус non-dom, що повністю звільняє від податків на оборону (SCD) на 17 років (це ¼ податків) [14]. У 2015 році на острові для іноземних інвесторів було введено спеціальний статус «недоміцільний податковий резидент» (res non-dom) – той, хто не проживає постійно у країні. Цей статус передбачає проживання на Кіпрі від 60 днів на рік. Так можна не платити податки на дивіденди, на дохід від продажу цінних паперів, орендні витрати та також збір на оборону. Офіційний статус на Кіпрі можна одержати декількома варіантами. Є можливість або купити житлову нерухомість, або ж придбати цінні папери компаній чи фондів, житлових фондів та зробити необоротний внесок.

В країні присутні дві можливі організаційно-правові форми компаній, а саме акціонерні товариства та компанії з установленим внеском її членів і засновників. Офшорні компанії можуть виступати як акціонерні товариства, компанії на гарантіях,

товариствами та дочірніми компаніями ТНК. Вони повністю контролюються іноземними резидентами і операції проводяться за межами острова (тобто така компанія є нерезидентною), але є компанії, що цілком можуть мати офіси на території Кіпру, з якого буде здійснюватися діяльність. Також на острові можна заснувати спеціальні офшорні трасти, що повністю звільняються від податків, особливою популярністю у інвесторів з метою вкладення капіталу користуються холдингові (не обкладаються податком на дивіденди та податком на приріст капіталу під час продажу дочірніх компаній), торгово-закупівельні та судноплавні компанії [15, с. 682-683]. Інвесторами є безліч офшорних банків, які не оподатковуються на процентну ставку.

На острові існує валютний контроль, але офшорні компанії йому не піддаються, зберігається банківська таємниця та анонімність, але є обов’язкова фінансова звітність Центральному Банку та Податковому управлінню. Тому, при вкладенні капіталу, іноземні інвестори мають одержать дозвіл на проведення валютних операцій, залежно від виду діяльності компаній. Варто зазначити, що податкові органи Кіпру не мають інформації про бенефіціарів приватних компаній, ось чому інформація про компанії та їх власників, що зареєстровані через номінальних осіб, є конфіденційною. У зв'язку з цим особи, інформація про яких закрита, повинні належним чином акумулюватися у файлах реєстраційних агентів. Професійна таємниця не може використовуватися як привід для надання інформації про цих осіб. Однак умови, за яких професійна таємниця може бути знята, залежить від державного законодавства. Тобто, розкриття інформації не є простою автоматичною адміністративною процедурою, а вимагає втручання представників місцевих органів влади [14].

Реєстрація офшорної компанії на Кіпрі коштує від 2500 євро з річними витратами на утримання від 2000 євро, обов'язковою є сплата державного мита у розмірі 0,6% від величини оголошеного статутного капіталу, але номінальні компанії не дають права набути статусу substance (економічної присутності). Хоча саме такий статус надає основні переваги реєстрації компанії на острові. Це проходження

перевірок на території своєї податкової країни, відкриття рахунків у міжнародних банках та фінансування компаній, зниження податкового навантаження та уникнення подвійного оподаткування. Також у 2011 році було запроваджено щорічний збір у розмірі 350 євро, які мають регулярно вноситися до Реєстру компаній. Для компанії надання податкових пільг означає, що податок на прибуток компанії, отриманий від операцій, здійснених усередині країни, є 10%, податок на прибуток компанії, отриманий за межами країни - 0%, ПДВ - 5-8% (але існує можливість звільнення компанії від сплати ПДВ, якщо одержувачами товарів та послуг, що надаються компанією, є нерезиденти Євросоюзу), податок на дивіденди - 0%, податок на прибуток від торгової діяльності на фондовому ринку - 0%, податок на приріст капіталу - 0% [14].

Данія – розташована на північ від Німеччини, є членом ЄС. Конституційна монархія є незвичайною країною, яку можна вважати офшорною юрисдикцією. Це не країна з низькими оподаткуваннями для резидентів, однак у ній діє законодавство, яке може зробити її сприятливим центром для тих, хто має датські холдингові компанії. Завдяки податковим правилам, встановленим наприкінці 90-х років, і довгому списку міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування в Королівстві, багато компаній тепер отримують вигоду від того факту, що є можливість уникнути оподаткування прибутку від дивідендів. Звичайно, для цього існують умови та критерії, яких необхідно дотримуватися [16]:

- вхідні дивіденди, що перераховуються дочірньою компанією холдингової компанії, має бути звільнені від сплати або обкладені низькими ставками податку;
- дохід від дивідендів, отриманий холдинговою компанією від дочірньої компанії, має звільнятися від сплати податку на прибуток підприємств або обкладений низькими ставками податку на прибуток підприємств;
- прибуток, отриманий холдинговою компанією від продажу акцій дочірнього підприємства, звільняється або підлягає оподаткуванню за низькою ставкою податку на приріст капіталу;

- вихідні дивіденди, що виплачуються холдинговою компанією кінцевій материнській корпорації, звільняються або обкладені низькими ставками податку, що утримуються.

Поєднання мережі податкових угод Данії (близько 80 договорів) та режиму холдингової компанії означає, що традиційно існувало близько 35 великих країн, які за належної структури могли направляти свої дивіденди через Данію і не нести жодних податків на будь-якому етапі. Приблизно в 40 інших країнах податки, що утримуються, суттєво знижені завдяки мережі договорів про уникнення подвійного оподаткування. Однак більшість компаній можуть уникнути подібних заходів, оскільки Данія скасувала свій десяти-відсотковий податок на дохід 1 січня 1999 року, намагаючись отримати більшу частину із мільярдів корпоративних готівкових коштів, які переміщуються через кордони Європи. Це виявилося прибутковим для Данії, оскільки корпорації створили сотні холдингових компаній у країні [16].

Датські холдингові компанії мають такі особливості [16]:

- немає податків на випуск акцій, на збільшення статутного капіталу або на передачу акцій. Крім податку на прибуток підприємств, інші податки не стягуються. Податки на чистий капітал компанії не існують;
- угоди про уникнення подвійного оподаткування є необхідною частиною забезпечення того, щоб стандартна ставка податку, що утримується у дочірньому підприємстві на вихідні дивіденди, була суттєво знижена, або повністю ліквідована;
- наявність готових, або шельфових, компаній означає, що інвестор може відразу реалізувати свої плани;
- суворі вимоги щодо розкриття інформації.

Важливо, що дивіденди звільняються від оподаткування незалежно від основного оподаткування дочірніх компаній, а приріст капіталу звільняється від оподаткування за умови, що компанія-резидент володіє щонайменше 10% статутного

капіталу. Також у країні відсутній податок на дивіденди, що виплачуються іноземним материнським компаніям у країнах, у яких є договір про оподаткування, а також відсутність податку на відсотки, сплачені іноземним компаніям.

Вимоги до мінімального акціонерного капіталу є високими - приблизно 125 000 датських крон (або еквівалент в іншій валюті, якщо це дозволено) для приватної компанії та 500 000 датських крон для публічної компанії. Весь статутний капітал повинен бути повністю сплачений у грошовій або натуральній формі до моменту реєстрації. Для публічної компанії з обмеженою відповідальністю потрібно мінімум 3 директора, з яких принаймні 2 мають бути резидентами Данії або ЄС. У випадку з приватною компанією ні директори, ні менеджери не повинні мати місце проживання в Данії. Також приватні компанії не можуть випускати акції на пред'явника, тоді як публічні компанії можуть [16]. Усі рахунки підлягають перевірці, а після аудиту вони занесені в реєстр, до якого має доступ громадськість. Також не існує публічного реєстру акціонерів, крім випадків, коли приватна компанія має одного акціонера або у випадку публічної компанії, акціонер якої володіє більше ніж 5% акцій.

Ставка податку на прибуток у Данії становить 22%. Вхідні дивіденди, отримані датською холдинговою компанією від її іноземної дочірньої компанії, звільняються від корпоративного податку в Данії за умови, що холдингова компанія задовольняє наступним критеріям: датська холдингова компанія володіє мінімум 10% акцій іноземної дочірньої компанії та іноземна дочірня компанія не повинна бути CFC (компанія, де 10% або більше активів є «фінансовими активами» або якщо отримує щонайменше 50% свого доходу від «фінансової діяльності», включаючи чисті банківські відсотки, дивіденди, роялті, лізингові премії та будь-який прибуток від продажу фінансових активів, які є активами, що приносять такі види доходів; прибуток іноземної компанії оподатковувався менше 75% від ставки податку, розрахованої відповідно до датського законодавства).

Гібралтар — це самоврядна британська заморська територія, розташована на південному кінці Піренейського півострова та Європи біля входу в Середземне море

з видом на Гібралтарську протоку. Цей край пропонує вигідні переваги реєстрації офшорних компаній, причому процес триває 5 днів. Його стратегічне розташування в центрі Європи зробило його економікою процвітаючою, залучивши велику кількість корпоративних структур. Гібралтар вважається типовою офшорною європейською юрисдикцією, хоча його пропозиції щодо оподаткування були, на жаль, серйозно підірвані в останні роки через тиск з боку ЄС на всі офшорні центри.

Компанія, зареєстрована та належить нерезидентам Гібралтару, яка керується та контролюється директорами, які проживають та проводять свої засідання ради за межами Гібралтару, вважатиметься нерезидентом і, отже, не підлягає оподаткуванню корпоративним податком, за винятком тієї частини прибутку, яка пересилається до Гібралтару. Це може означати, що компанія-нерезидент може бути повністю звільнена від корпоративного оподаткування, і цей тип компанії може бути економічно ефективним. Однак, розглядаючи таку структуру, потрібно бути обережним, оскільки можуть бути податкові наслідки в країні походження [15, с. 673].

Загалом, на Гібралтарі офшорні компанії виконують такі види діяльності, як торгово-посередницькі операції, холдингова діяльність (але тільки у країнах ЄС), судноволодіння та володіння нерухомістю, управління інвестиційними фондами (в європейських країнах). У Гібралтарі є жвавий сектор управління інвестиціями, де працює близько 19 ліцензованих фірм з управління портфелем. Інвестиційні фонди в Гібралтарі, як правило, формуються відповідно до трастового договору або як пайові трасти, або взаємні фонди, як приватні чи публічні компанії. Державна інвестиційна компанія (PIC) повинна мати мінімальний сплачений капітал у розмірі 50 000 фунтів стерлінгів, і якщо вона не котирується на визнаній біржі, її головний офіс повинен знаходитися в Гібралтарі [17].

Банківська діяльність у Гібралтарі регулюється Комісією з фінансових послуг. Відповідно до законодавства будь-яка філія уповноваженого банку ЄС може бути зареєстрована лише за умови повідомлення про реєстрацію. Так само банк, який має ліцензію на Гібралтарі, може відкривати філії в інших країнах ЄС. Мінімальний

капітал, необхідний для видачі банківської ліцензії в Гібралтарі, становить 5 мільйонів євро. Банківський сектор добре закріпився в Гібралтарі на офшорному ринку. Переваги офшорного банкінгу в Гібралтарі включають його сприятливий податковий статус, відсутність валютного контролю, відмінні комунікації, стабільний уряд і членство в ЄС. Значна частина банківської діяльності в Гібралтарі спрямована на управління активами для заможних осіб, не в останню чергу тому, що Гібралтар намагався залучити таких людей за допомогою спеціальних режимів оподаткування [17]. Щодо морських операцій та судноволодіння, то Гібралтар має дуже конкурентоспроможну структуру зборів за реєстрацію, і хоча він є частиною ЄС, відсутність ПДВ означає, що кораблі або прогулянкові судна можна імпортувати без ПДВ [17].

Офшорні компанії Гібралтару оподатковуються таким чином [15, с. 673, 17]:

- Резидентні компанії сплачують податок на прибуток за ставкою 35%;
- Звільнені приватні компанії – як резиденти, так і нерезиденти, - не сплачують податок на свій прибуток (крім щорічного реєстраційного збору GIP 300 (GIP - система на основі валового доходу)), однак компанія сплачує 0,50 GIP мита на капітал за 100 GIP свого статутного акціонерного капіталу при реєстрації. Наприклад, кептивні страхові компанії зазвичай є звільненими компаніями. Звільнена компанія повинна отримати від Секретаря фінансів та розвитку довідку про звільнення від сплати податків, яка діє протягом 25 років;
- Пільгові компанії зобов'язані платити податок на переказані з-за кордону доходи за ставкою 2-8%;
- Філії зарубіжних зареєстрованих компаній, які мають бути зареєстровані в Реєстрі і сплачувати щорічний реєстраційний збір у розмірі GIP 300, також можуть бути звільнені та користуватися тими ж податковими пільгами, що й звільнені компанії. Філії також повинні отримати довідку про звільнення від сплати податків;

- Компанії-нерезиденти не підлягають оподаткуванню, окрім доходу, отриманого в Гібралтарі, або доходу, отриманого прямо чи опосередковано через гібралтарських агентів;
- Трастовий дохід звільняється від оподаткування, якщо траст створений особою-нерезидентом або від її імені і дохід або накопичується, або отримано за межами Гібралтару.

У Гібралтарі немає податку на приріст капіталу, податку з продажу чи ПДВ. Основним податком для компаній є корпоративний податок; існують також податки, які утримуються, державні збори на певні операції та податки на нерухомість (відомі як «ставки»). З 2011 року прибуток, що підлягає оподаткуванню, нараховується за ставкою корпоративного податку 10%. У Гібралтарі не стягується податок на дивіденди, відсотки та роялті. Інвестиційні фонди в Гібралтарі, як правило, формуються або як пайові трасти, або взаємні фонди, або як приватні чи публічні компанії. Нерезиденти-власники паїв або акцій у фондах, що перебувають у трастовій власності, отримають розподіл без оподаткування [17]. Особа власників банківських рахунків у Гібралтарі є конфіденційною та розкривається банком лише в тому випадку, якщо їм наказав це зробити суд під час розслідування серйозної злочинної діяльності.

Гернсі — один із Нормандських островів Великобританії у протоці Ла-Манш, що знаходиться в безпосередній близькості від французького узбережжя і є самоврядною залежністю британської корони, яка не входить до складу Сполученого Королівства. Гернсі має найбільший у Європі сектор кептивного страхування, потужні банківські, інвестиційні фонди та трастові сектори, а також чудову консультаційну та фінансову інфраструктуру.

Це провідний офшорний хаб у Європі. Юрисдикцією в основному користуються ті, хто хоче заснувати звільнену компанію, і вони можуть це зробити, якщо не є резидентом острова і також не ведуть бізнес з резидентами Гернсі чи компаніями. Тоді вони отримають вигоду від того, щоб не сплачувати податки на

Гернсі, хоча будуть обкладатися невеликою фіксованою ставкою корпоративного мита на рік, незалежно від прибутку [18]. Острів Гернсі не стягує податку з корпорацій, що підтверджує перевагу у реєстрації компаній будь-якого типу діяльності, але варто зазначити, що компанії мають мати зареєстрований офіс чи агента.

Другим з Нормандських островів, що функціонує як офшорний податковий притулок, є **Джерсі** — острів у протоці Ла-Манш, є коронним володінням Великобританії, але формально не є частиною британської корони. Основними галузями економіки є фінансові та юридичні послуги. Він має особливо потужні банківські, інвестиційні фонди та трастовий сектори, а також переваги від високорозвиненої консультативної та фінансової інфраструктури. У Джерсі існує низка бізнес-форматів з низькими оподаткуваннями, а вартість чистих активів фондів під управлінням навіть перевершує рівень банківських депозитів на острові. Острів відомий процедурами банківської таємниці, а також загальною таємницею у справах уряду та правосуддя. Уряд не стягує корпоративні податки з компаній іноземних та вітчизняних компаній, які постійно працюють на острові. Фінансові компанії стягують єдину ставку корпоративного податку в розмірі 10%, тоді як великі корпоративні роздрібні торговці та комунальні компанії сплачують 20%. Також тут не оподатковуються дивіденди або приріст капіталу і допускається 100% іноземна власність [19].

Корпорації на осторовах Джерсі та Гернсі поділяються на резидентні та нерезидентні. Резидентні компанії обкладаються податком у 20%, коли компанії нерезиденти мають податкові пільги, наприклад, податок встановлений у розмірі від 0 до 30%, але переважно дорівнює 1-2% [15, с. 670-671]. Резидентні компанії також можуть спалачувати податок за ставкою у 2-5%, якщо вони отримують статус компаній міжнародного бізнесу. Всі компанії можуть займатися фінансовими операціями, торгівлею, іноземним інвестуванням, холдинговою та страховою діяльністю. Варто зазначити, що якщо нерезидентна компанія має дохід вище десяти мільйонів фунтів стерлінгів, то вона автоматично обкладається податком зі ставкою

0,5% (при тому, що ставка 30% діяє для компаній, що займаються діяльністю на території островів). На островах, особливо на Джерсі, важко заснувати малі чи середні компанії, оскільки від мінімального статутного капіталу – 10 000 фунтів стерлінгів, - потрібно одразу внести 20% в момент заснування.

Острів Мен досі зберігає свій статус однієї з найбільш важливих і шанованих офшорних юрисдикцій – не тільки в Європі, а й у всьому світі. Це самоврядна залежність британської корони, економіка якої заснована на фінансових послугах, а реєстрація офшорних компаній настільки ж проста, як і в Європі (оскільки острів Мен є європейською юрисдикцією).

На острові низька ставка оподаткування для фізичних осіб та корпорацій, при цьому деякі звільнені корпорації можуть діяти без оподаткування через юрисдикцію. Це важливий центр банківської справи та інвестицій, і він має систему захисту інвестора до перших 48 000 фунтів стерлінгів активів на депозиті інвестора в одній установі. На острові не домінує якась конкретна діяльність, але він має широку силу у фінансовому секторі, зі значним бізнесом у банківській справі, управлінні фондами та кептивному страхуванні. Острів заохочує виробничі та торгові операції, які можуть фінансово бути офшорними, залишаючись у межах режиму ПДВ ЄС. Його трастовий сектор давно налагоджений і має міцну підтримку юридичних фірм, менеджерів та консультаційних практик. На острові також встановлені сприятливі режими для управління суднами та літаками [15, с. 669-670].

Діяльність з управління фондами наразі включена в режим оподаткування корпорацій на острові Мен за ставкою 0%. Інвестиційні фонди можуть мати форму компаній (відкритих або закритих), трастів, товариств з обмеженою відповідальністю або чисто договірних угод. Спеціалізований фонд (SF) доступний лише для інвесторів-спеціалістів – як правило, для інституційних інвесторів та фізичних осіб із великим капіталом (мінімальна інвестиція в SF становить 100 000 доларів США). Кваліфікаційний фонд (QF) доступний лише для кваліфікованих нероздрібних інвесторів. Фонд професійних інвесторів (PIF) доступний лише для професійних

інвесторів, які, як правило, є професіоналами та мають чисті активи понад 1 мільйон доларів США (мінімальна інвестиція в PIF становить 100 000 доларів США) [20].

Банківська галузь здебільшого складається з дочірніх компаній або філій основних клірингових банків Великобританії та деяких іноземних банків. Більшість банків на острові Мен надають приватні банківські послуги експатріантам Великобританії та іноземним громадянам. Пропоновані послуги часто виходять за рамки залучення депозитів до створення та управління трастами та управління базовими компаніями та активами, якими володіють ці трасти, включаючи управління інвестиціями. Деякі банки також виступають довіреними особами для схем спільного інвестування [20]. Компанії, які здійснюють страховий бізнес на острові Мен або з нього, повинні бути авторизовані. Внутрішній страховий бізнес здебільшого здійснюють «власники дозволів», які є іноземними компаніями, переважно страховими, Великобританії. Страхові компанії «Captive» зазвичай зареєстровані на острові Мен і уповноважені та контролюються Управлінням страхування та пенсійного забезпечення (IPA). Існують досить вичерпні вимоги до щорічної звітності [20]. З 1 квітня 2006 року всі страхові компанії стали платниками податків; однак ставка податку становить 0%.

З 2006 року оподаткування у розмірі 10% поширюється лише на фінансові установи. Сюди входять компанії, які мають банківські ліцензії, а також ті, що отримують прибуток від землі та власності на острові (що включає дохід від оренди, видобутку корисних копалин та розробку нерухомості). Резидентські компанії сплачують податок у розмірі 20%, що є досить низьким рівнем для податку на прибуток. Також відсутні податки на дарування і спадщину, суворе дотримання банківської таємниці, відсутній валютний контроль. Нерезиденти ж зобов’язані сплачувати податок на прибуток лише щодо доходів, отриманих на острові або з його джерел.

Мало хто за межами сектору фінансових послуг усвідомлює, наскільки значною офшорною юрисдикцією стала Ірландія. Але цій державі-члену ЄС вдається

успішно поєднувати низькі ставки податку на прибуток і податкову ефективність зі статусом повноправного члена. **Ірландія** — острівна країна в північній частині Атлантичного океану, економіка якої базується на промисловому виробництві, високих технологій, туризмі та IT-секторах. В Ірландії діє ставка податку на підприємницьку діяльність у розмірі 12,5%, а підприємці отримують неоподатковуваний прибуток. Процедура реєстрації триває два тижні і компанії можуть вести діяльність на території Ірландії. Якщо компанія визнається нерезидентною, її акціонери і директори є нерезидентами, то вона звільняється від податків. Тут створено пільговий режим для іноземних фінансових інвестиційних компаній [15, с 679-680]. У Дубліні розташовано Міжнародний центр фінансових послуг, який слугує дерегульованим притулком як для фізичних осіб, так і для бізнесу. У його складі відкриваються іноземні інвестиційно-фінансові і торговельні компанії. Дяльність здійснюється у таких сферах, як банківська справа, валютні операції, операції на біржах, управління капіталом, трастові та інвестиційні послуги, страхування. Для цього треба отримати сертифікат Міністерства фінансів Ірландії. Щодо таємниці, то офіційно банківської таємниці не існує, але фактично, банк, у разі порушення, виплачує клієнтові компенсацію, звичайно окрім випадків надання інформації через кримінал.

Розташований між Швейцарією та Австрією, **Ліхтенштейн** є політично нейтральним, а банківські та фінансові послуги є його основною галуззю. Ліхтенштейн – карликова держава. Вона дистанціюється від участі в політичних (НАТО) та економічних (ЄЕС) союзах, але підписала Шенгенську угоду. Князівство має чудовий і суворо охоронюваний контроль за секретністю та конфіденційністю, що призвело до високого рівня банківської діяльності. Ліхтенштейн дотримується всіх сучасних міжнародних конвенцій, що перешкоджають відмиванню грошей, і, як наслідок, обмінюється інформацією практично з усіма країнами світу. Проте на Ліхтенштейн чиниться тиск з боку ЄС та OECD, щоб він підписав вимоги щодо обміну інформацією автоматично або був підданий санкціям. Це чинило тиск на

позицію князівства, але в даний час воно все ще вважається безпечним, приватним та ефективним офшорним притулком.

Для ведення бізнесу в Ліхтенштейні не потрібні ліцензії, за винятком компаній, зайнятих у фінансовому секторі. До Публічного реєстру необхідно занести відомості про директорів офшорної компанії, один із яких має бути резидентом князівства Ліхтенштейн. Обов'язковими є бухгалтерський облік та щорічна звітність для компаній. Очевидною перевагою Ліхтенштейна є його світовий імідж як держави зі стабільною та розвиненою економікою та політичною обстановкою. У країні іноземні інвестори створюють холдингові та доміціарні (всі операції проводяться поза межами країни) компанії, для яких не існує обмежень. Ставка на усі податки на прибуток із місцевих джерел становить 12,5%. Всі інші залежать від організаційної структури компанії. Існують такі типи структур компанії, що створюються для комерційних і некомерційних цілей [14, 15, с 672-673]:

- Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH). Це закрита компанія з обмеженою відповідальністю. Платить 4 % купонного (виплата за цінними паперами на території держави) податку на дивіденди, річний податок – 0,1% від сукупних коштів, але менше CHF 1 000. При реєстрації зі статутним капіталом до 10 млн швейцарських франків стягується одноразовий гербовий збір - 0,5%, а понад 10 млн швейцарських франків – 0,075%.
- Aktiengesellschaft (AG). Є відкритим акціонерним товариством. Платить 4 % купонного податку на дивіденди, річний податок – 0,1% від сукупних коштів, але не менше CHF 1 000. При реєстрації зі статутним капіталом до 10 млн швейцарських франків стягується одноразовий гербовий збір - 0,5%, а понад 10 млн швейцарських франків – 0,075%. Має подавати аудиторський фінансовий звіт.
- Trust Enterprise. Є трастовим підприємством. Платить 4 % купонного податку на дивіденди, річний податок – 0,1% від сукупних коштів, але менше CHF 1 000. При реєстрації стягується одноразовий гербовий збір

– 0,075% від суми статутного капіталу, що не перевищує 10 млн швейцарських франків, і - 0,05% понад 10 млн.

- Anstalt. Є (не) комерційною установою, може використовуватися як холдинг з метою володіння патентами, нерухомістю та авторськими правами. Не сплачує купонного податку, річний податок – 0,04% від сукупних коштів, річний мінімальний рівень податку – CHF 1 000. При реєстрації зі статутним капіталом до 10 млн швейцарських франків стягується одноразовий гербовий збір - 0,5%, а понад 10 млн швейцарських франків – 0,075%. Має подавати аудиторський фінансовий звіт і довідку від банку, що компанія має там рахунок.
- Stiftung. Є закритою компанією, що являється юридичною особою та некомерційною установою, що має право отримувати дохід у рамках статутних цілей (обмежені сферами інвестицій та управління майном). Не сплачує купонного податку, річний податок на капітал – 0,075% від сукупних коштів, річний мінімальний рівень податку - CHF 1 000. Виплати нерезидентам з боку фонду та трасту звільняються від 4% купонного податку. При реєстрації стягується одноразовий гербовий збір - 0,075% від суми статутного капіталу, що не перевищує 10 млн швейцарських франків, і - 0,05% понад 10 млн. Не надає звіт, але має подавати довідку від банку, що компанія має там рахунок.

Люксембург – це добре зарекомендована, авторитетна і шанована європейська юрисдикція. Люксембург є членом Європейського Союзу, НАТО, OECD. Економіка базується на послугах, фінансовому секторі, туризмі та інвестиційній діяльності. Насправді є державою з дуже високими оподаткуваннями і однією з найбагатших у світі за показниками ВНП, однак, певні типи люксембурзьких компаній можуть бути придатними для міжнародного податкового планування, якщо дотримуються певні критерії. Приватна банківська галузь є однією з найбільших у Європі, а фондова біржа спеціалізується на фондах колективного інвестування. Компанії, зареєстровані в цій юрисдикції, широко використовуються для створення

холдингів та інвестиційних фондів, оскільки вони звільнені від сплати основних податків на прибуток, майно та дивіденди, але обовязковою умовоє є реєстрація на території.

Загалом існують такі типи іноземних компаній [14]:

- SOPARFI. Це фінансова холдингова компанія, що не підпадає під дію угод про уникнення подвійного оподаткування. Існує нульовий податок на виплату дивідендів, що сплачуються дочірньому або материнському підприємству ЄС, якщо останнє не є членом, то потрібно сплачувати ставку податку на доходи, що відповідає люксембурзькій ставці корпоративного податку. Податок можуть знизити за податковим договором. На джерела доходу виплата відсотків не оподатковуються.
- SIF. Це спеціалізований інвестиційний фонд, який у більшості випадків звільнено від сплати податків на прибуток. Із загальної чистої вартості майна спеціалізованого фонду сплачується податок 0,01% на рік, сплачує одноразовий податок на капітал при реєстрації – 1 250 євро.
- SICAR. Це компанія з інвестиціями в ризиковий статут, так як статутний капітал має становити не менше 1 млн євро. Також потрібно сплачувати корпоративний податок – 29,63%, щорічний податок на капітал – 1 250 євро, але виплати прибутків не оподатковуються на джерела доходу, як і доходи від цінних паперів.

Також офшорна компанія має перераховувати у резервний фонд Люксембургу 5% від прибутку. Але такі перерахунки відбуваються не постійно, але лише поки загальна сума не досягне 10% від суми випущеного капіталу. Також 0,2% статутного капіталу має виплачуватися як щорічне держмито. Перевагою для офшорних компаній є те, що нерезиденти сплачують корпоративний податок тільки з прибутку від операцій у країні, а закордонний прибуток не оподатковується. Ставка корпоративного податку Люксембурга становить близько 30% (загальна ставка прибуткового податку 21% + внесок у фонд безробіття 0,84% + державний

муніципалітетний податок, наприклад, у столиці 6,75%). Податки на джерела, а саме дивіденти, мають ставку у 5%; також податок не утримується, якщо акції перебувають у володінні одержувача-резидента дивідендів не менше року, та їхня вартість становить не менше 1,2 млн. євро. Отримані ж з-за кордону резидентною компанією дивіденди звільняються від оподаткування, якщо участь у капіталі становить не менше ніж 10 відсотків, або ціна придбання акцій становить не менше ніж 1,2 млн. євро [14]. Люксембург не оподатковує прибуток, отриманий офшорними банківськими рахунками. Офшорний рахунок у Люксембурзькому банку, це гарантований засіб захисту капіталу. Вся інформація в офшорних банківських рахунках у Люксембурзі вважається конфіденційною і не може бути розголошена без спеціального дозволу власника банківського рахунку.

Нідерланди виділяються як відома юрисдикція, якій багато міжнародних інвесторів довіряють при створенні компанії. Це розвинена європейська країна, основою економіки є міжнародна логістика, послуги, обробна промисловість. Нідерланди є членом НАТО, ЄС та OECD. У країні ставка корпоративного податку становить 19%, що дає їй перевагу в порівнянні з іншими країнами ЄС з однією з найнижчих в Європі ставок корпоративного податку. Він також позбувся мінімального рівня декларування статутного капіталу в 2012 році. Голландський корпоративний сектор сприяє повній відповідності світовим фінансовим стандартам з оптимальним рівнем прозорості. В результаті він виділяється як головна юрисдикція ЄС для іноземних інвесторів. Країна не є класичним офшорним фінансовим центром, однак законодавство дозволяє існування можливостей, коли мова йде про міжнародне податкове планування з використанням голландських корпорацій у структуруванні міжнародних фінансових операцій.

У країні діє понад 78 угод про уникнення подвійного оподаткування, 0% податку на виплату відсотків і роялті, щобільше, система податкового регулювання повністю відповідає стандартам OECD [14, 15, с. 678-679]. Ставка корпоративного податку була знижена, і такі компанії, як холдингові, фінансові та ліцензійні компанії, потенційно можуть отримати вигоду від структурування оподаткування за

допомогою компаній, що базуються в Нідерландах. Податки на бізнес у Нідерландах дуже низькі, як і податки на відсотки та прибуток від ліцензування.

Типи офшорних компаній, що реєструються в Нідерландах, є [14]:

- BV. Закрита компанія з обмеженою відповідальністю;
- NV. Відкрита з обмеженою відповідальністю (публічна компанія);
- Vereniging. Асоціація;
- Stichting. Трастова компанія.

Щодо податків, то ПДВ на товари, що реалізуються всередині країни у Нідерландах сягає 6%, податок на капітал – 1% від статутного капіталу, податок на прибуток (крім звільнених компаній та зазначених вище) – до 200 000 євро – 20%, понад 200 000 – 25%, податок на дивіденти – 0% [14]. Якщо голландська компанія бере участь якоюсь часткою в капіталі антильської офшорної компанії (зареєстрованої на Нідерландських Антилах), вона повністю звільняється від сплати податків на прибуток цієї компанії. Якщо в роботі офшорної компанії беруть участь акціонери з-поміж нерезидентів, вони також звільнені від податків. Отриманий як дивіденди та звільнений від податків прибуток голландська компанія потім може вільно переказувати на інші іноземні рахунки [14]. Зареєстровані в Нідерландах компанії зобов'язані щороку надавати фінансовий та бухгалтерський звіти, які повинні включати: баланс ліквідних коштів, рахунки витрат та доходів, звіт про адміністративне управління, аудиторський звіт, протокол останніх зборів акціонерів, актуальні відомості про директорів та акціонерів.

Швейцарія є країною в центральній Європі, яка складається з 26 штатів (кантонів). Країна всесвітньо відома та підтримує репутацію однієї з найбільш безпечних і секретних банківських держав у світі. Швейцарія вже давно є популярним місцем для створення компаній в Європі без обмежень щодо права власності для іноземців. Зі ставкою корпоративного податку на прибуток 13,99% відповідно до Федерального закону про податкову реформу та фінансування, прийнятий у 2019 році, він також пропонує ефективну структуру оподаткування у порівнянні з іншими

місцями на європейському континенті. Кантони або регіони мають набір пільг для нових компаній по всій країні, коли вони конкурують за новий бізнес – найбільш лояльними є Цуг (Zug) і Люцерн (LU). Податковий тягар варіюється в різних кантонах, але можна отримати звільнення від участі за свої дивіденди та приріст капіталу. Імена акціонерів не відбиваються в публічних реєстрах, що забезпечує додатковий рівень конфіденційності. Швейцарія все ще є популярним податковим притулком для багатьох банків, що дотримуються анонімності, оскільки країна дотримується секретності в банківській практиці [15, с. 676-678]. Ось чому країна продовжує процвітати, попри те, що ЄС та OECD тиснуть на Швейцарію, щоб вона дотримувалася їхніх директив щодо обміну інформацією клієнтів. Зусилля американських дослідників щодо ухилення від сплати податків не вибили Швейцарію зі списку популярних європейських офшорних зон.

Щодо податків, то існує загальний податок – ПДВ зі ставкою у 7,6%, якщо компанія перевищила дохід у 100 000 швейцарських франків, якщо ж оборот менш як 90 000 швейцарських франків – 0% [21]. Податок на прибуток складається із двох – федерального і кантонального. Федеральний для торгових компаній та холдингів складає від 3,5 до 9,8%, залежно від співвідношення прибутку до активів компанії та стягується незалежно від того, де був отриманий прибуток: 8,5%, для асоціацій, фондів та інших юридичних структур і інвестиційних трастів – 4,25%. Щодо кантонального, то, наприклад, у кантоні Цуг він складає 4 % на прибуток до 100 000 швейцарських франків, і 7% на прибуток більш як 100 000 швейцарських франків. Варто зазначити, що при виплаті дивідендів дочірнім компаніям, що розташовані у межах ЄС, податкові ставки можуть знизити до 0% [21]. Щодо податку з капіталу, то він складається з федерального у 0,085% та кантонального (від 0,05 до 0,25%). Від кантональних звільнено домініційні та сервісні компанії. Податок на девіденти акціонерів становить 35%, якщо дивіденти декларуються у Швейцарії. Якщо акціонер є нерезидентом, то податок на девіденти обчислюються за ставками угоди про уникнення подвійного оподаткування, якщо така існує. Якщо акціонером є компанія, зареєстрована в ЄС, то її дивіденди не підлягають оподаткуванню у Швейцарії.

Податок з виплат відсотків і роялті з нерезидентів, а також при виплаті дивідендів з компаній-резидентів ЄС не стягується.

У Швейцарії існують такі типи компаній [15, 676-678]:

- Акціонерне товариство (AG). Статутний капітал такої компанії має бути мінімум 100 000 CHF, мініумум один директор, що є резидентом Швейцарії, інформація про якого є у відкритому доступі.
- Товариство з обмеженою відповідальністю (GmbH). Статутний капітал такої компанії має бути мінімум 20 000 CHF.

Щвейцарський уряд надає можливість стати податковим резидентом країни та сплачувати податки не з доходів, що отримані за межами країни, а з видатків на території держави. Тут діє податок, схема якого розраховується окремо у кожному регіоні і для кожного конкретного планика податків. Мінімальний податок складає 250 тисяч швейцарських франків на рік, є фіксованим та не змінюється. Ця сума не залежить від доходів, кількості коштів на рахунках у банках, володіння нерухомістю за територією Швейцарії. ПМП Швейцарії тісно повязане із податком на видатки, бо саме його сплата і є основною умовою для видачі карти на постійне проживання. Для цього потрібно орендувати чи купити нерухомість у Швейцарії на будь-яку суму, підтвердити фінансовий стан шляхом виписки з банку, оформити медичну страховку і проживати не менше 183 днів у році.

Пільгові податкові умови надаються наступним типам компаній [14, 15, с.676-678]:

- Holding Company. Є власником щонайменше 10% акцій іншої компанії або якщо ринкова вартість її пакету акцій становить як мінімум CHF 1 мільйон.
- Domiciliary Company. Не веде діяльності, не отримує доходу на території країни, не має офісу та персоналу на території країни, керується поза межами Швейцарії.

- Auxiliary Company. Більшість доходу приходить з-за території, має офіс та персонал на території країни.
- Service Company. Основна діяльність полягає у наданні технічних, управлінських, маркетингових, фінансових чи адміністративних послуг іноземним компаніям.
- Mixed Company. Має характеристики як домініційної, так і холдингової компанії та не може бути класифікована як одна з них.

Ціна реєстрації компанії від 20 000 доларів. Під час неї стягується збір у розмірі 3% від суми статутного капіталу. Обслуговування від 20 000 доларів в рік. Величина акціонерного капіталу має бути поміщена до швейцарського банку на спеціальний рахунок до початку офіційного оформлення компанії. Компаніям, зареєстрованим у Швейцарії, необхідно вести бухгалтерський облік. Вони зобов'язані щороку надавати фінансовий звіт та декларацію про доходи до податкових органів на федеральному та кантональному рівнях.

Мальта — невелика острівна держава в Середземному морі. З 2004 року вона є членом ЄС. Економіка Мальти заснована на туризмі. Його фінансовий сектор добре розвинений – тут простіше відкрити рахунок офшорної компанії, ніж у континентальній Європі. Що стосується варіантів офшорної реєстрації в Європі, Мальта вже давно входить до списку найбільш авторитетних юрисдикцій. Його статус як воріт до ЄС у поєднанні з прозорою фінансовою системою надали йому цей бажаний статус. Мальта в якості офшорної зони стає все більш популярною, оскільки уряд розробив спеціальні пільгові режими для іноземних інвесторів та компаній. Їх особливість не в низьких податкових ставках, а в повернені більшої частини сплачених податків, а саме близько 85% податку на прибуток від торговельної діяльності при чистій ставці у 5%, 71% податку на пасивний дохід та роялті, 66% від загальної суми сплаченого податку з метою уникнення подвійного оподаткування.

Прибуток, отриманий компанією-резидентом як на Мальті, так і за кордоном, підлягає оподаткуванню на прибуток за ставкою 35%. При цьому Мальта не

оподатковує дивіденди, відсотки та авторські гонорари, що перераховуються за кордон, на Мальті немає правил трансфертного ціноутворення. Податком на додану вартість оподатковується продаж товарів, робіт, послуг на території Мальти. Ставка ПДВ на острові становить 18%. На деякі товари введено пільгові ставки 5% (друковані видання, готельні послуги) та 0% (ліки та продукти харчування). Немає податку на майно і з обороту при передачі акцій у компаніях, власниками яких є нерезиденти. Також на Мальті немає законодавства про валютний контроль, і економічну діяльність мальтійська компанія може вести в будь-якій валюті світу. Податок на дивіденти та на банківські вклади становить на Мальті по 15%, оподаткування при продажі нерухомості – 12%, соціальне страхування – 10% з працівника та 10% з роботодавця [14, 15, с. 683-685, 22].

Податкове законодавство Мальти передбачає особливий податковий режим для бізнесменів, основна діяльність яких є не менше 90% торговельного обороту, що знаходиться поза межами острова. Після підготовки річної звітності та оцінювання її аудиторами, прийняття рішення про розподіл дивідентів, сплати податку по стандартній ставці 35%, в податкові органи подається запит про повернення близько 85% сплаченого корпоративного податку. Повернення податковими органами відбувається на користь власників та на їх банківські рахунки, незалежно від того, чи є останні фізичними чи юридичними особами. Для того щоб вимагати повернення корпоративного податку на прибуток, іноземна компанія повинна бути зареєстрована на Мальті у вигляді торгової або холдингової компанії (що отримує дохід, відповідно від торгової діяльності або від участі в інших організаціях). У податковому обліку мальтійської компанії отриманий нею дохід повинен враховуватися на одному з чотирьох податкових рахунків: «іноземний прибуток», «мальтійський прибуток», «прибуток від нерухомого майна», «дохід, що не оподатковується податком». Кожен із видів доходу оподатковується за своїми правилами [14, 22].

Посвідку на постійне проживання можна отримати шляхом покупки нерухомості на суму від 220-275 тисяч євро чи оренда на суму 8 750-9 600 євро на рік, сплатити одноразовий адміністративний збір у розмірі 6 000 євро. Для отримання

статусу можна не жити на Мальті, але не можна водночас перебувати в будь-якій іншій юрисдикції більше ніж 183 днів/рік [22]. ПМЖ можна отримати шляхом покупки державних облігацій на 250 000 євро, купити або сплачувати аренду нерухомості на суму від 270 000 євро/10 000 євро на рік, сплатити одноразовий адміністративний збір у розмірі 30 000 євро. Для отримання статусу можна не жити на Мальті, але не можна разом з тим перебувати в будь-якій країні Шенгенської зони більше ніж 90 днів/рік [22]. Громадянство Мальти отримується шляхом безвідзивного внеску у Фонд розвитку Мальти на суму від 650 000 євро, купити державні цінні папери на 150 000 євро, купити або сплачувати аренду нерухомості на суму від 350 000 євро/16 000 євро на рік, сплатити перевірку на благонадійність, що коштує 7 500 євро [22]. Для учасників програми повернення сплачених податків за інвестиції їм не потрібно постійно проживати на території країни. Головна умова – не проживати більше 183 днів на рік в іншій країні. Тоді ставка податку на прибуток буде зниженою - 15%, а пільга на дохід, отриманий з-за меж Мальти переводиться на рахунок у місцевий банк. Також на Мальті відсутні податки на деякі види нерухомості, спадщину та дарування, є можливість отримання статусу доміціля – іноземний громадянин у такому випадку може стати податковим резидентом Мальти, але не жити в країні 183 дні на рік.

На Мальті можлива реєстрація акціонерного товариства закритого та відкритого типу. Мінімальний акціонерний капітал компанії відкритого типу становить 46 600 євро та 1 165 євро для компаній закритого типу. На момент реєстрації не менше ніж 25% капіталу відкритого акціонерного товариства та 20% закритого акціонерного товариства мають бути оплачені. Компанії, зареєстровані на Мальті, повинні надавати щорічний фінансовий звіт до Реєстру компаній. Імена та адреси директорів та акціонерів компанії є публічно доступною.

Англія вважається епіцентром решти світових систем податкових гаваней. Фонди та трасти – це типові засоби податкової гавані, які іноземці використовують, щоб запропонувати захисну неоподатковувану або знижену податкову оболонку навколо активів. **Сполучене Королівство** — острівна країна на північному заході

Європи, що є одним із центрів світової економіки. Будучи постіндустріальною економікою, Великобританія є одним із світових фінансових/банківських регуляторів. Основними сферами економіки є фінансові послуги, промисловість, біржове посередництво, туризм.

Сполучене Королівство пропонує три формати компаній: приватна компанія з обмеженою відповідальністю (Ltd.), відкрита з обмеженою відповідальністю (PLC) або товариство з обмеженою відповідальністю (LLP) через регуляційну організацію, відому як Companies House. Що стосується оподаткування, то ставка корпоративного податку становить 21% для організацій, які заробляють менш як 300 000 фунтів стерлінгів. Для будь-якого доходу, що перевищує цей, існують різні податкові категорії. Корпорація лондонського Сіті користується особливими привілеями та правами, які певною мірою відрізняються від звичайного управління Великобританією з часів Середньовіччя, що робить місто офшором. Налагодженим банківським системам міста довіряють і користуються іноземці майже з усіх країн світу. Малі та великі компанії виграють від відносно низького корпоративного податку в розмірі 19% протягом 2021 [23].

Угорщина є юрисдикцією в Центральній Європі, є членом ЄС і НАТО. Економіка динамічна і активно розвивається. Це одна із небагатьої країн Східної Європи, де створені сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій. В державі було усунено будь-які обмеження для утворення компаній. Найбільш поширеними є товариства з обмеженою відповідальністю (капітал близько 7 000 доларів США) та акціонерні товарстиства (капітал близько 67 000 доларів США) [24, с. 309]. Податок на дохід сплачується резидентами і нерезидентами, постійними представництвами іноземних підприємств включно. Податок на дохід, отриманий в межах країни – 18% [15]. Податок для нерозподіленого прибутку становить 18%, також є додатковий податок з розподіленого прибутку, стягнутий за джерела, додатковий податок для обкладання – 33% і 65% доходів постійного представництва іноземної компанії. Інші податки не стягуються, якщо отримані доходи залишаються в країні. Податок з

розподіленого прибутку може бути знижена до 0% у багатьох випадках [15, с 680-682, 24, с.309].

Звітність в країні не обовязкова, але обовязкове занесення в оподатковану базу угорських компаній, де включають всі іноземні джерела, крім дивідендів (сума податків, яка сплачується в іноземних юрисдикціях, хоча може надаватися податковий кредит або звільнення). Також здійснюється контроль за трансфертним ціноутворенням, але компаніям-резидентам, які займаються діяльністю щодо офшорних угод, надається сприятливий податковий режим – податковий кредит у розмірі 85% від суми основного податку на прибуток і доданого податку з розподіленого прибутку. Вони не сплачують ПДВ, але ці компанії мають бути резидентами і більшість робочого персоналу угорські громадяни. Найбільш поширеними формами компаній є товариство з обмеженою відповідальністю, яке може бути публічним або приватним. Інші форми, відкриті для іноземних інвестицій, включають повне та обмежене товариство.

Публічне товариство з обмеженою відповідальністю (угорською: nyilvánosan működő részvénytársaság або «nyrt.») має юридичний статус, і учасники не несуть відповідальності за зобов'язаннями компанії. Мінімальний акціонерний капітал становить 20 млн форинтів (~ 65 600 доларів США), який також може бути створений лише за допомогою внесків у натуральній формі.

Приватне товариство з обмеженою відповідальністю (угорською: zártkörűen működő részvénytársaság або «zrt.») має юридичний статус, учасники не несуть відповідальності за зобов'язаннями компанії. Мінімальний акціонерний капітал становить 20 млн форинтів (~ 65 600 доларів США), який може бути створений лише за допомогою внесків у натуральній формі. Може бути створено лише з одним учасником.

Товариство з обмеженою відповідальністю (угорською: korlátolt felelősségű társaság або «kft.») має юридичний статус, і учасники не несуть відповідальності за зобов'язаннями компанії. Відповідальність членів обмежується їхнім капіталом.

Члени не можуть бути набрані шляхом публічних пропозицій. Мінімальний стартовий капітал становить 500 000 форинтів (~ 1 640 доларів США), який також може бути встановлений лише за допомогою внесків у натуральній формі.

Повне товариство (угор. közkereseti társaság або «kkt.») не має правового статусу. Відповідальність учасників за зобов'язаннями товариства є солідарною та необмеженою. Товариство повинно мати не менше двох учасників, які не зобов'язані особисто брати участь у діяльності товариства. Для створення не існує вимог до мінімального початкового капіталу.

Товариство з обмеженою відповідальністю (угор. betéti társaság або «bt.») не має правового статусу. Товариство повинно мати принаймні одного повного партнера та хоча б одного партнера з обмеженою відповідальністю. Відповідальність генерального партнера за зобов'язаннями товариства необмежена, тоді як власники несуть відповідальність лише до розміру своїх вкладів у капітал. Для створення не існує вимог до мінімального початкового капіталу.

1.3. Функціонування офшорних зон в країнах Європи та їх вплив на міжнародну економічну діяльність

В Європі існує велика кількість офшорних юрисдикцій. Як показують дослідження, офшори використовуються практично в усіх видах діяльності. Кожна з них створює сприятливі валютно-фінансові і фіскальні режими, не розголошує конфіденційну інформацію, і використовуються нерезидентами для своїх цілей при діяльності не тільки експортно-імпортної, а й реєстрації філій та дочірніх компаній, інвестування, залучення коштів. Але використання офшорів несе в собі і негативний контекст, оскільки вони можуть використовуватися з метою відмивання коштів та ухилення від оподаткування. Хоча самі по собі офшорні зони не є зовсім поганою річчю, тут на законних підставах надаються певні бонуси для компаній.

Платники податків майже всіх країн світу мають можливість користуватися офшорними юрисдикціями завдяки розвитку міжнародного економічного співробітництва та лібералізації зовнішньоекономічних відносин. Вважається, що корпорації, фізичні та юридичні особи використовують офшори насамперед через мінімальні податки, банківську таємницю, офшори дозволяють підприємствам знижувати витрати, забезпечуючи централізовані послуги, ефективний рух капіталу та ресурсів, надавати засоби для управління фінансовими справами конфіденційно та забезпечувати правовий захист від невиправдних претензій, використання посередницьких компаній для подолання жорстких правил валютного контролю.

До позитивних факторів впливу офшорних зон на світову економіку включають збільшення транскордонних фінансових потоків і прискорення обігу фінансових активів, стимулювання конкурентоспроможності підприємств, надання їм можливості створювати стратегії розвитку, які є більш гнучкими у порівнянні з конкурентами. Також зони сприяють зміцненню міжнародних стосунків. Сплата необхідних зборів до державного бюджету під час реєстрації офшорного підприємства та створення умов для диверсифікації інвестицій, покращений доступ до кредитів, розподіл капіталів та прискорення оборотності, що є наслідком підвищення кількості та розмірів інвестиційних вкладів є також позитивними сторонами діяльності офшор. Можна додати до переваг зниження інвестиційного ризику і створення умов для захисту прав власності, що сприяє більш стабільному розвитку, зменшення загального податкового тиску, внаслідок чого активізується соціально-економічна діяльність та процвітання держав, де знаходяться офшорні юрисдикції, що просуває розвиток на національному і глобальному рівнях. Тож, офшори визначаються як перерозподільна ланка світового руху фінансового капіталу, оскільки офшорний капітал без виключення впливає на всі країни через взаємодію та фінансові потоки. Варто зазначити, що завдяки офшорним зонам збільшується і дохід ТНК, фінансові обороти капіталу, тож здійснюється повторне інвестування, створюються та обслуговуються вільні економічні зони, шляхом тих же транскордонних потоків, акумульованих інвестицій, обміну технологіями та

інформацією. І навіть такі фактори як віддаленість, несприятливі кліматичні умови, відсутність виробничої та промислової сфери, низька кількість населення не може переважити у виборі інвесторів для залучення їхнього капіталу.

Окрім уникнення оподаткування та надання необґрунтованих привілеїв, пільг та преференцій, з'являється недобросовісна конкуренція, оскільки так звана дірка від недоотримання податків у бюджет країн, які розвиваються за оцінками становить до 124 млрд доларів США [25, с. 5], офшорні зони, маючи акумуляцію великих обсягів фінансових активів та капіталу, слабке регулювання та непідкотрольовану діяльність, дестабілізують економіки та глобальну фінансову систему. Таким чином бізнесмени чи підприємці намагаються спекулювати на ринку, виводячи свої кошти на офшорні рахунки – такі переводи становлять суму щонайменше 3 трлн дол. США для усіх країн світу [25, с. 5-8]. Завдяки офшорам відбувається відтік капіталу, а отже й ріст «тінізації» економік, «відмивання» коштів, вплив на соціальний стан, підвищення безробіття. Потрібно також розуміти, що офшор є майданчиком й для демпінгу товарів і послуг для тих, що не відповідають світовим стандартам, тож підприємці користуються внутрішніми привілеями офшорного ринку, і транзитним коридором для підприємців, що намагаються уникнути сплати податків. Через слабке регулювання офшорів та операцій, що здійснюються в їх межах, відбувається незаконне відмивання коштів, що сприяє росту злочинності, наркоторгівлі, торгівлі людьми, фінансування тероризму, що стимулює розширення міжнародної організованої злочинності.

За оцінками в офшорах може перебувати близько 10-13% світового ВВП, це близько 5,6 трлн доларів [26, с. 21]. Інші науковці стверджують, що в офшорних зонах сховано більше ніж 32 трлн доларів, щороку – до 250 млрд доларів США [27, с. 129-130]. Офшорні зони охоплюють десятки країн та територій, що у світовий ВВП роблять досить незначний у сукупності внесок (1-2%), але на них припадає близько 60% усіх світових фінансових операцій і практично всі американські та європейські банки мають дочірні структури в офшорних юрисдикціях. При чому, територія офшорних юрисдикцій складає тільки 0,223% суші, населення – 0,4% світового

людства, але в них розміщено 29% активів найбагатших людей світу – близько 84 млн фінансових рахунків.

Функціонування будь-якого офшору здійснюється за допомогою наступних елементів, що є складовими механізму організації діяльності:

- Фінансовий – спосіб формування і перерозподілу коштів та грошових потоків;
- Економічний – спосіб здійснення державного оподаткування, регулювання;
- Правовий – законодавчі норми, що створені, застосовуються з метою регулювання та функціонування;
- Інституційний – спосіб взаємозв'язку інституцій;
- Організаційний – застосування щодо організацій функціонування;
- Інформаційний – спосіб інформаційного забезпечення та комунікацій задля забезпечення функціонування.

Досить багато дослідників намагалися оцінити як законні, так і незаконні грошові потоки, що проходять через офшорні зони. Центральний Банк Швейцарії публікує детальну статистику про обсяги офшорних багатств, що зберігаються на рахунках у швейцарських банках. Банк міжнародних розрахунків також надає інформацію про двосторонні банківські депозити для оцінки запасів офшорних багатств, крім Швейцарії. Але їх дані не враховують цінності, твори мистецтва, нерухомість та інші нефінансові активи, а лише фінансове багатство. За даними МВФ та Світового банку, що зображені на рис. 1.2, офшорні юрисдикції Європи досить чітко виділяються за експортом фінансових послуг у ВВП. Найбільшими є Швейцарія, Люксембург, Нідерланди, Гернсі, Великобританія. Можна сказати, що Великобританія та Швейцарія, по суті, є одні з найбільших світових центрів та найбільшими світовими центрами Європи. Також високі показники мають острови Мен, Джерсі, доходи для них становлять близько 5% від ВВП. Проте, як видно, для

розвинених країн, на відміну від країн та територій що розвиваються, показник чистого експорту фінансових послуг становить менше 1%.

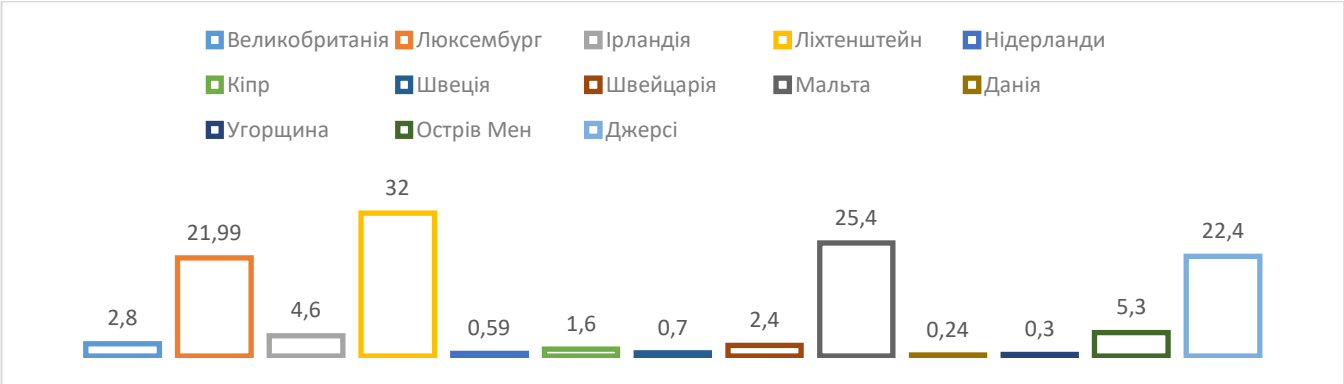

Рис. 1.2. Обсяг чистого експорту фінансових послуг країн Європи у відсотках до ВВП

Джерело: складено автором на основі [28, 29].

На діяльність офшорних зон вказує і такий показник як відношення портфельних активів до % ВВП. Наприклад, у багатьох країнах обсяги портфельних інвестицій не перевищують значення ВВП, а в офшорах вони можуть перевищувати у декілька десятків разів. З рис. 1.3 видно, що у о. Джерсі цей показник сягає майже 58 разів, в Люксембурзі – 47 раз, о. Мен – 13 разів. Фактично, території та країни, що не мають промислового та виробничого сектору, за допомогою статусу офшорного центру збільшують обсяг ВВП і доходи, при цьому не витрачаючи жодного ресурсу.

Рис. 1.3. Обсяги портфельних активів офшорних юрисдикцій Європи у відсотках до ВВП

Джерело: складено автором на основі [28, 29, 30].

Як же використовують офшорні зони Європи? Існують досить багато схем задля зменшення обсягу оподаткування, уникнення або легалізації коштів, які були отримані нелегально. Такі схеми є вигідними не тільки для власників активів та компаній, а й офшорам, оскільки таким чином відбувається нарощення суми валового внутрішнього продукту. Звісно, не всі схеми мають надійність, але якщо інвестор вкладає кошти у найбільш респектабельні офшорні юрисдикції, то матиме й більшу фінансову віддачу. На рис. 1.4 показано кількість можливих варіантів формулювання офшорних схем, які можуть бути доповнені і розгалужені ще більшою кількість за допомогою спільної діяльності з іншими офшорами [31, с. 52].

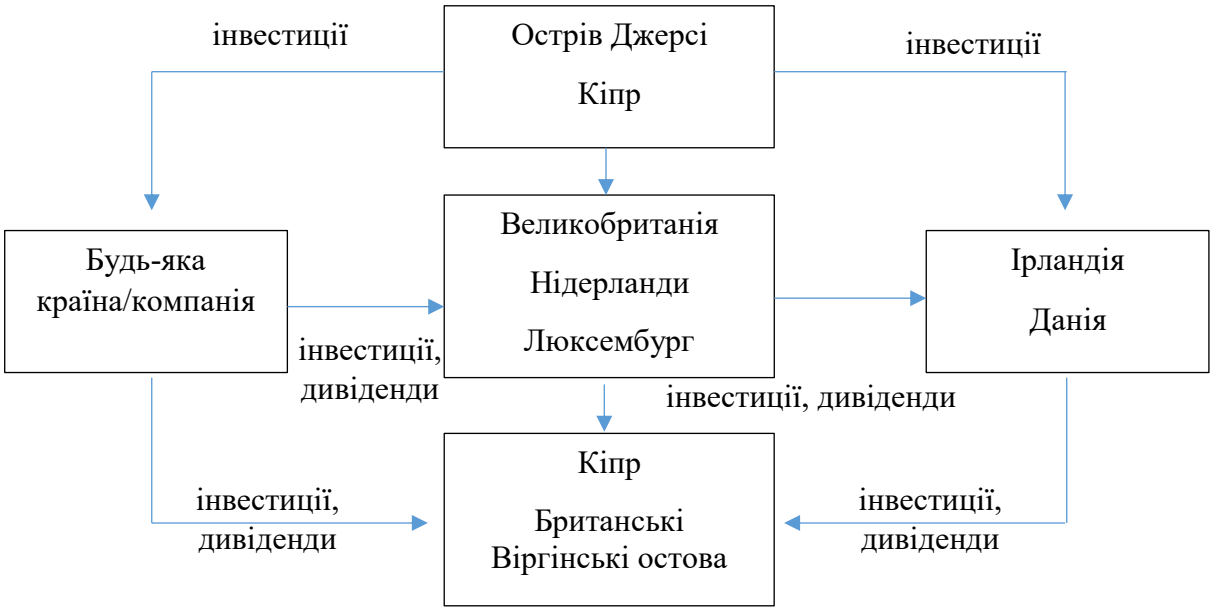

Рис. 1.4. Офшорні схеми

Джерело: складено автором на основі [32, с.5-7].

Найпоширенішим є застосування експортних схем, що зображена на рис. 1.5. В таких схемах офшор є торговим посередником. Зазвичай такі зони є з низьким оподаткуванням, тож підприємство може отримати додатковий прибуток завдяки зменшенню обсягу податкових платежів. Це особливо вигідно коли підприємство здійснює великі обсяги експортних операцій. У якості офшорної компанії може використовуватися як і власна компанія, зареєстрована в офшорній юрисдикції

(потребує додаткові затрати), так і спеціально створені для таких схем компанії, що допомагають експортерам за винагороду здійснювати продаж товарів [32, с.5-6]. Недоліком такого використання є те, що схема застосовується як в легальних, так і незаконних цілях. Наприклад, компанія реалізовує продукцію за заниженими цінами, тож вона повертає податок на додану вартість, має знижену суму, що оподатковується податком на прибуток, або отримує збиток і таким чином ухиляється від податків.

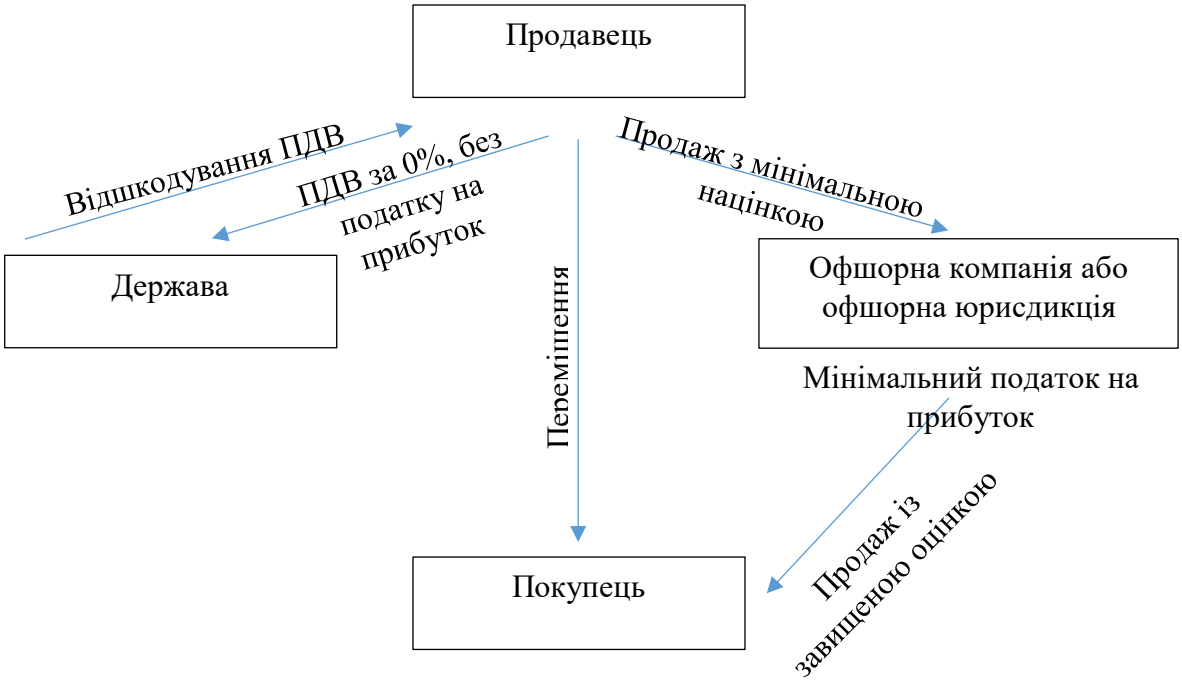

Рис. 1.5. Експортна схема офшорної діяльності [32, с. 5]

Так, наприклад, мальтійська компанія отримує прибуток від торгової діяльності за кордоном та від участі в інших компаніях. У будь-якому разі цей прибуток обкладається встановленим законом податком за ставкою 35%, проте мальтійські акціонери мають право вимагати повернення податку, вилученого з розподілених дивідендів. Правила повернення для різних видів доходу різні. Якщо мальтійська компанія отримує дохід від торгової діяльності за межами Мальти, її акціонери, після отримання дивідендів, мають право звернутися за поверненням 6/7 суми оплаченого раніше на Мальті податку. Таким чином, ефективна ставка податку на прибуток становитиме 5%. Мальтійська компанія, яка отримує дивіденди від акціонерної участі або прибуток від приросту капіталу (відсотки, роялті), може

задекларувати прибуток і сплатити податок за ставкою 35%. Після того, як дивіденди будуть розподілені між акціонерами, останні можуть звернутися за повним поверненням (100%) від раніше сплаченого мальтійського податку. Щоб мальтійська компанія задовольняла умовам звільнення від податку, повинен виконуватися так звана «кваліфікована участь» - щонайменше 10% акцій в іноземному підприємстві.

Ліхтенштейн першим із країн континентального права впровадив інститут англосаксонського трасту у свою правову систему, тож трасти, установи та фонди Ліхтенштейну почали активно використовуватися як для захисту активів, так оптимізації податків для холдингів. Холдингова схема зазвичай вибудовується в такий спосіб. Кіпрська Ltd володіє дочірніми підприємствами в певній країні і завдяки двосторонній податковій конвенції вихідні дивіденди податком на репатріацію в цій країні не оподатковуються, а на Кіпрі не включаються до бази оподаткування, а потім можуть бути без втрат перекинуті іншому нерезиденту. Ним і виступає ліхтенштейнський заклад, який також завдяки холдинговим пільгам не включає отримані дивіденди в базу оподаткування. При цьому навіть не потрібна податкова угода між Кіпром та Ліхтенштейном. Звичайно, перевести в готівку дивіденди можна і на Кіпрі, але в такому випадку вони будуть законно зберігатися в швейцарському або ліхтенштейнському банку, які, як відомо, вважаються найбільш надійними. За такої схеми в Ліхтенштейні лише сплачується щорічний податок з капіталу у розмірі 0,1% капіталу, який не може бути нижчим за 1000 франків.

Також існує агентська схема. Компанія-резидент виступає агентом офшорної компанії (від свого імені за кошти підприємства і отримає 5%-у винагороду, з якої оплачує податок у країні функціонування) і здійснює господарські операції. Весь прибуток надходить на рахунки офшорної компанії. Але для того, щоб така діяльність не сприймалась як ухилення від оподаткування, власники агента і офшорної компанії мають бути різними особами [32, с. 5-6]. Не менш розповсюдженим у використанні є й лізингові схеми, які найчастіше використовуються для придбання виробничого обладнання. Так, за кордоном компанією-резидентом офшорної зони купується обладнання і здається вітчизняним підприємствам у лізинг, що сплачують платежі у

вигляді відсотків за кредитом. Таким чином зменшується сума доходу в країні, де функціонує компанія (на суму обсягу %) внаслідок того, що такі операції в офшорах не оподатковуються. Серед компаній ЄС розповсюджена практика використання схема передачі активів інвестиційному фонду, що полягає в тому, що ці активи передають власники у певні субфонди інвестиційних фондів у офшорах. Обсяг податкових ставок скорочується завдяки тому, що портфельні активи субфондів сформовані так, що інвестори не мають більше, ніж 10% активів, тобто, не були визнаним власниками та кінцевими бенефіціарами [32, с. 5-6].

І нарешті, банківська діяльність в офшорних центрах, що також знаходить велику кількість схем для діяльності, характеризується в основному діяльністю філій компаній та банків. Їхня фізична присутність різна – в деякий офшорах філії створюються для фінансування бізнесу, а в деяких присутність обмежена, а всі рішення можуть прийматися в інших місцях. Отже, офшорні банки можуть емітувати чеки в іноземних валютах, завдяки чому можна законно одержати готівкову валюту, відкривати кореспондентський рахунок, за допомогою якого швидко організовуються транскордонні платежі між відкритими рахунками у різних іноземних банках, організовувати надання кредитів під заставу грошей, експортованих раніше за кордон, тож підприємці можуть не сплачувати податки за повернення капіталу.

До груп країн, активи громадян яких найбільш часто вкладаються у офшори, значну частину займають зони Європи – близько 30% частки офшорного капіталу у світовому офшорному капіталі. На рис. 1.6 зображено частки юрисдикцій Європи.

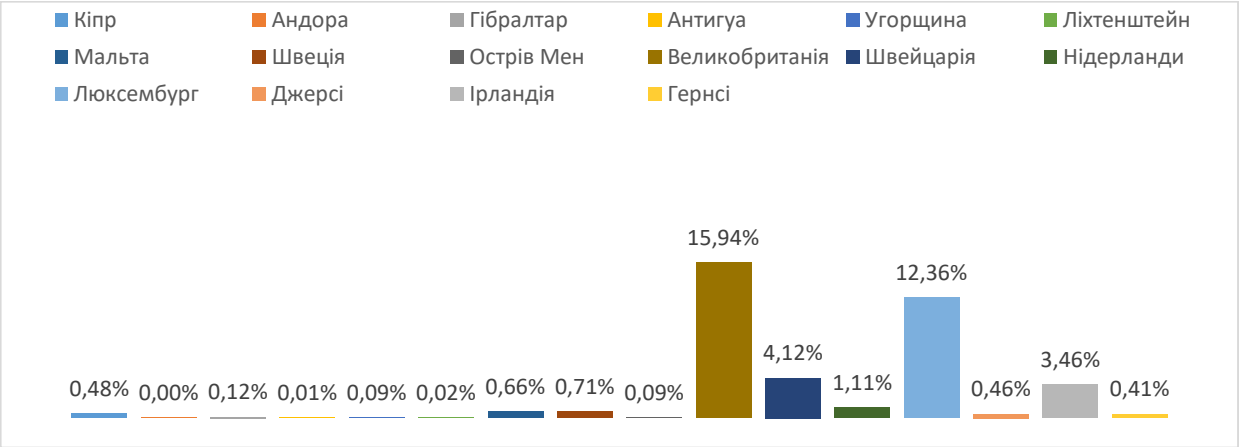

Рис. 1.6. Частки офшорних юрисдикцій Європи до світового офшорного капіталу

Джерело: складено автором на основі [33].

На Кіпр припадає 0,48% світового ринку офшорних фінансових послуг. Фінансовий сектор відіграє важливу роль в економіці Кіпру, і цей сектор користується потужною підтримкою в політичному спектрі. На початку 2019 року у звіті парламенту ЄС було виявлено, що Кіпр разом із шістьма іншими країнами ЄС «проявляє риси податкової гавані та сприяє агресивному податковому плануванню». Після викриття Райських документів, Європейська комісія погрожувала передати Кіпр до Суду ЄС, якщо він не змінить свої правила ПДВ, які дозволяють власникам яхт уникати значних сум податку на свої судна. За результатами дослідження на території було зареєстровано близько 217 000 активних компаній, що контролюють активи в розмірі 60 млрд дол. США [34, 35].

На Велику Британію припадає 16% світового ринку офшорних фінансових послуг. Сьогодні Великобританія один із найбільших гравців у глобальній офшорній системі податкових гавань. Лондонське Сіті та офшорні супутники складають, безумовно, найважливішу частину глобального офшорного світу таємних юрисдикцій. Велика Британія є другим за величиною центром управління багатствами після Швейцарії, і водночас її власне Національне агентство з боротьби зі злочинністю визнає, що сотні мільярдів фунтів стерлінгів міжнародних злочинних грошей відмиваються через її банки щороку [36].

На частку Гернсі припадає 0,41% світової торгівлі. Це великий офшорний фінансовий центр, під управлінням якого близько 255 млрд фунтів стерлінгів. Велика кількість цих активів, близько 100 млрд фунтів стерлінгів, зберігається в фондах прямих інвестицій, де Гернсі розвинув особливу спеціалізацію. Його частка ринку в світовій торгівлі офшорними фінансовими послугами становить 0,5%. За даними статистичного управління штату Гернсі, 21% робочої сили зайнятий у фінансовому секторі, що становить близько 40% валової доданої вартості [37].

Люксембург має дуже велику частку ринку офшорних фінансових послуг, що становить понад 12%. Він є найважливішим центром приватного банківського та фінансового управління, де 143 банки володіють активами на суму майже 800 млрд євро, які забезпечують ліквідність своїм переважно іноземним власникам. З цих активів 350 млрд знаходяться в секретному приватному банківському секторі і більше половини активів приватних банків належать «надзвичайно багатим особам», які мають понад 20 млн євро кожен. Розмір банківських депозитів у Люксембурзі більш ніж у двадцять разів перевищує розмір його ВВП. Це другий у світі центр інвестиційних фондів після США, а управління фондами з активами на суму майже 3,8 трлн євро є найважливішою частиною фінансового центру [38].

Нідерланди на світовому ринку офшорних фінансових послуг мають частку 1,11%. Це дім для 15 000 «спеціальних фінансових установ», як міжнародний зв'язок між дочірніми компаніями транснаціональних корпорацій у країнах «походження» та «призначення». Відомі як «підставні компанії» або «компанії поштової скриньки», SFI використовуються іноземними транснаціональними корпораціями для перевезення приблизно 4000 млрд євро через Нідерланди щороку – приблизно в десять разів більше ВНП Нідерландів. Зафіксовані дивіденди, відсотки та роялті, що надходять через Нідерланди, становлять 200 млрд євро на рік. Більшість із 4000 млрд євро потрапляють у секретні юрисдикції. З п'яти провідних країн за походженням і призначенням вхідних і вихідних потоків з Нідерландів входять до Швейцарії (1 195 млрд євро), Люксембургу (839 млрд євро) та США (3,403 млрд євро) [39].

Швейцарія має велику глобальну вагу для розміру офшорних фінансових послуг (4,12% світового ринку). Згідно з даними OECD, фінансові послуги становлять понад 10% ВВП: більш ніж вдвічі перевищує середній показник по ЄС, а загальні банківські активи оцінювалися в 2015 році в 467% ВВП Швейцарії, що є одним із найвищих показників у світі [40].

Ірландія займає частку ринку офшорних фінансових послуг у 3,46%. Країна ніколи не була юрисдикцією для відмивання грошей, замість цього віддавали

перевагу простому залученню низького податку на прибуток (або його відсутність). Але у 2018 році в статті Торслова, Віра та Зукмана було визначено, що на основі штучно переміщеного прибутку юридичних осіб Ірландія стала податковим притулком номер один у світі. International Financial Services Centre of Ireland приймає більше половини з 50 найбільших банків світу і половини з 20 найбільших страхових компаній; у червні 2019 року в ньому було понад 14 100 фондів, які керували активами близько 4,7 трлн євро; з активами в розмірі 2,71 трлн євро у фондах, які розміщені в Ірландії [41].

На Джерсі припадає 0,46% світового ринку, що робить його невеликим гравцем у порівнянні з іншими юрисдикціями з секретністю. Наприкінці вересня 2019 року на острові було близько 290 приватних фондів із 340 мільярдами фунтів стерлінгів регульованих фондів під управлінням. Протягом десятиліть офшорні трасти були основою сектору управління багатствами острова: за даними Jersey Finance, Джерсі контролює трасти за оцінками активів у 2 трлн фунтів стерлінгів, 400 мільярдів фунтів стерлінгів у приватних трастах і 600 мільярдів фунтів у комерційних трастах. Шість з дев'яти офшорних юридичних фірм визначено як члени самозваної юридичної фірми – так зване офшорне магічне коло в Джерсі, і чотири з цих фірм (Bedell Cristin, Carey Olsen, Mourant Ozannes і Ogier) походять або з Джерсі, або з Гернсі. Джерсі також розміщує хедж-фонди, приватні інвестиційні фірми та багато інших видів тіньових банків, а також спеціалізується на офшорній сек'юритизації боргу [42].

РОЗДІЛ 2.
АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОФШОРНИХ ЗОН В КРАЇНАХ ЄВРОПИ, ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ та ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

2.1. Податкова конкуренція та використання офшорних зон як спосіб ухилення від сплати податків

У першому розділі було досліджено, що історично податкові системи створювалися задля обслуговування певної конкретної території чи країни. Сучасні ж процеси глобалізації призвели до збільшення транскордонної передачі товарів та послуг, фінансового капіталу та виробничих засобів, саме тому вплив податкової системи на інші країни значно зріс. Завдяки ліквідації та зменшенню неподаткових бар'єрів фінансовий капітал набув мобільності, що викликало тенденцію до податкової конкуренції, що може бути як шкідливим, так і корисним для економічних систем. Саме завдяки податковій конкуренції і зросла кількість офшорних юрисдикцій. Загалом, офшори в багатьох випадках розвивалися з інших причин, відмінних від розвитку податкової системи. Насамперед, їх використовували задля захисту активів або знаходження такого місця чи центру, звідки іноземні інвестори могли б працювати в багатьох країнах і керувати своїми інвестиціями. Однією з головних переваг офшорів є їх низький рівень оподаткування. Фактично, офшорні юрисдикції мають нульову, або номінальну, ставку, відсутність реєстрів акціонерів та директорів, що дозволяє їм «заманювати» капітал з інших країн та мати відносно високий рівень довіри. Такий процес дещо нагадує демпінг, але у сфері податків. Таким чином, це призводить до готовності несплати та ухилення від податків, і відповідно страждають неофшорні економіки. До речі, існує певний парадокс у тому, що користувачі офшорів, що є резидентами інших країн з високим оподаткуванням і

ухиляються від сплати податків, користуються перевагами, які оплачуються податками резидентів країн-офшорів.

Цікавий факт полягає у тому, що країни Європи, у своїй більшості, дотримуються саме офшорної стратегії, що робить їх найбільшим центром від ухилення сплати податків – в Європі близько 60% світових офшорних центрів, які займають значну частку світової тіньової економіки [43, с. 3]. Різниця між податковими системами цих країн дозволяє впровадження агресивного податкового планування для компаній з метою мінімізації оподаткування.

Але чи так шкідлива податкова конкуренція для світової економіки? Адже неможливо встановити однакову податкову систему або рівень податкових ставок для всього світу. До того ж можна з впевненістю сказати, що єдиним ресурсом для офшорів є саме залучення коштів іноземних інвесторів, на відмінну від інших країн, багатих на природні чи людські ресурси. OECD, що має лідируючу роль у боротьбі з нечесною податковою конкуренцією, дає однозначну відповідь на це питання – «ТАК». Шкідливою ознакою є дедалі більш викривлений розподіл податкового тягаря. Оскільки деякі мобільні компоненти бази оподаткування уникаються від оподаткування, інші, менш мобільні, повинні компенсуватися, сплачуючи більше податку. Іншими словами, погіршення податкової системи ілюструється не стільки узагальненим скороченням надходжень, скільки зростанням дисбалансу в податковій системі.

Але, якщо звертатися до основ економічної науки, будь-яка конкуренція – це здоровий і природній економічний процес, завдяки якому відбувається трансформація неефективних систем. Із цього випливає, що офшорні центри не є антисоціальним явищем у світовій економіці, і вони можуть вважати, що будь-яка форма міжнародної правової допомоги не повинна поширюватися, прямо чи опосередковано, на виконання податкового законодавства інших країн, незалежно від того, чи потрібна така допомога шляхом стягнення боргу, провадження у справі про неспроможність, обміну інформацією чи доказами для податкового переслідування.

До того ж усе визначення шкідливої податкової конкуренції залежить від того, хто виграє, а хто програє – окремі уряди країн, особливо країн-учасниць OECD, чи весь світ. Звертаючись до звіту OECD, "Шкідлива податкова конкуренція", де були сформульовані як критерії для визначення того, яка податкова практика є "шкідливою", так і методи боротьби з нею, стверджується, що «податкові гавані та шкідливі податкові режими впливають на розташування фінансових та діяльність інших центрів з надання послуг, розмивають податкові бази інших країн, спотворюють моделі торгівлі та інвестування, і підривають справедливість, нейтральність та визнання податкових систем загалом. Така шкідлива податкова конкуренція зменшує світовий добробут..» [44, с. 9, 15 с. 967-976]. Хіба присутня у впливі на розташування фінансових центрів ймовірна шкода? Всі податки та податкові системи так чи інакше впливають на розташування. Чи можна стверджувати, у випадку, коли одна країна, наприклад, стягує податки, а інша – ні, то дія тільки однієї з них спричиняє переміщення центру надання фінансових послуг. Або чи справді спотворюються справедливість чи нейтральність, коли усі без виключення податки стягуються відповідно до законів, хоча існують випадки, коли закон не завжди передбачає справедливість. Єдиним способом запобіганню податковим змінам – це запровадження всіма країнами однакової податкової системи та однакових податкових ставок.

У звітах OECD припускається, що «хороша» податкова конкуренція ніколи не існуватиме, або, щонайбільше, вона включатиме країни, що візьмуть за основу базу з оптимальними мінімальними податковими ставками. Тут і виникає питання щодо можливості встановлення таких систем оподаткування, хоча й немає особливих причин, чому будь-які дві країни повинні мати однаковий рівень та структуру оподаткування. Хоча відмінності в рівнях податків і структурах можуть мати наслідки для інших країн, це, по суті, політичні рішення для національних урядів. Залежно від прийнятих рішень рівні податку можуть бути високими або низькими порівняно з іншими державами, а склад податкового тягаря різниться. Країни повинні залишатися вільними у розробці власних податкових систем, якщо вони

дотримуються міжнародно прийнятих стандартів при цьому [45, с. 2-3]. Таким чином, стає зрозумілим, що усі твердження є суперечливими і досить важко оцінювати шкідливий вплив податкової конкуренції офшорних юрисдикцій на світові процеси. Мова йде скоріше за конфлікти зацікавленості різних груп країн – що матиме більший вплив – голос розвинених країн, де є більше можливостей задля тиску, чи аргументи офшорних зон.

Немає твердих доказів наявного дисбалансу у податкових системах країн Європи, оскільки загальні податкові надходження не зменшилися. Тим не менш, деякі дані свідчать про те, що сплачується менше податку, тоді як податковий тягар, здається, перекладається на нерухомі джерела податку (наприклад, податок на прибуток) і стягується більш непрямими способами (наприклад, ПДВ). Як видно з рис. 2.1. та 2.2, податок на особистий дохід є значно більше податкових надходжень від корпоративних доходів. Однак з 1975 р. різниця залишалася стабільною або навіть зменшувалася. Здавалося б, це свідчить про те, що переміщення податкового тягаря на особистий дохід спростовується. Однак, якщо поглянути на інший показник оподаткування, з'являється певне підтвердження. Ефективний податковий тягар на капітал зменшився з 45% до 35% між 1981 і 1996 роками. У той же час податковий тягар на особистий дохід зріс з 35 до 42%. Однак найбільш виражені зміни відбулися в соціальних внесках. Доходи від внесків на соціальне страхування зросли з 6,3% ВВП у 1965 році до 11,4% у 1998 році й до сьогодні.

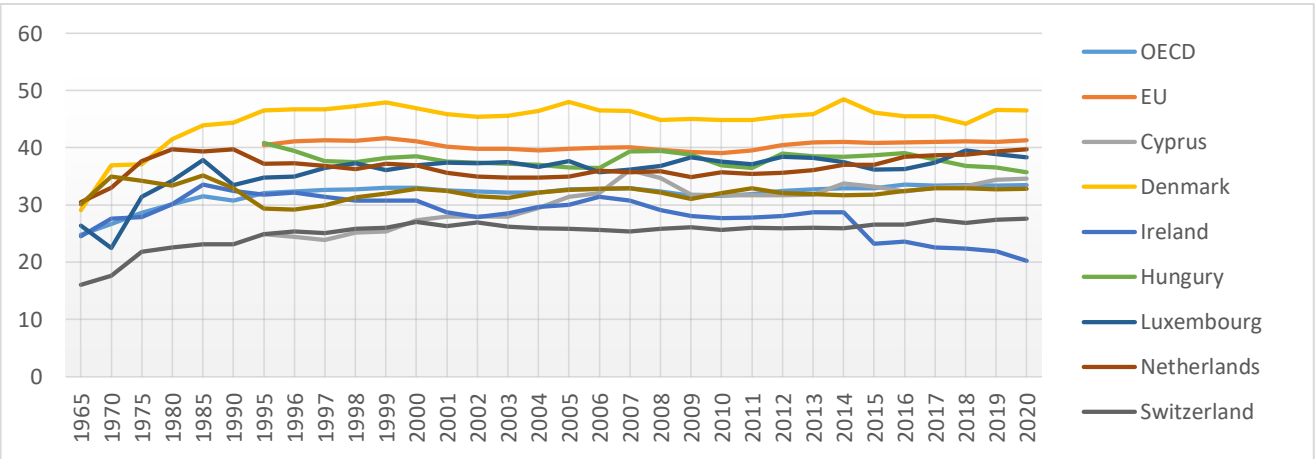

Рис. 2.1. Загальні податкові надходження у відсотках до ВВП

Джерело: складено автором на основі [45, с. 2-15].

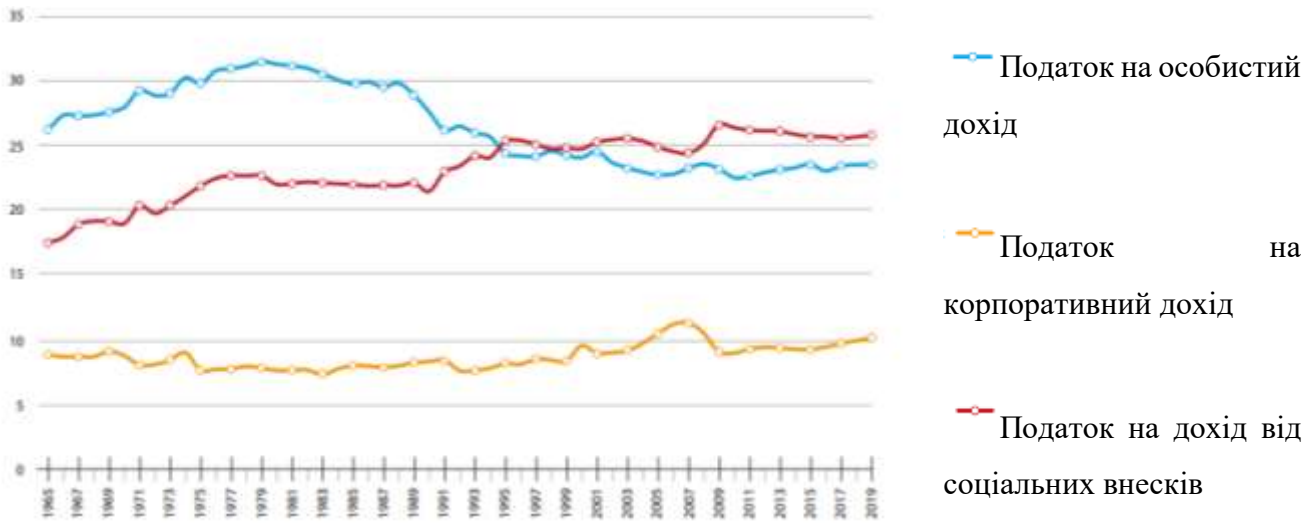

Рис. 2.2. Структура податків у відсотках до загальних податкових надходжень [45, с. 10]

Отож, податки є однією з найбільших сірих зон, пов'язаних з офшорним фінансуванням. Існує багато способів, якими платники податків можуть перемістити або приховати свої доходи, щоб зменшити свої податкові зобов'язання. Часто платники податків думають, що вони лише наживаються на лазівках у законодавстві, але іноді переходять межу незаконного ухилення від сплати податків. Часто незрозуміло, на якому етапі ухилення стає незаконним, що створює серйозну проблему для урядів і органів влади, які займаються регулюванням податкових надходжень. Насправді, офшори використовуються настільки активно, що за найвищими оцінками приблизно половина світових грошей проходить через них [46, с. 6-8].

Досить багато справ щодо уникнення від сплати податків розслідує Міжнародний консорціум журналістів-розслідувачів (ICIJ). Звіти публікуються з 2013 року, що демонструється в табл. 2.1. Минулорічне дослідження вважається найбільшим за обсягом обробленої інформації та залучених у розслідування сторін – близько 600 спеціалістів із 150 медіа-організацій. Згідно документам, завдяки офшорній системі багато світових діячів та політиків приховують свої активи в

офшорних фондах чи компаніях. Дуже важко дізнатися точний обсяг коштів, що проходять офшорними потоками і пов’язані з ухиленням від оподаткування і іншими фінансовими, і не тільки, злочинами саме через складний, секретний характер офшорної системи. Але згідно досліджень OECD 2020 року в офшорах знаходяться не менше 11,3 трлн дол. США [47].

Таблиця 2.1

Історія звітів щодо офшорних витіків [47]

	Рік	Дані	Файли
Офшорні витоки	2013	260 ГБайт	2,5 млн
Панамські документи	2016	2,94 ТБайт	11,5 млн
Райські документи	2017	1,4 ТБайт	13,4 млн
Пандорські документи	2021	2,94 ТБайт	11,9 млн

У звіті фігурують досить відомі діячі – поборники ухилення від сплати податків. Наприклад родина Тоні Блера, колишнього прем’єр-міністра Великобританії, має офшорну компанію, що спеціалізується на операціях з нерухомості, що дозволило уникнути оподаткування на 400 тис. дол. США. Або прем'єр-міністр Чехії Андрій Бабіш (його кампанією була боротьба з корупцією), що у 2009 переказав 22 млн дол. на рахунки офшорних компаній. Родина мільярдера Ермана Ілиджака має також дві офшорні компанії, одна з яких після створення отримала 105,5 млн дол. дивідендів – була, ймовірно застосована схема щодо виведення цих грошей через анонімне пожертвування. Також у звіті фігурують імена президентів Азербайджану, України, Росії, Пакистану, Йорданії та їх близьких.

У 2021 журналісти розкрили власників 29 тис. офшорних компаній, які використовувалися для приховування банківських рахунків, нерухомості, літаків, яхт, предметів мистецтва – роботи Пікассо та Бенксі. Журналісти відстежили реліквії, які отримували музеї від Дугласа Лечфорда, а також реліквії, що були придбані у галереях Ненсі та Доріс Вінер, у лондонському домі аукціонів Spink&Son. Деякі

частини реліквій не мають походження після 1970 року, тож цілком можливо, що їх набагато більше, ніж здається.

Як відомо, Європа має достатньо багато офшорних територій, які є вигідним місцем призначення для транснаціональних компаній з фіскальної точки зору, що видно з табл. 2.2. Кількість секретних податкових угод, що підписані країнами Європи, а зокрема ЄС з транснаціональними компаніями зростає надзвичайно швидко. Такі угоди приховані від суспільства та не виносяться на громадський огляд, їх зміст ніколи не розкривається. Прикладом слугує скандал, пов'язаний з Lux Leak (Люксембурзький витік) в Люксембурзі, що показав, як великі ТНК можуть користуватися більш вигідними податками та податковими режимами порівняно з малими та середніми вітчизняними підприємствами.

Таблиця 2.2

ТОП країн за масштабами виведених багатонаціональними підприємствами прибутків в офшорні юрисдикції у 2017 році

Країна	Виведення валових прибутків		Обсяг несплачених податків, млрд дол. США	Частка глобальних виведених прибутків, %
	млрд дол. США	% поточних прибутків		
США	463,0	38	84,8	71
Німеччина	25,8	154	7,1	4
Канада	23,5	33	3,0	4
Китай	15,0	65	2,6	2
Бразилія	14,3	98	3,7	2
Франція	13,9	110	3,7	2
Мексика	13,7	64	3,3	2
Індія	11,4	184	3,6	2
Великобританія	9,2	12	1,2	1
Італія	8,6	187	4,2	1
Іспанія	8,2	496	4,9	1

Джерело: складено автором на основі [28]

Люксембург обслуговує в основному своїх безпосередніх сусідів, а також як член-засновник ЄС. Цей фактор забезпечив Люксембургу привілейований доступ до європейського ринку, який не можуть отримати інші офшорні центри. Люксембург також користується значною політичною підтримкою з боку європейських економічних еліт, які отримують вигоду від його офшорних послуг. Ці фактори часто захищали його від потрапляння в чорний список або від тиску. Однак саме з 2014, саме після скандалу, Люксембург приєднався до різних міжнародних ініціатив прозорості та значно покращив свою фінансову прозорість. Попри ці покращення, країна залишається однією з найважливіших у світі юрисдикцій, що зберігають секретність, і князівство має цілий ряд фінансових та інших видів діяльності, які сприяють незаконності або зловживанням в інших місцях, включаючи високозахищений склад «freeport» для зберігання таких активів, як картини, золоті злитки або облігації на пред'явника, з широкими можливостями для фінансових злодійств. Так, Pepsi, IKEA, AIG, Coach, Deutsche Bank, Abbott Laboratories та майже 340 інших компаній уклали секретні угоди з Люксембургом, що дозволило багатьом з них скоротити свої глобальні податкові рахунки, PricewaterhouseCoopers допомогла транснаціональним компаніям отримати щонайменше 548 податкових рішень у Люксембурзі з 2002 по 2010 рік. Ці юридичні таємні угоди містять складні фінансові структури, призначені для різкого зниження податків. Компанії направили сотні мільярдів доларів через Люксембург і заощадили мільярди доларів на податках. Деякі фірми користувалися ефективними податковими ставками менше 1% на прибуток, який вони перемістили до Люксембургу [49]. Але навіть після виявлення даних, Люксембург залишився на першому місці в рейтингу юрисдикцій, що укладають таємні угоди.

Посередництво є ще однією стороною офшорного бізнесу. Панамські документи розкривають більшість посередницьких операцій, що були здійснені у Великобританії, Люксембурзі, Нідерландах, Ірландії та на Кіпрі. Фінансові компанії у цих офшорних зонах займають 29%, 17%, 15% та по 8% сектору відповідно [43, с.

4]. Для порівняння, найбільші економіки Європи значно відстають від цих показників – по 7% у Німеччині та Франції, 4% - Італії. Також, умовно поділяють розділ міжнародного капіталу на британському імперському полюсі, куди належать Лондон, британські заморські території та нещодавно незалежні колонії і на які припадає 38,3%, і середній європейський полюс, – Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Ірландія та Швейцарія – що становить 14,9% [50, с. 26]. З 2017 року Західна Європа вважається основним джерелом доходу для офшорних центрів. У сучасному світі цілком нормально, коли капітали перетікають через кордони різних країн і континентів, тому офшори є одними з основних гравців на цьому полі. Щоб надати більш чіткий огляд ситуації, у табл. 2.3 наведено у відсотковому співвідношенні до ВВП обсяг прямих та портфельних іноземних інвестицій в офшорні території. У 2019 році професор Зукман допустив, що країни з великим обсягом вихідних ПІІ мають вищу частку офшорних депозитів, що належать корпораціям. Найбільш активними офшорними юрисдикціями на території Європи дійсно являються Ліхтенштейн, Люксембург, Ірландія, Кіпр.

Таблиця 2.3

Найбільш активні офшорні зони Європи [48, с. 44]

Юрисдикція	ВВП, млрд дол США	Прямі ІІ, % до ВВП	Портфельні ІІ, % до ВВП
Нідерланди	913,9	16,34	22,4
Гернсі	3,6	6	30,0
Джерсі	6,2	6	46,0
Люксембург	73,4	84,72	42,7
Кіпр	24,6	1,33	19,0
Данія	356,05	0,4	1,0
Ірландія	425,9	8,2	5,8
Великобританія	2 759,8	1,13	0,4

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4
Угорщина	155,8	108,42	1,9
Швейцарія	752,2	34,21	4,4
Андорра	3,2	…	2,9
Ліхтенштейн	6,7	1 275,1	…

Цікаво, що азіатські економіки зазвичай мають невелику частку багатства в Швейцарії. Росія має багато багатств як у Швейцарії, так і в інших податкових гаванях (переважно на Кіпрі). Ряд європейських країн, таких як Франція, Бельгія, Португалія володіють значною частиною багатства, яким керують у Люксембурзі та Джерсі. Країни Близького Сходу переважно віддають перевагу Швейцарії, а Сполучені Штати володіють набагато більшою часткою активів за межами Швейцарії (33%), ніж у ній (3%). Серед країн з великим запасом офшорних активів можна знайти автократії (Саудівська Аравія), країни з недавньою історією автократичного правління (Аргентина, Греція), а також старі демократії (Великобританія, Франція). Також можна знайти країни з високорозвиненою вітчизняною фінансовою індустрією (Бельгія, Німеччина) поряд із країнами зі слабко розвиненими фінансовими установами (Венесуела). Серед країн з найнижчим запасом офшорних активів поряд із країнами з найвищими податками (Данія, Норвегія) є країни з низькими податками (Корея) [51, с. 12].

Ще однією важливою проблемою, пов’язаною з діяльністю офшорних зон, є відмивання коштів. Це кримінальний злочин, спрямованим на передання майна або його частини, здобутого незаконним шляхом або прихованого від податкових та інших законних органів, шляхом приховування кінцевого бенефіціара та джерел неправомірного отриманого прибутку. Наслідки цього злочину є шкідливими для функціонування політичного, соціального та економічного середовища як всередині країн, так і глобально – держави не отримують достатні надходження, що заважає

урядам здійснювати ефективно політику у різних сферах господарств, підриває зусилля уряду сприяти добробуту та соціальній згуртованості, виконувати свою соціальну функцію, підриває довіру до демократичних інститутів. Важливо відрізняти ухилення від сплати податків та відмивання коштів. Хоч ці процеси взаємопов'язані, вони є різними поняттями. Ухилення від сплати податків передбачає отримання легально заробленого доходу і його приховування чи маскування – тобто відбувається перетворення легального прибутку на незаконний. Відмивання грошей передбачає нелегально зароблений дохід перетворити на легальний заробіток. Однак, і відмивання коштів, і ухилення від сплати податків потенційно привертає увагу фіскальних органів. Особи, які ухиляються від сплати податків, занижують прибутки своїх легальних підприємств, сплачуючи таким чином менше податків, ніж вони повинні за законом. Злочинці, навпаки, завищують прибутки будь-яких легальних підприємств, які вони використовують для прикриття, тому сплачують більше податків, ніж їх законні підставні компанії зазвичай вимагають.

Основні випадки відмивання мають спільні риси – злочинні організації широко використовують можливості фінансових притулків та офшорних центрів для відмивання злочинних активів, створюючи таким чином перешкоди для кримінальних розслідувань. Труднощі для правоохоронних органів посилюються тим фактом, що у багатьох випадках фінансові гавані дотримуються дуже суворої фінансової таємниці, фактично захищаючи іноземних інвесторів від розслідувань і судових переслідувань з їхніх країн. Сам процес може відбуватися різними способами, чи за допомогою складної, переплетеної мережі офшорних юрисдикцій, чи маніпулювання концепцією юридичних осіб та юридичними угодами для створення «підставних компаній», що можуть діяти як прикриття для корупціонерів, зловживання лазівками в існуючих антигрошових системах тощо. За даними Європейської комісії, країни-члени ЄС втрачають від 270 до 600 млрд доларів на рік, або від 2% до 2,5% свого сукупного ВВП щорічно на податкові злочини. Крім того, Tax Justice Network оцінила, що на глобальному рівні багаті особи мають 21-32 трильйони доларів США накопиченого неоподаткованого багатства в офшорах [52, с.

2-3, 53, с. 22], про які не повідомляються. Ці цифри лише включають фінансове багатство і, отже, уникають нерухомості, яхт та інших негрошових ресурсів. Зукман у 2013 році в своєму дослідженні оцінив, що 8% приватного фінансового багатства (близько 5,8 трильйона доларів) багатих людей приховано в офшорах, що спричиняє щорічні втрати у розмірі 130 мільярдів євро при припущенні, що 75% сум не оподатковуються. Тільки в 2018 році в ЄС було «відмито» близько 110 млрд євро, що еквівалентно 1% від загального ВВП [54, с. 23-33]. Нажаль, майже неможливо оцінити кількісно усе багатство, сховане в офшорах, оскільки надзвичайно важко відстежувати депозити в офшорних банках, портфелі облігацій, акцій та деривативів, якими керують іноземні фінансові установи, золото, діаманти та твори мистецтва, що зберігаються в сховищах і «freeport» за кордоном, а також іноземну нерухомість.

Крім того, уникнення від оподаткування та відмивання грошей впливає також і на соціальну нерівність та створює фактичний поділ між громадянами на привілейованих та непривілейованих. Тобто, багатші стають багатшими, а бідніші – біднішими. Це створює стимули для відомих фінансових установ, органів влади та політиків займатися корупційною діяльністю з метою власного збагачення чи іншої вигоди. Фінансові установи/банки зацікавлені у збільшенні свого прибутку, використовуючи цей потік коштів, навіть якщо це означає обхід існуючих правил. Прикладом можливостей та імунітетів, що надавалися особам, які задіяні у відмиванні коштів, може слугувати Міжнародний банк кредитів та торгівлі (BCCI), що зазнав краху у 1991 року. Тоді була розкрита наймасштабніша схема відмивання грошей та призвела до арешту понад 12 мільярдів доларів, що викликало ударну хвилю на фінансових ринках і країн, які постраждали від скандалу. Крах банку не став повною несподіванкою. Протягом кількох років у Сполучених Штатах та Великобританії проводилися розслідування щодо його дій. Тим не менш, дії регуляторів і раптове припинення діяльності банку спричинили великі потрясіння у світовій фінансовій системі. Однак у міру того, як з’являлося все більше і більше одкровень про Банк, найбільше вражало не те, що він був змушений припинити свою діяльність, а те, що він працював так довго з такою свободою і таким незначним

втручанням з боку урядів і регуляторів. Банк стверджував, що отримує прибуток, який, здавалося б, був переважно фіктивним і був абсолютно невибірковим щодо своїх клієнтів, надаючи послуги наркоторговцям, диктаторам, терористам, торговцям шахрайствами, спецслужбам, торговцям зброєю за допомогою різноманітних засобів, включаючи використання підставних корпорацій, експлуатацію офшорних фінансових центрів та банківських притулків. Всупереч того, що штаб-квартира BCCI знаходилась в Люксембурзі, глобальна сфера діяльності BCCI означала, що вона не була підзвітна жодній конкретній юрисдикції, а нагляд був надзвичайно слабким [55].

Через 6 років було виявлено ще один схожий випадок, що підтверджував той факт, що з розвитком технологій проблема набуває все більш нових вимірів. Так, двома росіянами було засновано Банк Європейського Союзу в Антигуа (European Union Bank Inc., материнська компанія - Swiss Investment Association SA, зареєстрована на Багамах) для відмивання незаконних доходів російської організованої злочинності. Цей банк працював в Інтернеті і пропонував своїм клієнтам найсуворіші стандарти банківської конфіденційності в офшорах, уникав обтяжливих вимог щодо ведення бухгалтерії та пропонував прибутковість у розмірі 9,91% за однорічним депозитом на 1 млн доларів. Комп'ютерний сервер був у Вашингтоні, округ Колумбія. Чоловік, який керував і банком, і комп'ютерним сервером, був у Канаді. І відповідно до законодавства Антигуа, фактично, крадіжка активів банку не була незаконна. Після краху, Антигуа закрила п'ять російських та українських банків, а керівник Управління з боротьби з наркотиками та відмиванням грошей Антигуа зазначив, що нове законодавство вимагає від усіх банків розкривати інформацію про власників, директорів та інвесторів, і що він прагне очистити офшорний банкінг на острові [55].

На відміну від основних злочинів, будь то незаконний обіг наркотиків чи збройне пограбування або шантаж та вимагання коштів, відмивання, якщо прослідкувати, має певну послідовність дій, кожен етап яких не є протизаконним, але разом ці дії досить успішно приховують доходи, одержані шляхом злочинної діяльності. До того, багато факторів залежать й від певних критеріїв [55]:

- Бізнес-оточення. Хоча в принципі не існує обмежень, на практиці особи, які відмивають гроші, намагаються, щоб їхній вибір якомога точніше відображав профіль нормального бізнесу в регіоні та юрисдикції, в якій вони здійснюють свою діяльність.
- Величина. Невеликі суми відмиваються неперіодично, що вимагає зовсім інших методів, ніж порівняно великі обсяги.
- Час. Вибрана методика відображає чи є операція одноразова, чи буде проводитися на постійній основі.
- Обсяг довіри, який можна надати установам та окремим особам-спільникам.
- Запис правоохоронних органів. Оцінка того, наскільки серйозним та ефективним буде поліцейське розслідування залежить від того, скільки енергії та витрат буде вкладено в зусилля, щоб збільшити рівень прикриття та заховати слід.
- Планове довгострокове розпорядження коштами. Гроші можуть піддаватися різним процесам залежно від того, чи призначені вони для негайного споживання, для заощаджень у видимій чи невидимій формі чи для реінвестування.

Існують три етапи відмивання грошей. Перший – перемістити кошти з країни походження. Це можна зробити через офіційну банківську систему, або її обійти. Як раз при здійснені операцій через банківські системи найчастіше і використовують офшори. Однак незалежно від того, яка система контролю діє, залишається одне правило. Великі депозити без видимих підстав потенційно привертають увагу. Успішне відмивання грошей сьогодні, ймовірно, вимагає роботи через підзвітний бізнес, який має достовірне пояснення рівня депозитів і не менш достовірне пояснення переміщення коштів за кордон.

Після того, як гроші опинилися за кордоном, настає час для другого етапу циклу відмивання, переміщення їх через міжнародну платіжну систему, щоб приховати сліди. Попри безліч ускладнень, існує проста структура, яка лежить в

основі майже всієї міжнародної діяльності з відмивання грошей на цьому етапі процесу. Перш ніж гроші будуть відправлені в Люксембург, Швейцарію чи будь-який інший фінансовий притулок, відмивач, ймовірно, звернеться до однієї з багатьох юрисдикцій, які пропонують миттєвий виробничий бізнес. Переважно для відмивача, така компанія вже матиме історію фактичної діяльності, щоб збільшити видимість легітимності. Після того, як компанія створена в офшорній юрисдикції, банківський депозит робиться в країні-офшорі на ім'я цієї офшорної компанії, особливо тієї, чия особистість власника захищена законами про корпоративну таємницю. Таким чином, між правоохоронними органами та відмивачем існує один рівень банківської таємниці, один рівень корпоративної таємниці та, можливо, додатковий захист привілеїв. Крім того, багато схем відмивання виробляють ще третій шар прикриття — офшорний траст. Є багато цілком законних причин для створення офшорних трастів, деякі досить сумнівні і кілька явно незаконних. Перевага трасту полягає в тому, що власник активів безповоротно передає це право власності трасту і, таким чином, запобігає володінню цими активами кредиторами. Офшорні трасти зазвичай захищені законами про секретність і можуть мати додатковий рівень ізоляції у вигляді «застереження про втечу», яке, дійсно, змушує довірену особу змінювати місце проживання трасту, коли загрожує розслідування правоохоронців. Очевидним недоліком є номінальна втрата контролю власником. У минулому Ліхтенштейн був улюбленим місцем для створення такого трасту. Liechtenstein anstalt - комерційна структура, що може вести бізнес і зробити передавця активів кінцевим бенефіціаром, тим самим підриваючи уявлення про те, що передача є безвідкличною. Отже, схема за допомогою трастів проста: передача активів офшорній компанії – передача контролю над компанією офшорному трасту – призначення керівника компанії особою, що передає майно – за трастовим договором особа, яка передає активи, має право викупити їх знову за номінальну суму, дотримуючись «букві закону». Існує навіть шарова структура, коли «до діла» приєднують кілька систем взаємозв'язаних компаній в різних місцях, що об'єднані. Це може бути кілька банківських переказів, знову ж таки від країни до країни, де кожен переказ захищений законами про таємницю. Шлях переказу коштів іноді може бути порушений, коли особа, що

відмиває кошти, забирає гроші готівкою з банку в одному місці, перекладає їх у банк десь в іншому місці, а потім передає їх ще в третє місце. Шлях може бути ще ускладнений, якщо відмивач купує свій власний банк в одній із кількох юрисдикцій, які пропонують такі можливості, і переконається, що його банк є одним із тих, через які проходять гроші, потім закриває банк або знищує записи.

Наприклад, однією з найбільш захоплюючих обвинувачень у США останніх років за відмивання грошей було вирок Франкліна Хурадо, колумбійського економіста і випускника Гарварду, який не тільки відмивав значні суми для Хурадо з картелю Калі, але й розробив явну та хорошу продуману схему очищення грошей. Хурадо був заарештований в Люксембурзі, де правоохоронні органи також вилучили комп'ютерні диски із записами 115 банківських рахунків у 16 місцях «від Люксембургу до Будапешта» та деталями масштабної схеми відмивання грошей. П'ять етапів цієї схеми були розроблені для очищення доходів від торгівлі наркотиками та забезпечення їх імунітету від конфіскації. Протягом трьох років Хурадо координував переказ доларів з панамських банків на більш ніж сто рахунків у шістдесяти восьми банках у дев'яти країнах. Австрія, Данія, Великобританія, Франція, Німеччина, Угорщина, Італія, Люксембург і Монако з депозитами від 50 000 до 1 мільйона доларів. Хурадо відмив 30 мільйонів французьких франків через рахунки у великих французьких банках.

Третій етап полягає у поверненні грошей «додому» після їх переміщення. Існує багато способів та можливостей їх очищення на кінцевому етапі. Кожен з них залежить від того, чи одноразово відбувається таке «повернення», чи воно буде здійснюватися на постійній основі, чи потрібно виводити гроші одразу, або ж вони не потрібні одразу. Один із способів – репатріювання коштів за допомогою дебетової або кредитної картки, випущеної офшорним банком. Ще один варіант - зарахування за рахунками за місцем проживання, що можуть розраховуватися офшорним банком або офшорною компанією. Насправді особам, які прагнуть використати нелегальні гроші, які зберігаються за кордоном, навіть не потрібно діяти через власні офшорні рахунки та підставні компанії. Є фірми, які рекламують свою готовність обробляти

всі основні платежі своїх клієнтів. Клієнт робить депозит зі свого офшорного рахунку на офшорний рахунок цієї фірми та надсилає рахунки або платіжні інструкції до фірми. Також гроші повертають через замасковані під виграші в казино - кошти перераховуються з офшорного банківського рахунку в казино в якомусь туристичному центрі за кордоном - казино виплачує гроші фішками - фішки обробляються - гроші репатріюються за допомогою банківського чека, грошового переказу або банківського переказу на внутрішній банківський рахунок, де це можна пояснити результатом удачі під час азартної гри. Інший варіант – використання міжнародної нерухомості: можна продати частину майна іноземному інвестору, що працює через одну чи кілька офшорних компаній. Ціна «продажу» відповідним чином завищена за вартість придбання, а гроші репатріюються у вигляді приросту капіталу від розумної угоди з нерухомістю. Також цікавий варіант, пов'язаний з цінними паперами. Підроблений приріст капіталу від торгівлі ними є кращим, ніж нерухомістю, оскільки для когось регулярна торгівля є цілком нормою. Хитрість полягає в тому, щоб «купувати» і «продавати» валюту, товар або опціон на акції між іноземними та вітчизняними компаніями. Така торгівля з відмивання є абсолютно безпечною, оскільки національні органи влади не можуть перевіряти бухгалтерські звіти офшорної компанії. Для регулярних потоків, насправді, все робиться ще простіше – просто організовується отримання грошей як дохід. Злочинець просто змушує одну чи декілька його офшорних компаній наймати його як працівника чи, краще, як консультанта. Фактично злочинець може заплатити собі чималу зарплату або щедрі гонорари за консультації. Хоча це зазвичай призводить до найвищої ставки оподаткування фізичних осіб, її можна частково уникнути, якщо сплачувати таку частину гонорару за консультації, яка здається надійною, для покриття витрат, які потім вираховуються з оподатковуваного доходу.

Отже, протягом усього процесу відмивання офшорні фінансові центри виконують кілька ролей. По-перше, вони створюють бар’єр між органами влади, де генеруються кошти, і самими грошима. Після того, як гроші були переміщені в офшори, вони часто виходять за межі юрисдикції цих органів. Навіть коли органи

влади починають розслідування, лише приблизно половина цих розслідувань коли-небудь закінчується винесенням вироку, що зображено на рис. 2.3.

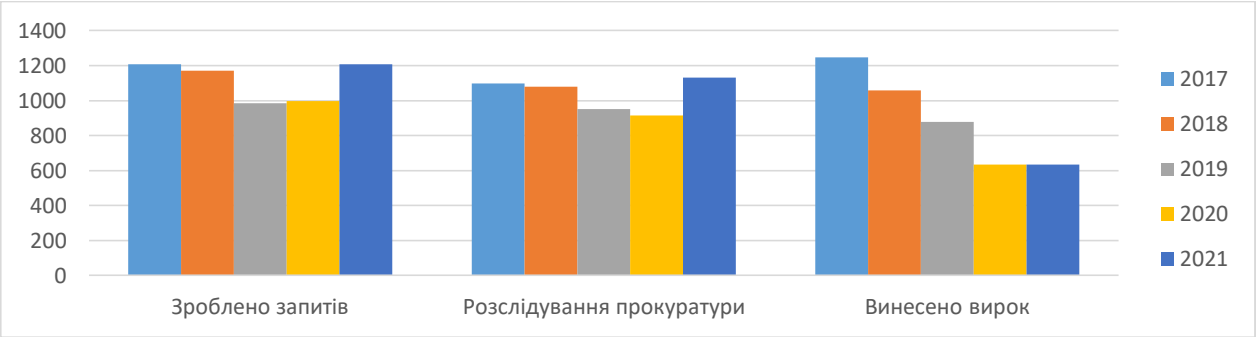

Рис. 2.3. Розслідування відмивання коштів Служби внутрішніх доходів США [56]

Джерело: складено автором на основі [56]

2.2. Антиофшорне регулювання та способи обмеження операцій, які проводяться через офшорні зони

Як було раніше помічено, офшорні юрисдикції можуть бути досить привабливими через ряд своїх особливостей, а саме можливість ведення бізнесу за умов, які передбачають стягування загальнодержавних зборів на прибуток, повна чи часткова конфіденційна інформація про власників, що дозволяє визначити структуру компанії та фінансовий оборот, наявність закритих реєстрів фірми, що характеризують податкову систему офшорів як діяльність з подвійними стандартами у сфері співробітництва з іноземними контрагентами. Але такі умови викликають низку питань та претензій держав, правоохоронних і податкових органів та міжнародних організацій щодо прозорості інформації та оподаткування, оскільки високо-податкові країни прагнуть отримання грошей від сплати податків. Офшорні зони при належному контролі не матимуть абсолютного негативного впливу на економіку ні окремих держав, ні на світову економіку в цілому. Для цього необхідно

здійснювати відповідне регулювання, проте, попри зусилля щодо регулювання офшорного банківського світу, не всі юрисдикції регулюються однаково; ще й необхідно враховувати, що небажання або нездатність багатьох фінансових центрів контролювати діяльність офшорів також створює загрозу глобальній фінансовій стабільності та систем країн через фінансування тероризму, відмиванню грошей. Усе це створює складну головоломку як і для міжнародних органів з нагляду та регулювання, так і для самих офшорних зон, що полягає у встановленні таких гарантій, що дозволять не обмежувати діяльність офшорів, і разом з тим створюватиме перешкоди для протиправної діяльності. Існує конкуренція між офшорними юрисдикціями – якщо в одних юрисдикціях встановлюються правила щодо розкриття та обміну інформацією про клієнтів, то вони будуть виглядати досить непривабливо на фоні тих зон, де перевірку клієнтів звели до мінімуму. Але є інша сторона – якщо офшорна юрисдикція матиме неприємну репутацію, наприклад, як притулок «брудних» грошей, то усі респектабельні компанії перемістять свій бізнес, що призведе до втрати законних грошей. Та й сумнівні особи та злочинці також покинуть офшор з метою уникнення будь-яких плям та надмірного контролю. У Швейцарії та Люксембурзі досить тривають суперечки щодо збереження банківської таємниці. Хоча, Швейцарія була змушена змінити свої погляди щодо не розкриття інформації і виступає із серйозними ініціативами щодо боротьби з відмиванням «брудних» грошей. Раніше, країна пропонувала конфіденційність та безпеку капіталу, зараз же вона пропонує безпеку, банківську компетенцію і помірну конфіденційність. Це спричинило перенесення багатьох операцій до Ліхтенштейну та Джерсі. Люксембург же зітнувся з критикою щодо податкової політики країни, на підставі, що закони про секретність приваблюють «брудні» гроші, особливо від африканських диктаторів. Тож, ні Швейцарія, ні Люксембург вже не надають такого захисту як у минулому [55].

Антиофшорне регулювання здійснюється на чотирьох рівнях [57, с. 71]:

- Внутрішньому – внесенням змін до законодавства
- Двосторонньому – підписанням міждержавних угод

- Регіональному – у рамках співпраці та співдружності країн
- Глобальному – через організації OECD, МВФ, ООН, FATF

Занепокоєння щодо діяльності офшорних зон та ризиків, що вони створюють було піднято на міжнародному Форумі фінансової стабільності (FSF), а потім і на форумах Робочої групи з фінансових заходів з відмивання грошей (FATF) та Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). Тоді, у 2000 році FSF опублікував звіт, у якому досліджувалося дотримання міжнародних стандартів і поділив зони на три групи [7, 53, с. 12-19]:

- Група I —юрисдикції, які співпрацюють, підтримують високоякісний нагляд і дотримуються міжнародних стандартів (Гернсі, Джерсі та острів Мен)
- Група II – юрисдикції, які мають інституції та процедури, але не впроваджують їх (Андорра, Гібралтар)
- Група III – мають низьку якість нагляду, погано співпрацюють із наземними наглядовими органами та не намагаються дотримуватися міжнародних стандартів (Кіпр, Ліхтенштейн)

Тож, було розроблено оцінку та механізми підвищення дотримання стандартів та було рекомендовано МВФ нести відповідальність за моніторинг цього процесу. Після було схвалено рішення щодо цієї рекомендації на зустрічі G-7 в Окінаві в липні 2000 р. Тоді ж FATF виступила з пропозицію виявити території та країни, що не співпрацюють у боротьбі з відмиванням грошей – 15 юрисдикцій мали критичні недоліки; OECD також реалізувала проект проти шкідливої податкової політики – 47 мали потенційно шкідливі пільгові режими [53, с. 12-25]. По теперішній час і OECD, і FATF приділяють особливу увагу боротьбі з офшорними юрисдикціями, які не імплементують відповідне законодавство, та розробляють великий комплекс заходів та рекомендацій для країн. Окрім таких механізмів та інструментів регулювання як Конвенція OECD «Про взаємну взаємодію та адміністративну допомогу у податковій сфері», План OECD – G20 BEPS (Base erosion and profit shifting), забезпечення

відкритості та доступності інформації шляхом укладання міжнародних угод і договорів про обмін податковою інформацією, одним із особливих являються міжнародні та національні чорні, сірі (до офшорів, що потрапили сюди застосовуються санкції та контрзаходи) та білі списки податкових гаваней [57, с. 71]. Цікаво, що відносять до таких списків саме ті зони, які користувалися б найбільшою популярністю у клієнтів. Але ні OECD, ні FATF не мають повноважень щодо накладення санкцій – це в компетенції держав, що приєдналися до ініціатив відповідно до їх національного законодавства. Якщо певна офшорна юрисдикція потрапила в чорний список, це не означає, що для компаній та фінансових установ цієї зони закриті всі шляхи на міжнародній арені; це означає більше уваги з боку податкових та митних органів держав, банки не зможуть відкривати рахунки для резидентів цієї зони, компанії стають обмеженими у своїх діях. Саме тому, багато офшорних зон готові співпрацювати та змінювати своє законодавство, аби їх вилучили із чорного списку. Що стосується методу забезпечення відкритості та доступності інформації шляхом укладання міжнародних договорів про обмін податковою інформацією та обмеження банківської таємниці, то такий механізм зазвичай означає, що коли відкривається банківський рахунок у будь-якій з юрисдикцій іноземною компанією, надається повна відомість про бенефіціара, джерела доходу, контрагентів, при цьому ця інформація захищена банком, однак він має право надати інформацію відповідним органам згідно законодавства тієї чи іншої країни. Країни ж, які не імплементували закони, що зобов’язують співпрацювати з правоохоронними органами, не обмінюються інформацією та даними і не знімають банківську таємницю, існує не дуже багато, та вони є – якщо деякі не хочуть впроваджувати регулювання, то в багатьох інших занадто мало регулюючих органів для контролю за усіма операціями, що проходять через установи.

Програма FATF розроблена задля протидії відмиванню коштів на глобальному рівні, де представлено 25 критеріїв для визначення країн, що не виконують рекомендації FATF, тобто не співпрацюють, а саме мають [53, с. 22-25]:

- лазівки у фінансовому регулюванні, які допускають відсутність або неналежний нагляд за фінансовим сектором
- слабкі вимоги щодо ліцензування або ідентифікації клієнтів
- надмірні положення про фінансову таємницю або відсутність систем звітності про підозрілі операції
- недоліки комерційних вимог, включаючи визначення бенефіціарної власності та процедури реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності
- перешкоди міжнародному співробітництву як на адміністративному, так і на судовому рівнях
- недостатні ресурси щодо запобігання, виявлення та придушення діяльності з відмивання грошей.

Після подій 11 вересня 2001 року, FATF також розширила свої компетенції з питання фінансування тероризму, а саме було узгоджено ще 8 критеріїв (заморозка та конфіскація активів тероризму, встановлення вимог щодо звітності, обмін інформацією, налаштування системи ліцензування і реєстрації послуг передачі грошей, включення інформації щодо переказів через платіжний ланцюжок) [53, с. 22-25]. Задля перевірки відповідності усім критеріям й створили Чорні та Сірі списки FATF, або The list of Non-Cooperative Countries and Territories – міжнародне співробітництво з протидії офшорних процесів, подальші рекомендації щодо національних органів влади та їх подальша реалізація в законодавстві країн. Переліком юрисдикцій користуються ООН, ЄС, США та ряд інших країн та ухвалюють відповідні санкції щодо осіб, які співпрацюють з зонами із Чорного списку, при цьому усі операції та фінансові транзакції клієнтів з контрагентами блокуються банками та банківськими установами автоматично. Багато країн-офшорних зон, що потрапляють у список, виявляють розуміння щодо проблем, їм пред’явлених. За два десятиліття більшість зон ввели відповідні правила на законодавчому рівні, що відповідають рекомендаціям, що можна побачити в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Чорні списки FATF за 2000 і 2021 рік [59]

Чорний список FATF - 2000	Чорний список FATF - 2021
1. Багамські острови 2. Кайманові острови 3. Ізраїль 4. Ліван 5. Острови Кука 6. Маршалові острови 7. Філіппіни 8. РФ 9. Науру 10. Ніуе 11. США 12. Панама 13. Сент-Кітс і Невіс 14. Сент-Кітс і Гренадіни	1. Іран

Ще на початку 2020 року чорний список FATF складався лише з двох країн: Північної Кореї (КНДР) та Ірану. Із серпня 2020 року в ньому залишився лише Іран, що означає що всі інші юрисдикції мають вжити заходів для закриття компаній, філій і представництв в Ірані та припинити усі відносини з фінансовими установами, якщо цього вимагають резолюції ООН. У Сірому ж списку сформульовано перелік зон які мають стратегічні недоліки, що підлягають перегляду та контролю з боку FATF відповідно до погоджених стандартів, тобто країнам треба звернути особливу увагу на ділові відносини із переліченими юрисдикціями, компаніями та фінансовими інститутами та клієнтами при здійснені моніторингу діяльності «сірих» офшорів, тож банки і банківські установи можуть блокувати усі операції та транзакції. До сірого списку FATF входять: Албанія, Барбадос, Ботсвана, Камбоджа, Гана, Ямайка, Маврикій, М'янма, Нікарагуа, Пакистан, Панама, Сирія, Уганда, Ємен, Зімбабве [60].

OECD займається питанням економічного співробітництва з питань протидії спотворювальним ефектам шкідливої податкової конкуренції з 90-х років. Організація випускає багато доповідей та звітів, ну і, звісно, веде свій список «чорних» та «сірих» юрисдикцій. Країни-члени обмінюються між собою матеріалами і документами щодо нелегальної практики податкових зловживань. Хоча гармонізація є чудовим інструментом боротьби зі злочинністю, виникають деякі труднощі, коли потрібно узгоджувати відповідні директиви для запобігання ухилу від

несплати податків. Адже дуже важко, враховуючи автономність та суверенітет, досягти законодавчої відповідності, особливо там, де правові системи (наприклад, загальне право та цивільний кодекс) настільки радикально відрізняються [61, с. 88]. Основні рекомендації, що надає OECD поділяють на ті, що стосуються внутрішнього законодавства (правила, що стосуються доступу до банківської інформації, звіти резидентів з іноземних операцій, контроль іноземних компаній), ті, що стосуються податкових угод (положення про обмін інформацією, взаємодія податкових органів, відмова від заключення договорів з «чорними» офшорами), ті, що стосуються міжнародного співробітництва (підготовка Чорних та Сірих списків, розробка принципів податкового адміністрування, що висвітлюються в Конвенції про адміністративну взаємодопомогу з проблем оподаткування, створення Форуму з гармонізації податків).

На Форумі з гармонізації податків розглядається ж виявлення шкідливих податкових практик у країнах-членах і їх усунення задля справедливого розподілу податкового тягаря. Також, приймаються важливі рішення щодо створення спеціальних Груп, наприклад, Група рівноправного розгляду високого рівня, чиї місії пов’язані з розробками методологій і умов щодо прозорості чи моніторингу. Метою Форуму є створення рівноправного механізму з контролю, розгляду процесу і результатів впроваджень, здійснення моніторингу, укладення угод щодо обміну інформації. OECD оцінює податкові режими юрисдикцій, щоб переконатися, що вони дотримуються стандартів Форуму OECD щодо шкідливої податкової практики [62]. 5 червня 2021 року G7 досягла угоди про схвалення міжнародної рамкової угоди OECD/G20, яка зобов’язується досягти справедливого рішення щодо розподілу прав на оподаткування та забезпечити належну координацію для нових податкових реформ [63]. 8 жовтня 2021 року 136 країн і юрисдикцій погодилися на новаторську податкову угоду, яка гарантуватиме, що багатонаціональні підприємства сплачуватимуть свою справедливу частку податків – мінімальну податкову ставку 15%, починаючи з 2023 року.

Але, варто зазначити, що, при розгляді та підписанні Конвенції, було відмічено певні недоліки. Деякі країни виступали проти цього документа – Австралія, Люксембург, Швейцарія, Велика Британія, Німеччина, Швеція ж підписала у цілому і виступила з ініціативою створення Інтерфінполу. Відзначають кілька недоліків – можливе зловживання даними, інформація надається до початку слідства [62]. А от Звіт щодо банківської таємниці було прийнято всіма державами-членами (у 2000 році їх було 29), включаючи Швейцарію та Люксембург. OECD пропонує певні заходи для обмеження банківської таємниці - ліквідувати анонімні рахунки та вимагати ідентифікації клієнтів банку та бенефіціарних власників, переглянути політику та практику, які запобігають обміну інформацією щодо кримінальних податкових справ, отримання доступу до банківської інформації для цивільних податкових справ [53, с. 19-22]. Тож, офшорні зони не поспішають приймати усі рекомендації OECD; Бельгія, Португалія, Люксембург та Швейцарія не признають усі прийняті стандарти, що OECD нав'язує іншим країнам. Тож, Організація мусить проявляти гнучкість – деякі критерії трохи пом'якшуються, деякі відкидаються (наприклад, відсутність активної діяльності компанії в країні-реєстрації), а нульова чи мала ставка податків не являється злочином, тож, OECD має занепокоєння тільки щодо прозорості та обміну фінінформацією.

Крім згаданого OECD веде список офшорних зон, де застосовується некоректна податкова конкуренція. Почали формувати списки у 2000 році, згідно затверджених Організацією критерій (тоді список складав практично усі чинні на той час офшорні зони, 35 країн та територій включно). Чорні та Сірі списки OECD, або The List of Uncooperative Tax Havens, - це рейтинг OECD, що використовується задля перевірки на відповідність погодженим стандартам і виявлення ризиків пов'язаних із податковим законодавством. Юрисдикції, що потрапляють у Чорний список несуть само собою репутаційний ризик, і будь-яке співробітництво з суб'єктами офшору, партнерами та клієнтами припиняється. Деякі держави-члени можуть накладати відповідні санкції щодо таких суб'єктів та/або їх партнерів. З 2012 року до Чорного списку не входить жодна держава світу, оскільки більшість провідних країн, де діють

офшорні юрисдикції світу прийняли вимоги стати на шлях інформаційної прозорості [58, с. 55-56]. До Сірого списку відносяться юрисдикції, які частково, або неповністю відповідають погодженим стандартам. Санкцій у такому разі щодо будь-яких суб'єктів у зв'язку із їх приналежністю до «сірого списку» OECD та/або їх партнерів не існує. До сірого списку OECD входять Науру, Ніуе [64].

Також, за активної підтримки та у співпраці з країнами G20, з метою регулювання офшорної діяльності був розроблений проект BEPS задля вирішення проблеми оподаткування та протидію розмивання баз оподаткування і переміщення прибутку, яка дозволяє працювати більш ніж 135 країнам і юрисдикціям спільно для сприяння належному податковому управлінню. Основними напрямами реалізації було визначено вирішення проблем оподаткування в цифровій економіці, нейтралізації гібридних схем, протидії шкідливій податковій практиці, ліквідація подвійного оподаткування, профілактика зловживання положеннями угод та схем штучного уникнення постійного представництва, розробка керування трансфертним ціноутворенням для нематеріальних активів та вдосконалення механізмів вирішення спорів з податкових питань та розробка комплексної багатосторонньої конвенції про міжнародне оподаткування для внесення змін поточні податкові договори між країнами [65]. 136/140 країн і юрисдикцій приєдналися до нового плану, що складається з двох стовпів, для усунення прогалин у податковому управлінні, які були створені глобалізацією та цифровізацією економіки, що гарантує, що МНК сплачують податки країнам, у яких вони діють, і отримують прибуток, одночасно сприяючи впевненості та стабільності міжнародної податкової системи [66].

Що стосується країн Європи, Ліхтенштейн, як і всі класичні офшори, не має податкових угод з іншими країнами, має договір про запобігання подвійного оподаткування тільки з Австрією, але ці умови не поширюються на офшори. Так само як і Гібралтар, де існує тільки одна угода з Великобританією, що є неофіційною. Гернсі має 13 договорів про уникнення оподаткування, і 60 про обмін. Однак, Джерсі не уклав жодної угоди до 2010 (тільки з Великобританією). У відповідь на зростаючі вимоги OECD щодо більшої фіскальної прозорості Джерсі прагнув створити імідж

авторитетного міжнародного фінансового центру та почав підписувати більше міжнародних угод. На додаток до обмеженої угоди з Францією, Джерсі тепер уклав податкові угоди з 15 країнами і територіями і набрав чинності 28 двосторонніх про інформаційний і податковий обмін. В той же час Великобританія на сьогодні має 129 угод про уникнення подвійного оподаткування, Угорщина – 83 угоди, Мальта – 76, для того, щоб отримати звільнення від податків за двосторонньою угодою, компанія повинна довести податковим органам, що свій прибуток вона отримала із іноземних джерел і що він уже оподатковувався за кордоном. Між Данією діє 71 договір про уникнення подвійного оподаткування і 35 про обмін інформацією. Ірландія має договори з країнами, де від податку на джерела доходу звільнені відсотки, рентні платежі і володіння нерухомістю. Зараз між островом діє 20 податкових угод і 60 про обмін інформацією, острів включений до «білого списку» OECD країн. Між о. Мен діють дві інші – «Угода про розподіл прав на оподаткування деяких доходів фізичних осіб» з Австралією та «угода про розподіл прав на оподаткування певних доходів фізичних осіб та встановлення процедури взаємної угоди щодо коригування трансфертного ціноутворення» з Новою Зеландією. Для одержання такої преференції компанія не може бути звільнена від сплати податків, сплачувати 20% як компанія-резидент. Кіпр заключив угоди про подвійне оподаткування з більш ніж 50 країнами, що робить його ключовим центром для холдингових та інвестиційних компаній і не числиться в жодному із Чорних списків ЄС, OECD та FATF, як і Андорра. Люксембург підписав 88 угод про уникнення подвійного оподаткування (усі автономні, згідно з BEPS), Нідерланди – 97, Швейцарія – 80, з яких 30 засновані на моделі OECD.

Не тільки OECD та FATF боряться з нечесною податковою конкуренцією. Активну участь у цьому приймає ЄС. Вперше, у 1997 році, було випущено доповідь про нечесну податкову конференцію, в 2001 році ініційовано розслідування щодо одинадцяти податкових схем у восьми країнах ЄС. Комісія ЄС наполягає на тому, щоб вести принципи фіскальної справедливості задля запобігання шахрайству та ухиленню від оподаткування. Тож, усі податкові служби країн ЄС зобов’язані

обмінюватися між собою інформацією та розвивати зв'язки між податковими органами інших країн задля обміну досвідом у цьому питанні [61, с. 86-89]. У травні 2013 року Європейська Рада звернулася до ЄС з проханням посилити контроль над боротьбою з податковим шахрайством, ухиленням від сплати податків та агресивним податковим плануванням на національному, ЄС та глобальному рівнях [67, с. 3]. З 2016 року Комісія запропонувала додаткові ініціативи та ініціювала створення Чорних списків податкових юрисдикцій, що не співпрацюють та третіх країн із високим ризиком, що описані в табл. 2.5 [43, с. 4]. Особливо на це вплинули документи Пандори. Вже 5 грудня 2017 року було затверджено перший список, що був спрямований на сприяння належного податкового врядування та ґрунтувався на міжнародних стандартах OECD та FATF. Після скандалу у 2018 році в Латвії, в Естонії щодо мальтійського банку Pilatus і однієї з філій Danske Bank, Рада ухвалила П'яту директиву 2018/849 щодо підвищення прозорості права власності на компанії, трасти, інформації про бенефіціарів та контролю за операціями за участі третіх сторін і запобіганню ризику фінансування тероризму, відмивання коштів за використанням анонімних карток та віртуальних гаманців і валют. Також на меті в майбутньому ЄС прагне посилити контроль над багатими людьми, що отримують вигоду від пільгових режимів щодо податку на доходи для фізичних осіб, що включає спеціальні програми громадянства в обмін на великі інвестиції, що вже поставило Нідерланди, Ірландію та Люксембург на «лінію вогню» [68].

Таблиця 2.5

Особливості переліку податкових юрисдикцій, що не співпрацюють та третіх країн із високим ризиком [67, с. 4]

Критерій	Список податкових юрисдикцій, що не співпрацюють	Список третіх країн із високим ризиком
Законодавство	Зовнішня стратегія ефективного оподаткування від 2016 року	Нормативні вимоги за Четвертою та П'ятою Директивами про боротьбу з відмиванням грошей

Продовження таблиці 2.5

1	2	3
Планові завдання	Зовнішні ризики та міжнародні стандарти належного податкового управління, що треті країни не дотримуються	Ризики та недоліки в режимі боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму
Управління	Керується державами-членами через Групу Кодексу поведінки та Комісією	Керується і збирається Європейською комісією за статтею 9 Директиви ЄС 2015/849
Визначна роль	Рада керує процесом та робить висновки	Комісія керує процесом
Прийняття рішень	Група вирішує, які юрисдикції входять в перелік та надає рекомендацію міністрам фінансів ЄС задля остаточного рішення	Складається Європейською Комісією на основі власної методології
Головні зовнішні партнери	Співпраця з OECD протягом усього процесу задля відповідності переліку міжнародним стандартам оподаткування	Співпраця з FATF на предмет відповідності міжнародним стандартам

Критерії, за якими відбувається процес відбору юрисдикцій мають тривербальний характер [43, с. 4]:

- податкова прозорість – оцінюється відповідність міжнародним стандартам щодо обміну інформацією (система автоматичного обміну OECD, дво- та багатосторонні сторонні угоди, членство в OECD під керівництвом Глобального форуму, підписання та ратифікація Багатосторонньої конвенції про взаємну адміністративну допомогу);
- справедливе оподаткування – оцінюється існування чи відсутність шкідливих податкових практик чи режимів (відсутність податкових режимів, які залучають прибуток без реальної економічної діяльності);

- впровадження заходів проти ерозії бази оподаткування та переміщення прибутку – оцінюється застосування протидійних заходів (членство в OECD/G20 і BEPS).

Список офшорних зон ЄС, що не співпрацюють відповідно діляться на Чорний, Сірий та Білий. При оновленні переліку зони можуть бути переміщені до будь-якого з трьох списків. Країни з Чорного можуть потрапити в Сірий, якщо на високому рівні буде висловлено рівні зобов'язання співпрацювати з ЄС та вирішувати проблеми в своїх податкових системах. Країни із Сірого можуть бути занесені до Чорного списку, якщо вони не виконають усі свої зобов'язання до узгодженого терміну. Юрисдикції також можуть бути переміщені до Білого списку, тобто, як правило, бути виключеними з переліку. Наприклад, виконавши всі вимоги критеріїв, Австралію, Есватіні та Мальдіви були виключені зі списку в жовтні 2021 року. У 2020 році країни-члени ЄС домовилися про те, що перелік оновлюватиметься не частіше двох разів на рік, щоб забезпечити більш стабільний процес [43, с. 4]. До Чорного списку входять юрисдикції, що не забезпечили виконання достатньої кількості заходів щодо змін у законодавстві та боротьбі з ухиленням від сплати податків, при тому, санкції не запроваджуються, але співпраця з такими юрисдикціями саме по собі несе негативний репутаційний характер. Чорний список регулярно переглядається та контролюється Комісією та Групою Кодексу поведінки для оцінки прогресу юрисдикцій для оновлення списку ЄС. Станом на жовтень 2021 року дев'ять юрисдикцій були в Чорному списку – жодна з юрисдикцій Європи не ввійшла до списку [43, с. 4]. До Сірого списку входять країни, які не відповідають вимогам ЄС, але готові до змін та будуть дотримуватися податкової прозорості та чесності. Список, ухвалений Європейською Радою 22 лютого 2021 року, складався з Самоа, Ангільї, Домініки, Фіджі, Гуам, Палау, Панами, Самоа, Трінідад і Тобаго, Віргінських островів США, Вануату, Сейшельських островів. Останні зміни до списку ЄС було внесено у лютому поточного року. До нього знову потрапило Співдружність Домініки, але виключили Барбадос [69, с. 9-12].

При невиконанні стандартів офшорні зони стикаються з санкціями, запровадженими країнами ЄС. Захисні заходи можуть бути податковими (посилений моніторинг транзакцій, платників податків, схеми, що включать перераховані режими) чи неподатковими (кошти з Європейського фонду сталого розвитку, стратегічних інвестицій та мандату на зовнішнє кредитування не можуть бути використані і перераховані в перелічені юрисдикції) задля запобігання використання перелічених зон. Але існує критика списків ЄС щодо корисності, ефективності та справедливості і легітимності процесу внесення. Вважається, що Чорний список зосереджений на малих країнах, коли як близько 506 млрд доларів США було не оподатковано саме великими офшорами, що були ігноровані чи внесені в Сірий список [43, с. 4]. Список податкових юрисдикцій ЄС, які не співпрацюють, також вважається дещо несправедливим, оскільки він виключає деякі з найвідоміших податкових гаваней - Люксембург, Нідерланди, Ірландія і Швейцарія, що доводить Індекс фінансової таємниці, який був створений для відображення найбільших у світі постачальників фінансової таємниці, що зберігають пограбовані активи, як видно з рис. 2.4.

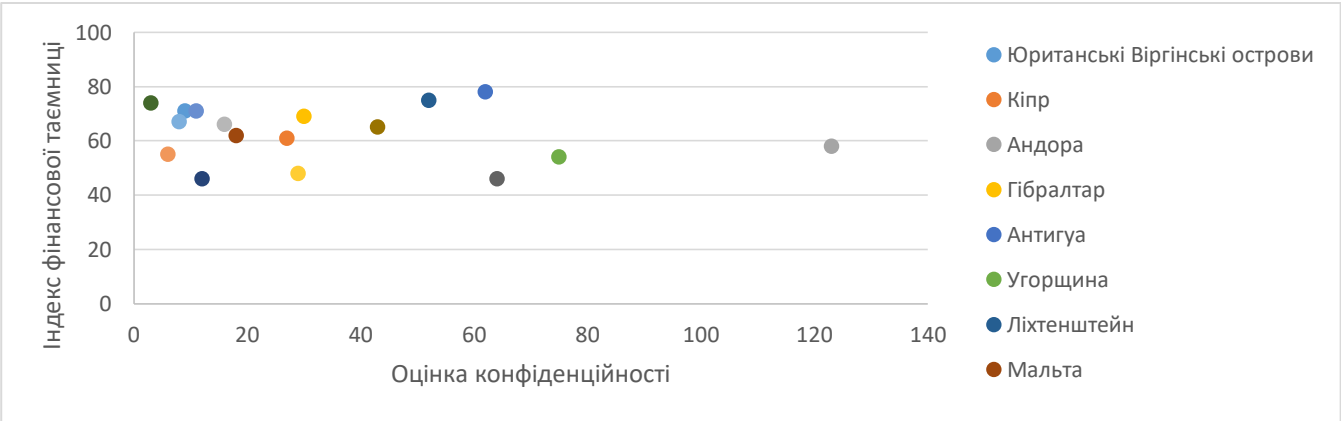

Рис. 2.4. Рівень конфіденційності та сходинка у Індексі фінансової таємниці країн Європи

Джерело: складено автором на основі [33]

Багаті країни-члени OECD та їхні послідувачі є основними одержувачами або каналами цих незаконних потоків. Наслідки для глобальної політики влади,

безсумнівно, величезні, і вони допомагають пояснити, чому протягом багатьох років міжнародні зусилля з боротьби з податковими гаванями та фінансовою таємницею були настільки неефективними, що саме одержувачі цих гігантських припливів встановлюють правила гри [33]. Перелік податкових юрисдикцій ЄС, що не співпрацюють, також викликав запитання щодо його справедливості з боку організацій громадянського суспільства, наукових кіл, регіональних правозахисних організацій. ЄС не застосовує свої стандартні вимоги до переліку однаково для всіх країн, які його турбують. Наприклад, Данія, яка не може бути включена до чорного списку ЄС, надала близько 89 мільйонів євро державної допомоги корпораціям, пов'язаним із податковими притулками, Нідерланди допомогли біотехнологічному гіганту Qiagen уникнути податків на суму близько 105 мільйонів доларів.

2.3. Перспективи створення та розвитку офшорних зон в країнах Європи в умовах глобалізації

Одним із важливих питань, що постає в сучасних умовах та з урахуванням глобалізаційних тенденцій, є майбутнє офшорних юрисдикцій, а саме шляхи розвитку та можливість створення нових. Зрозуміло, що офшорні зони країн Європи були популярні в минулому, коли вони були ще класичними офшорами. Зараз же, через відповідні прийняті стандарти та правила щодо відповідної прозорості та звітності. Такі лідери як Кіпр, Швейцарія, Ліхтенштейн та Люксембург пасуть задніх через вплив щодо розсекречення даних та розслідувань щодо відмивання грошей та несплати податків у особливо великих розмірах і тиск на них з боку FATF, OECD та ЄС. Скандальне розсекречення офшорних документів – Панамських, Райських та Пандорських, - вдарило по репутації держав Європи, що змусило прийняти важливі рішення в контролюванні та регулюванні офшорів. Без сумніву, битва з офшорними юрисдикціями є однією із найтриваліших через безперервний розвиток, і безсумнівно, вона продовжуватиметься й далі.

Потрібно визнати, що в глобалізованому світі усе змінюється. Тож, потрібно бути гнучким, для того, щоб успішно продовжувати свою діяльність. Це стосується і офшор. Багато компаній надають перевагу довготривалому плануванню, що означає, тримання дистанції від класичних офшорних юрисдикцій, оскільки вони знаходяться під обстрілом міжнародної спільноти. І навіть, якщо вони все ще працюють зараз, довго вони не прослужать, оскільки найкращі офшорні юрисдикції можуть бути найгіршими завтра. Враховуючи світові тенденції, можна припустити, що в майбутньому всі офшорні юрисдикції Європи будуть змушені прийняти нові закони, що дозволять знизити використання податкових схем, реєстрація компаній буде обов'язково мати офіс, робітників, місцезнаходження, що буде постійно перевірятися, буде зведена нанівець різниця між оподаткуванням та досягнута гармонізація, що може дати низьку ставку в майбутньому. Отже, прийняття офшорними зонами Європи нових змін – це безальтернативне майбутнє.

Перше, що варто зазначити, це те, що значна частина доходів від офшорних багатств буде оподатковуватися, а саме дохід фізичних чи юридичних осіб та компаній-резидентів. Це саме те, на що спрямовані закони щодо деофшоризації. Більшість компаній будуть базуватися «на суші», і там же будуть оподатковуватися. Тобто, буде відбуватися погоня за незадекларованими доходами, особливо окремих осіб, а не компаній, ймовірно через серії розкриття інформації щодо статків політиків, бізнесменів у документах Міжнародного консорціуму журналістських розслідувань [70]. Також буде зосереджено особливу увагу на обміні інформацією та розмиванням банківської таємниці. Так як фокус вже зміщений на боротьбу з відмиванням «брудних» грошей та фінансуванням тероризму, то відбуватиметься посилення моніторингу та контролю над операціями за участі офшорів та оподаткуванням потоку доходів, що будуть отримані за допомогою офшор. Багато урядів вже готово максимізувати відсоток офшорного багатства. І ймовірно, що це матиме успіх, тому що більшість людей проживає на територіях з високими податковими ставками. Скандали намагаються тиснути на уряди та регуляторні організації, щоб вони вжили заходів проти територій із низьким оподаткуванням. Ті банки чи території, які не

захочуть піддаватися цим планам, будуть поміщені в «чорний список», а отже вони стикнуться із тиском, шантажем, негативною репутацію та втратою капіталу. Жодна успішна компанія, банківська чи фінансова установа не хочуть втрачати свою репутацію і потрапити під негативний вплив. Тож, і обмін інформацією стане обов'язковим і неможливим для уникнення, не тільки юридично – через міжнародні укладені угоди, а й через те, що багато фінансової інформації неможливо скрити на просторах Інтернету, оскільки саме через технології мережа стала сховищем більшої частки світової фінансової інформації. Це означає втрату конфіденційності в податковому сенсі, через те, що все більшість держав прагнуть фіскальної прозорості [70]. Однак Інтернет певною мірою змінив баланс сил між податківцем та його корпоративними цілями, які сплачують податки: країни закріплені у фізичній реальності своєї території, тоді як компанії все більше зможуть вільно розташовувати значні частини своєї діяльності в зонах з низьким рівнем оподаткування, що означає, що корпоративне оподаткування ставатиме все більш добровільним. Корпоративний податок, на відміну від податків фізичних осіб, слідують за місцем податкового резидентства компанії, а отже, компанія, яка уникає постійного розміщення на території із високими податками, може уникнути їх сплати. Тож, саме для корпорацій, компаній, особливо тих, що працюють в сферах електронної комерції та електронного бізнесу, офшори даватимуть змогу структурувати себе таким чином, що все більша частина прибутку потрапляла саме у офшорні юрисдикції [70].

Поки що незалежні офшорні юрисдикції можуть встановлювати свої власні податкові ставки, але тільки до тих пір поки вони є фінансово незалежними і відповідають міжнародним стандартам прозорості, щоб було зрозуміло хто керує офшорними структурами і хто їх фінансує. Щоб бути конкурентоспроможними, офшорні юрисдикції мають зараз зосередитися на власних пропозиціях, наданні послуг, досвіді і міцності власної правової системи, оскільки часи, коли пропонувалося суто податкові послуги та надавалися податкові пропозиції вже в минулому. Зміна правового середовища відіграла значну роль у розвитку фінансових інструментів, що пропонуються, а також у запровадженні нових продуктів для

індивідуальних інвесторів. Одним із ефектів нових нормативних актів, які посилили систему обміну податковою інформацією, стало підвищення інтересу до продуктів, які не підпадають під дію Директиви про заощадження – інвестиційні фонди, продукти страхування життя, доповнені варіантами інвестування, альтернативні інвестиції, матеріальні інвестиції. Особливо значущим явищем є розробка продуктів страхування життя як заміни безпечних інвестиційних продуктів, які охоплюються положеннями Директиви про заощадження. Помітне зростання обороту страхування життя, на відміну від страхування майна, зафіксовано в Люксембурзі, острові Мен, Андоррі та Гібралтарі.

По мірі того як організації розвинених країн та країн, що розвиваються продовжуватимуть шукати більш привабливі можливості, а сімейне багатство буде розвиватися, буде й зростати мобільність капіталу, що призведе до збільшення можливостей у глобальному транскордонному плануванні та, звичайно, прихованого попиту на офшорні юрисдикції та офшорні організації та компанії, щоб задовольняти вимоги [71]. Але, важливо відзначити, що міжнародне співтовариство зараз тисне на суверенні держави або напівсуверенні юрисдикції, щоб вони внесли кардинальні зміни у свою політику. Це створює проблеми з легітимністю, особливо тому, що міжнародне суспільне благо, яке стосується певних випадків, ґрунтується на досить невизначеному теоретичному ґрунті. Застосування закону лише до небагатьох обраних не вирішує проблеми шкідливої податкової практики, фінансового системного ризику та відмивання грошей. Крім того, це несправедливо по відношенню до відповідних юрисдикцій. Вони сильно залежать від свого фінансового сектора, і не можна законно вимагати вжити односторонніх заходів, які б його ліквідували. Щоб підвищити довіру до них члени ЄС та OECD та FATF повинні усунути власні шкідливі податкові практики, перш ніж вимагати чогось подібного від не членів. Великі фінансові центри повинні переконатися, що вони адекватно боролися з відмиванням грошей, а поки що, як точно зазначили представники офшорів, члени агресивно захищали свої національні інтереси. Що стосується прозорості та надійності, важливо, щоб санкції були визначені більш чітко. Це

підвищило б ставки та збільшило б національний «виграш» у відповідних юрисдикціях, оскільки було б зрозуміло, які витрати будуть накладені у разі недотримання. Загалом, слід більш повно розвинути і більш точно визначити бік процесу «ганьби». Офшори стикаються з величезним ризиком для своєї репутації, якщо вони не дотримуються вимог, але, навпаки, сьогодні є незначна винагорода за дотримання – публічна похвала від міжнародної установи [53, с.55-59].

Часи приховування грошей за кордоном минули. Прозорість – нова норма. Будь-яка юрисдикція, яка є навіть мінімально непрозорою або має небагато вимог чи не має жодних, створить проблеми. Отже, споживачі та клієнти обиратимуть більш прозорі юрисдикції, навіть якщо це коштуватиме трохи дорожче. Переваги користування традиційними офшорами ніколи не переважать неможливості отримати банківський рахунок або ефективно керувати бізнесом. Майбутнє міжнародного бізнесу – за береговими юрисдикціями з низьким рівнем податків, які мають хорошу репутацію та мають правила, але полегшують ведення бізнесу.

Цілком можливо, що в нових умовах будуть створюватися й нові офшорні зони, що будуть спеціалізуватися в певних конкретних сферах. Як відомо, офшори створюються задля підвищення ефективності виробництва, розвитку експортного потенціалу країни/місцевості, розширення виробництва, залучення інвестицій та розвитку науково-технічного прогресу. Кінцевою метою залишається збільшення доходів бюджету держави. Отже, якщо країна вирішує створити офшорні зони на своїй території, це означає, що уряд хоче залучити нових іноземних засновників бізнесу, підвищити репутацію країн та розвиток економіки країни, а особливо банківської галузі. Як відомо, загальний принцип створення офшорних зон, навіть якщо вони мають різне призначення, нескладний, оскільки ціль одна – це залучення іноземного капіталу та розвиток виробничого та торгівельного потенціалу окремих регіонів. Уряд країни приймає рішення щодо створення в окремому адміністративному районі офшорної зони, узгоджуються програми та умови з місцевою адміністрацією з розробками щодо започаткування бізнесу та законодавчих аспектів. Потім обов’язковим є призначення регулюючих органів та контролюючих,

що відповідатимуть за реєстрацію та проведення перевірок. Зрозуміло, що фокус зараз змістився на Азію. Але, можна передбачити, що, через фінансову нерівність, що була спричинена Covid-19 та подальшими подіями, цілком можливе створення нових офшорних зон на території Європи, особливо якщо вони будуть стосуватися певних галузей, які будуть вигідними для європейських держав. Отож, можливо в Європі все ще з'являться нові офшорні центри, які допоможуть державам стабілізувати економіку, знаходити політичні компроміси, при тому буде притримуватися співпраця з FATF та OECD, а дохід, що буде отриманий, вкладатиметься в розвиток національної економіки та економіки офшорної зони, за рахунок інвестиційних коштів поповнюватиметься державний бюджет, покращиться геополітичний імідж.

Можливі території для створення спеціальних зон в Європі декілька насправді. Першим на думку спадає Україна, оскільки це одна із країн, що страждає від діяльності класичних офшорних зон – спостерігається високий об'єм вивозу капіталу з країни. Так, Україна належить до десяти країн із на найскладнішими податковими системами – податкове навантаження на економіку залишається на рівні 40-45%, коли в країнах Європи всього тільки 30%. Тому створення офшорної зони слугуватиме полегшенням ведення бізнесу, створенням привабливого інвестиційного клімату та зменшенням податкового навантаження на резидентів. Для цього є кілька передумов:

- географічне положення – держава має унікальне геополітичне розташування, статус транскордонної країни та з'єднує Європу з азіатськими ринками, що останнім часом демонструють активний розвиток, а східноєвропейський часовий пояс України зручний для роботи з європейськими або північноамериканськими клієнтами;
- ресурси – це стосується не тільки природніх ресурсів, а й трудовий потенціал, робочу силу, інфраструктуру, що дозволить стати у майбутньому доволі успішним фінансовим центром розподілення світових потоків; наприклад, в країні є висококваліфіковані спеціалісти, особливо в IT-сферах (що позначатиме офшор, що позиціонуватиметься на ринку аутсорсингу послуг в інформаційних технологіях);

- постійне реформування податкової системи – так як закони у сфері податків постійно змінюються, ще не сформована нормативно-правова база функціонування з юридичної точки зору оформлення офшорів, держава може успішно реформувати податкову систему з акцентом на податковому адмініструванні та при співпраці з контролюючими світовими глобальними органами; але варто дійсно визначитися та встановити законодавчу регламентацію для ефективного механізму функціонування офшору [57, с. 72].

Також, є можливість створити офшор у Греції, а саме на території грецьких островів. Греція складається з півострова та найпівденнішої частини Балкан та понад 6000 островів в Егейському та Іонічному морях і має найдовшу берегову лінію у світі. Понад 80% території країни займають гори, що робить її однією з найбільш гірських країн Європи. Греція має сухопутні кордони з Албанією, Північною Македонією, Болгарією та Туреччиною, а також має морські кордони з Кіпром, Єгиптом, Італією та Лівією, що дає їй перевагу у створені офшору, який буде сприятливий для перевізників та судноплавних компаній [72].

Іноземні компанії з управління суднами, які керують своїми судноплавними флотами з Греції, наразі звільнені від усіх грецьких податків на прибуток за рядом певних вимог. А судна, що плавають під грецьким прапором можуть користуватися декількома заохоченнями – наприклад, не сплачувати корпоративний податок, звільнення на приріст капіталу. Існує також заохочення у вигляді зменшення податкової ставки, якщо судна здійснюють регулярну торгівлю між грецькими та іноземними портами або виключно між іноземними портами. Грецький режим податку на судноплавство навіть був включений до списку «шкідливих податкових практик», опублікованого Комітетом з кодексу поведінки ЄС, який просив його замінити на основі формули, пов’язаним із віком, тоннажем і типом судна. Однак у оновленні OECD у 2006 році щодо свого проекту «шкідливої податкової практики» грецький режим оподаткування судноплавством зазначено як «нешкідливий». Тож, це та сфера, де може бути створена офшорна юрисдикція, що наддасть Греції так необхідні їх дохід, інвестиції та імідж.

ВИСНОВКИ

Поява та розвиток офшорних зон стрімко розвивався останні два десятиліття, отже, стало світовою тенденцією. Офшори – це територія, що має статус, який означає, у її межах діють податкові, митні, інвестиційні та інші пільги. Ознаками офшору є відносно велика кількість фінансових установ, які зайняті переважно в бізнесі з нерезидентами; надання низького або нульового оподаткування, помірного чи легкого фінансового та державного регулювання, високого рівня банківської та комерційної таємниці, умов відсутності валютних обмежень і зборів для іноземних інвесторів; усі фінансові системи мають зовнішні активи та зобов'язання, що призначені для фінансування вітчизняної економіки. Історія створення перших офшорів бере початок у Греції, Великобританії та Фландрії, а класичне розуміння офшорних юрисдикцій оформилося у 1950-х роках. Розвиток офшорних зон можна періодизувати на п'ять етапів, кожен з яких має свої характерні риси. Офіційної класифікації офшорів немає, але багато науковців та міжнародних організації розробили широку кількість ознак, за якими можна згрупувати зони. Усі приведені класифікації підтверджують той факт, що у світі досить поширена кількість офшорів з географічної точки зору, а також велика кількість спеціалізацій та особливостей, що підходять для тієї чи іншої діяльності.

Найбільш наближеними юрисдикціями до поняття «офшору Європи» можна назвати низку європейських юрисдикцій. Законодавство в них дуже гнучке та податкові ставки для компаній значно нижчі. Варто звернути увагу, що багато офшорних країн Європи ухвали угоди щодо обміну податковою інформацією, що не передбачає зберігання конфіденційності та посилення валютного контролю. Багато європейських зон все ще дозволяють успішно мінімізувати податковий тягар. Наприклад, Мальта або Гібралтар надають можливість отримання ліцензій заснування страхового бізнесу. У той момент, як Джерсі та Гернсі, підходять для компаній, що працюють в інвестиційному бізнесі. А такі класичні юрисдикції, як Ліхтенштейн або Люксембург, це найкраще місце для створення фондів та трастового управління. Великобританія відмінно використовується як база представницької

компанії. Використання офшорних юрисдикцій, а саме за допомогою різних варіантів схем, залишається вигідним способом уникнення оподаткування та фінансових ризиків і приховування інформації щодо капіталу та прибутків. Але їх діяльність негативно впливає на розвиток світової економіки, розвитку міжнародної злочинної діяльності. Зважаючи на значну популярність використання офшорних юрисдикцій, особливо Європи, що виділяються за експортом фінансових послуг та відношенням обсягів портфельних інвестицій до ВВП, велика кількість компаній користуються саме тими, які ведуть прозору діяльність, надають податкову та фінансову інформацію інспекційним органам, зберігаючи конфіденційність з клієнтами.

Офшорні зони є суттєвим і характерним елементом сучасної світової фінансової системи й надалі залишатимуться частиною динамічної глобальної економіки. Безперечно, головними недоліками та проблемами офшорних зон являється той факт, що офшори сприяють ухиленню від сплати податків, податковій конкуренції та незаконному відмиванню грошей, сприяють злочинності, особливо тих видів, які не викликають вроджених соціальних настроїв. Різноманітність і складність багатьох операцій з відмивання грошей дуже вражають, коли великі злочинні організації використовують механізми та методи задля приховування фінансових слідів та захисту анонімності для роботи з високим ступенем безкарності та гнучкості. Повний масштаб відмивання грошей в країнах Європи не може бути точно визначений кількісно, але всі показники свідчать про те, що він широко поширений і набуває зростання. Проблема подвоюється, якщо розглядати її у світлі ухилення від сплати податків. Ухилення або недобросовісне використання правових лазівок у транскордонному податковому законодавстві ще більше підриває фіскальну позицію держави, водночас створює стимули для наживи та збільшує шанси на корупцію. Неприємні наслідки: від злочинності до корупції, соціальної несправедливості та асиметричності. Такі злочини мають ще більш глибокий вплив на інституційне середовище держави, оскільки вони підривають довіру громадян до інституцій, уряду. Це не означає, що ці центри виникли просто для надання послуг організованим злочинцям, наркоторговцям або фінансовими шахраям. У деяких

випадках малі або бідні країни, як Гернсі, Джерсі, Кіпр, о. Мен, утвердилися як офшорні фінансові центри, щоб залучати кошти, забезпечувати робочі місця та сприяти економічному розвитку. Використання офшор злочинними організаціями та звичайними громадянами не повинно приховувати важливу роль, яку ці зони продовжують відігравати в світі, де гроші постійно рухаються в пошуках найкращих норм прибутку. Безсумнівно, офшорні фінансові центри повинні співпрацювати як хороші міжнародні громадяни в боротьбі зі злочинністю. Тож, справжня проблема полягає не в тому, щоб виносити загальне засудження чи намагатися ліквідувати банківську таємницю та офшорні послуги, а в тому, щоб гарантувати, що ці засоби залишаються доступними на законних підставах. Регулювання у справах відмивання коштів сьогодні здійснює FATF, у справах ухилення від податків – OECD. Також, активну участь у боротьбі з проблемами офшорних юрисдикцій приймає і ЄС. Однак має бути приділена більша увага репутаційній шкоді, яку завдає перелік, та ширшому впливу на економічний розвиток. Він повинен прийняти більш систематичні та прозорі політичні, дипломатичні та технічні відносини з потенційно не співпрацюючими юрисдикціями та супроводжувати цей процес відповідними заходами щодо співробітництва в галузі розвитку.

На території Європи ще має місце створенню нових офшорних центрів – зокрема на території України та Греції – і розвиток вже існуючих. Але серед різних антиофшорних ініціатив, стає зрозуміло, що практично всі основні офшорні центри рано чи пізно «приймуть правила гри» та будуть відповідати міжнародним стандартам банківського нагляду і обміну інформацією. Ймовірним результатом буде те, що приватним особам буде все важче «захистити» свій дохід від оподаткування, хоча вони продовжуватимуть використовувати офшори для захисту активів та капіталу від різних видів податків. Однак корпоративна діяльність продовжуватиме пропонувати сильну податкову конкуренцію в корпоративному секторі для найбільших економік світу. А офшори, задля підтримання конкурентоспроможності, будуть підвищувати інтерес до інших «продуктів» та послуг, відмінних від податкових.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Finance & Development, September 2003. International Monetary Fund. 2003. URL: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/022/0040/003/article-A011-en.xml.
2. Offshore Financial Centers IMF Background Paper. 2000. URL: https://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/back.htm.
3. Neha Sinha, Ankita Srivastava. Offshore Financial Centers and Tax Havens – An overview. URL: https://www.nishithdesai.com/fileadmin/user_upload/pdfs/Research%20Articles/Offshore%20Financial%20Centers.pdf.
4. Вороніна А. М. Еволюція офшорного бізнесу. Дайджест-фінанси. 2006. №7. С. 21–26.
5. Offshore jurisdictions in 2022: What are the types of offshore zones that exist? 2022. URL: https://internationalwealth.info/en/offshores-for-beginners/offshore-jurisdictions-what-are-the-types-of-offshore-zones-that-exist/.
6. Комар І. С. Види офшорних зон та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку. 2014. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3111.
7. Офіційний сайт FATF. URL: www.fatfgafi.org/ (Accessed: 01.05.2022)
8. Financial Secrecy Index. URL: https://fsi.taxjustice.no/index/top. (Accessed: 01.05.2022)
9. Report of the Working Group on Offshore Centres. Financial Stability Forum. 2010.
10. Tax justice network. URL: https://fsi.taxjustice.net/en/. (Accessed: 01.05.2022)
11. Offshore Company Registration in Europe in 2022. 2022. URL: https://internationalwealth.info/en/offshore-companies/offshore-company-registration-in-europe-in-2021/.
12. Andorra Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/andorra/. (Accessed: 01.05.2022)
13. Andorra Tax Haven. URL: https://andorrapartner.com/tax-haven/. (Accessed: 01.05.2022)
14. V.Kiose, Y.Semenova. Офшори та податкові гавані Європи. 2012. URL: https://mirec.mgimo.ru/2012/2012-04/offshori-europa.

15. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: Навчальний посібник. Видання 2-ге перероб. та доп. Центр учбової літератури. 2008. С.1118
16. Denmark Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/denmark/. (Accessed: 01.05.2022)
17. Gibraltar Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/gibraltar/. (Accessed: 01.05.2022)
18. Guernsey Business, Taxation and Offshore Information. URL:https://www.lowtax.net/information/guernsey/. (Accessed: 01.05.2022)
19. Jersey Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/jersey/. (Accessed: 01.05.2022)
20. Isle of Man Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/isle-of-man/. (Accessed: 01.05.2022)
21. Switzerland Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/switzerland/. (Accessed: 01.05.2022)
22. Malta Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/malta/. (Accessed: 01.05.2022)
23. The City of London: Capital of an Invisible Empire. URL: https://taxjustice.net/2017/09/19/city-london-capital-invisible-empire/. (Accessed: 01.05.2022)
24. Hungary Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/hungary/. (Accessed: 01.05.2022)
25. Harmful Tax Competition. An Emerging Global Issue. OECD. Paris. 2014.
26. James S. Henry. The Price Of Offshore Revisited New Estimates For “Missing” Global Private Wealth, Income, Inequality, And Lost Taxes. Tax Justice Network. 2012. URL: http://tjn-usa.org/storage/documents/The_Price_of_Offshore_Revisited_-_22-07-2012.pdf.
27. Gabriel Zucman. Global Wealth Inequality. University of California. Berkeley. 2019. URL: https://gabriel-zucman.eu/files/Zucman2019.pdf.
28. World Bank Open Data. URL: https://data.worldbank.org/. (Accessed: 01.05.2022)
29. WORLD DATA ATLAS. URL: https://knoema.com/atlas. (Accessed: 01.05.2022)

30. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tipsii16. (Accessed: 01.05.2022)
31. Ерицян А. В., Азарян Р.Г. Використання офшорів у податковому плануванні. 2011.
32. Макаренко М. І., Іванова Л. С. Сучасні офшорні юрисдикції: можливості і переваги для бізнесу. 2021. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/789/756.
33. Financial Secrecy Index - 2020 Results. URL: https://fsi.taxjustice.net/en/introduction/fsi-results. (Accessed: 01.05.2022)
34. Cyprus (CY). Reporting Period: 2020. 2020. URL: https://fsi.taxjustice.net/database/dbr_Jurisdiction.php?Juris=CY&Per=20.
35. Narrative Report on Cyprus. Financial Secrecy Index 2020. 2020.
36. Narrative Report on United Kingdom. Financial Secrecy Index 2020. 2020.
37. Narrative Report on Guernsey. Financial Secrecy Index 2020. 2020.
38. Narrative Report on Luxembourg. Financial Secrecy Index 2020. 2020.
39. Narrative Report on Netherlands. Financial Secrecy Index 2020. 2020.
40. Narrative Report on Switzerland. Financial Secrecy Index 2020. 2020.
41. Narrative Report on Ireland. Financial Secrecy Index 2020. 2020.
42. Narrative Report on Jersey. Financial Secrecy Index 2020. 2020.
43. Boldyrikhin A. European union and offshore business: relations in the area of shadow economy. 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/336983879_European_Union_and_offshore_business_relations_in_the_area_of_shadow_economy.
44. Harmful Tax Competition. An Emerging Global Issue. OECD. 1998. URL: https://www.oecd.org/ctp/harmful/1904176.pdf.
45. Revenue Statistics 2021 Initial impact of COVID-19 on OECD tax revenues. OECD. 2021. URL: https://www.oecd.org/tax/tax-policy/revenue-statistics-highlights-brochure.pdf.

46. Matthew Benjamin Davis. Gray Areas of Offshore Financial Centers. 2008. URL: https://trace.tennessee.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=2167&context=utk_chanhonoproj.
47. PANDORA PAPERS. 2021. URL: https://www.icij.org/investigations/pandora-papers/.
48. Столярчук Я., Поручник А., Туролєв Г., Богатирьов О. Імперативи трансформації глобального бізнес-офшорингу. Міжнародна Економічна Політика. 2021. №1
49. About This Project: Luxembourg Leaks. ICIJ. 2014. URL: https://www.icij.org/investigations/luxembourg-leaks/about-project-luxembourg-leaks/.
50. Giacomo Rigon. The world of Offshore Financial Centers And the role of the EU in it. 2017.
51. Annette Alstadsæter, Niels Johannesen, Gabriel Zucman. Who Owns The Wealth In Tax Havens? Macro Evidence And Implications For Global Inequality. National Bureau Of Economic Research. 2017. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w23805/w23805.pdf.
52. Rui Tavares. Relationship between Money Laundering, Tax Evasion and Tax Havens. Special Committee on Organised Crime, Corruption and Money Laundering (CRIM). 2013. URL: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/crim/dv/tavares_ml_/tavares_ml_en.pdf.
53. Mattias Levin. The Prospects For Offshore Financial Centres In Europe. Ceps Research Report. 2002.
54. Gabriel Zucman. The Hidden Wealth of Nations The Scourge of Tax Havens. Chicago and London: The University of Chicago Press. 2015.
55. Financial Havens, Banking Secrecy and Money Laundering. Crime Prevention and Criminal Justice Newsletter. 1998. URL: https://www.imolin.org/imolin/finhaeng.html.

56. IRS Criminal Investigation Annual Reports. 2017-2021. URL: https://www.irs.gov/compliance/criminal-investigation/irs-criminal-investigation-annual-reports.
57. Бевза Д.О. Правова характеристика офшорних зон та антиофшорного регулювання: Україна та світ. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/18.pdf.
58. Репік С. В. Боротьба з офшорами як елемент державної антикризової політики. Наукові праці НДФІ 4 (53). 2010. URL: http://npndfi.org.ua/docs/NP_10_04_054_uk.pdf.
59. About the Non-Cooperative Countries and Territories (NCCT). FATF. 2000-2021. URL: https://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/more/aboutthenon-cooperativecountriesandterritoriesncctinitiative.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate).
60. How many countries are there in FATF grey list and black list check here. 2021. URL: https://www.news9live.com/knowledge/how-many-countries-are-there-in-fatf-grey-list-and-black-list-check-here-128424?infinitescroll=1. (Accessed: 01.05.2022)
61. Гочар О.А. Методи обмеження та множинність використання операцій, що поводяться через офшорні зони. 2013. С. 86–89.
62. 2021 OECD Global Anti-Corruption & Integrity Forum Leading through the Crisis: Integrity and Anti-Corruption for a Resilient Recovery. OECD. 2021. URL: https://oecd-events.org/gacif2021/.
63. The G7 Summit. 2021. URL: https://www.g7uk.org/. (Accessed: 01.05.2022)
64. List of Unco-operative Tax Havens. OECD. URL: https://www.oecd.org/countries/monaco/list-of-unco-operative-tax-havens.htm. (Accessed: 01.05.2022)
65. International collaboration to end tax avoidance. OECD. 2021. URL: https://www.oecd.org/tax/beps/.

66. G20 summit. The European Council. 2021. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2021/10/30-31/. (Accessed: 01.05.2022)
67. Pamella Eunice Ahairwe, Luckystar Miyandazi, San Bilal. The EU list of tax havens: progress and challenges. 2021. URL: https://euagenda.eu/upload/publications/eu-list-tax-havens-progress-challenges-ecdpm-discussion-paper-310-2021.pdf.
68. European parliament calls for tougher rules on offshore wealth. The Guardian. 2021. URL: https://www.theguardian.com/world/2021/oct/07/european-parliament-approves-tougher-rules-on-offshore-wealth.
69. Listing of tax havens by the EU. EPRS | European Parliamentary Research Service. 2018. URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/147404/7%20-%2001%20EPRS-Briefing-621872-Listing-tax-havens-by-the-EU-FINAL.PDF (Accessed: 01.05.2022)
70. Offshore Business Review. URL: https://www.lowtax.net/offshore-business-review/. (Accessed: 01.05.2022)
71. Future of work hiring levels in the offshore industry rose in November 2021. 2021. URL: https://www.offshore-technology.com/analysis/future-of-work-hiring-levels-offshore-industry-november-2021/.
72. Greece Business, Taxation and Offshore Information. URL: https://www.lowtax.net/information/greece/. (Accessed: 01.05.2022)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Класифікація офшорних зон

Якості	Класи	Характеристика	Приклад
Податков і вимоги	«Класичні» офшорні зони	• нульові податки реєстрація компанії є досить дешевою і займає доволі мало часу • в деяких країнах існує обов'язковість у веденні записів і їх поданні • не найвищий рівень конфіденційності • знаходяться в чорних списках	Сейшельські острови, Науру, Британські Віргінські острови та Беліз
	Низькоподатк ові юрисдикції	• ставка корпоративного податку вдвічі нижча за світовий • не мають високого ризику репутації • простіша процедура відкриття корпоративного банківського рахунку для компаній, що зареєстровані в зоні • подання фінансової звітності обов'язкове • аудит проводиться тільки за певних умов	Кіпр, Ірландія, Угорщина, Болгарія, Лабуан, Швейцарія
	Юрисдикції з територіальни ми системами оподаткування	• стягують податки зі своїх громадян і законних резидентів лише з доходів, отриманих у межах своєї країни • мають позитивну репутацію • щорічні й регулярні перевірки • важко довести, що компанія отримує дохід за кордоном	Гонконг, США – штати Далевер, Невада і Вайоминг; Швейцарія – кантони Нематель, Фрибург і Цуг; Канада – провінція –Нью-Брансвік.
	Офшорні юрисдикції з офшорними територіями (репутаційні офшори)	• зони, які важко назвати офшорними юрисдикціями, оскільки в них присутні риси, не притаманні офшорним зонам, але стосуються лише резидентів таких країн • мінімізація чи уникнення сплати корпоративних податків • забезпечення конфіденційності інформації	Великобританія, США, Мальта, Австрія, Нідерланди, Ліхтенштейн, Швейцарія, Данія, Новозеландія

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
За фінансовою звітністю та конфіденційністю інформації:	Зони, що зобов'язані вести бухгалтерський облік та надавати фінансову звітність	• мають високу репутацію • низько податкові умови	Великобританія, США, Австрія, Нідерланди, Швейцарія, Данія, Новозеландія
	Зони, що не передбачають ведення бухгалтерського обліку та надання фінансової звітності	групи «класичних» офшорних зон	Сейшельські острови, Британські Віргінські острови та Беліз
За моделлю бухгалтерського обліку	Континентальна модель	• зони, де наявна стабільна політична система, розвинена економіка • тісним зв'язком самого бізнесу із банками • облікові регістри регламентуються законодавчо • обов'язковий бухгалтерський облік • публікація інформації про компанію	Нідерланди, Люксембург, Мадейра, Панама
	Англоамериканська модель	• обов'язковість обліку, який націлений на інформаційні запити кредиторів та інвесторів • обов'язкове складання фінансових звітів • відсутність уніфікованості плану рахунків, облікових реєстрів та форм звітності • правила та стандарти приймаються професійними організаціями	Великобританія, острів Джерсі, Гібралтар, Кайманові острова, Багамські острова, Ірландія, Кіпр

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
За наявністю умов щодо подвійного оподаткування	Юрисдикції, що мають умови уникнення подвійного оп.	• мінімізація оподаткування дивідендів, роялті • вважаються неофшорними	Австрія, Нідерланди, Ліхтенштейн, Швейцарія, Данія, Новозеландія
	Юрисдикції, що не мають умов уникнення подвійного оп.	• вимога у сплаті щорічних зборів та фіксованих платежів, • відсутність корпоративного податку	Сейшельські острови, Науру, Британські Віргінські острови та Беліз
За галузевою ознакою	Юрисдикції, сприятливі з погляду юр. аспектів резидентства	• надання фізичним особам можливість набуття подвійного громадянства • пільги при реєстрації організацій • пільги підприємствам виробничого профілю • економічна та політична стабільність • кліматичні та географічні фактори	Кіпр, Ізраїль, Чехія, Угорщина, Іспанія, Аргентина, Ірландія, Гонконг, Пуерто-Ріко
	Юрисдикції, сприятливі з погляду оп. фізичних осіб	• рівень оподаткування є відносно низьким – менше 15%, • невелика кількість, або повна відсутність вимог щодо надання інформації податковим органам зарубіжних країн	Андорра, Латвія, Монако, о. Мен, Гернсі та Джерсі, Коста-Ріка, Карибський басейну
	Юрисдикції, сприятливі для торговельно-закупівельних компаній	• близькість до світових фін. центрів • туристичні, курортні, економічні, центри • залученість до загальносвітових товарних та транспортних потоків • наявність вільних економічних зон відповідного профілю	Гібралтар, Гонконг, Сінгапур, Кіпр, Швейцарія, острів Мен, деякі регіони Китаю, Багамські, Бермудські, Кайманові острови
	Юрисдикції, сприятливі для перевізників та судноплавних компаній	• морські та авіаперевезення, як власними, так і застрахованими судами та літаками під прапором офшорної держави • вихід до морських комунікацій • розвинена морська інфраструктура	Кіпр, Бермудські, Багамські, Кайманові острови, Сінгапур, Ліберія, Мадейра

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
	Юрисдикції, сприятливі для банківських та фінансових компаній і брокерських структур	• стійкі світові фінансові центри або ж країни є самі такими центрами і мають високу репутацію	Австрія, Ліхтенштейн, Люксембург, Швейцарія, Нідерланди, Бермудські, Багамські, Кайманові острови, Нідерландські Антили, острови Гернсі та Джерсі, Ірландія
	Юрисдикції, сприятливі для ліцензійних компаній та фірм, що займаються роялті	• ліцензійна діяльність компаній • торгівля об'єктами інтелектуальної власності • збирання різних ліцензійних виплат за патенти, авторські гонорари	Австрія, Нідерланди, Швейцарія
	Юрисдикції з режимом, сприятливим для інв. і трастових компаній	• здійснення операцій грошовими активами клієнтів	острови Гернсі та Джерсі, Гібралтар, острів Мен, Нідерланди
	Юрисдикції, сприятливі для страхових компаній	• здійснення перестрахування страхових ризиків або кептив	Сейшели
	Юрисдикції, які позиц. на ринку аутсорсингу послуг в інф. технологіях, інф. агенств та видавничих фірм	• низький рівень оподаткування авторських винагород • низька вартість виробництва поліграфічної продукції • хороші засоби комунікації	Кіпр і Мен, Мадейра

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
	Юрисдикції, сприятливі для фірм-копілок	• накопичення грошових коштів • перевага визначається ступенем конфіденційності інформації про власника	Ліхтенштейн
	Юрисдикції, сприятливі для транзитних торгівельних операцій	• одна компанія зареєстрована в офшорній зоні, а інша в респектабельній країні, котра слугує в якості транзиту для фінансових потоків	Карибські острови, Великобританія
	Юрисдикції, сприятливі для холдингових компаній	• деякі холдингові компанії при певних умовах звільняються від податків	Люксембург

Джерело: складено автором на основі [5, 6]

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1.

Вимоги до реєстрації офшорних компаній та легальних видів бізнесу в офшорних зонах Європи [12-24]

Офшорна зона	**Особливість**											
	статутний капітал	процедура реєстрації	види юридичного бізнесу	обов'язковий платіж	кількість акціонерів	директор/секретар	конфіденційні	аудит	звітність	загальні збори акціонерів	обов'язкова особиста присутність	назва компаній
Андорра	Від 3 000 євро	1 міс.	Публічні, приватні, ТОВ	1 500 євро	Мінімум 1 фіз. чи юр. особа	Мінімум 1 фіз. чи юр. особа	+	+	+	+	-	S.L., S.A.
Кіпр	Від 1 000 євро	7 – 10 дн.	Публічні/приватні, ТОВ, компанії з установленим внеском її членів і засновників	Від 400 євро	Від 1 до 50 (фіз. чи юр. особа)	1/1	-	+ одразу після 18 міс. з реєстрації	+	+	-	Ltd

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Данія	50 000 DKK	5 – 7 дн.	Публічні/приватні (ApS/AS), ТОВ (KS)	різні	Від 1 (фіз. чи юр. особа)	Від 3/- (бажано резидент ЄС, тільки фіз. особа)	-	-	+	+	+	ApS
Гібралтар	2 000 GBP	5 – 7 дн.	Нерезидентні офшорні, філія, траст	200 GBP	Від 1 (фіз./юр. особа)	Від 1 (тільки юр. особа)/1 (резидент Гібралтару)	+	-	+	+	-	Ltd
Гернсі	-	2 – 3 дн.	Тільки нерезидентні	600 EUR	Від 1 (фіз./юр. особа)	Від 1 (тільки юр. особа)/1	+	+	+	Залежить від обставин	-	Ltd
О. Мен	2 000 GBP	15-20 дн.	Приватні, компанія з обмеженою відповідальністю, гібрид	400 EUR	Від 1 (фіз./юр. ос.)	Від 2 (фізична/юридична особа)/-	-	+ залежно від окремих випадків	-	+	-	Ltd

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Джерсі	10 000 GBP	До 3-х тиж. (якщо погоджена назва компанії)	З обм. відповідальністю внесеним капіталом (публ/пр), з обм. відповідальністю гарантіями партнера, необм. відповідальність, з обм. відповідальністю з обм. терміном	600 EUR	Від 2 (фіз./юр. особа)	Від 1 (фіз./юр. особа)/1	+	-	-	+	-	Ltd
Ірландія	1 мільйон EUR	До 2 тиж.	Компанія з обмеженою відповідальністю (приватні та відкриті), філії, партнерство	250 EUR	Від 2 до 50 (фізична/юридична особа)	Від 2 (тільки фіз. особа, резидент ЄС)/1	-	+ залежно від окремих випадків	+	+	-	Ltd, Teoranta

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ліхтенштейн	500 000 CHF	5-7 дн.	Компанія з обмеженою відповідальністю	різні	Від 1 (фіз./юр. особа)	Від 1/-	+	-	+	+	-	AG, Anstalt, Stiftung
Угорщина	5 000 000 HUF (ZRT), 20 000 000 HUF (NYRT)	2-3 дн.	Компанія з обм. відповідальністю (RT, ZRT, NYRT), акціонерне товариство (обм./необм. - BT/KKT)	200 EUR (KKT, BT), 400 (KFT)	Від 1 (фіз./юр.)	Від 1 (KFT), 3(RT)/- (дозволено корпоративний директор)	-	- залежно від умов	-	+	-	KKT, BT, KFT, RT, ZRT, NYRT
Люксембург	12 500 EUR (пр. з обм. відп.), 31 500 EUR (публ. з обм. відп.)	7-10 дн.	Для кроскордонної торгівлі, інвестування: Компанії з обмеженою відповідальністю	150 EUR	Від 1 (фізична/юридична особа)	Від 1(фізична/юридична особа)/-	+	-	+	+	-	SOPARFI, SIF, SICAR

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Нідерланди	0,1%	5-7 дн.	Компанія з обмеженою відповідальністю	1 500 EUR	Від 1 (фізична/юридична особа)	Від 1 (фізична/юридична особа, переважно резидент)/-	+	-	+	+	-	BV, NV, Vereniging, Stichting
Швейцарія	Від 20 000/100 000 – залежно від типу	До 7 дн.	Компанія з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство	2 000 USD	Від 1 (фізична/юридична особа)	Від 1 (фізична/юридична особа, переважно резидент)/-	+	-	+	+	-	Holding Company, Domiciliary Company, Auxiliary Company, Service Company, Mixed Company
Мальта	1 165 EUR	5-7 дн.	Приватні компанії з обмеженою відповідальністю	233 EUR	Від 1 (фізична/юридична)	Від 1 (фізична/юридична)/1	-	+	+	+	-	Ltd
Великобританія	100 GBP	5-7 дн.	Компанія з обм. відповідальністю	Різні	Від 1 (фіз./юр.)	Від 1 (фізична/юр.)/-	-	+	+	+	-	Ltd

Джерело: складено автором на основі [12-24]

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ

StrikePlagiarism.com

Дата звіту 6/1/2022
Дата редагування —

Звіт не був оцінений.

метадані

Заголовок
Особливості функціонування офшорних зон у світовій економіці

Автор
Козелецька Валерія Олександрівна

Науковий керівник
д.е.н., проф. Савчук Н.В.

підрозділ
кафедра міжнародних фінансів

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	B	2
Інтервали	A→	0
Мікропробіли		39
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)	a	45

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плаґіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1	КП 2	КЦ
2.36% (2.36%)	0.69% (0.69%)	1.00% (1.00%)
25	**25651**	**190402**
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2	Кількість слів	Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручуйте список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та переглянте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плаґіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плаґіат).

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://snu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Krsek-O.-DYSERTATSIYA-.pdf	55	0.21 %
2	Особливості функціонування офшорних зон в світовій економіці [illegible] 5/21/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародних фінансів)	45	0.18 %
3	https://uk.thelittlecollection.com/top-10-european-tax-havens-7115	40	0.16 %
4	Стратегії розвитку світового фармацевтичного ринку [illegible] 5/17/2020 Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU (кафедра міжнародних фінансів)	36	0.14 %